

# İDARE DERGİSİ

DAHİLİYE VEKALETİNCE İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

YIL: 31

EYLÜL 1960

SAYI: 266

## İÇİNDEKİLER

### TETKİKLER:

### Sahile

|                                   |                |    |
|-----------------------------------|----------------|----|
| Sosyal Hizmetler Enstitüsü        | Sadık ARTUKMAÇ | 1  |
| Demokraside Eşitlik ve Hürriyet   | Macit İNCE     | 6  |
| İdarî Teşkilat Üzerine Düşünceler | Niyazi TOKER   | 20 |

### TERCÜMELER:

|                                                                          |                  |    |
|--------------------------------------------------------------------------|------------------|----|
| Birleşik Amerika Devletlerinde İdare Sistemi<br>ve Demokrasi Prensipleri | İzzettin ERAYDIN | 24 |
| Paris Şehri ve Seme Vilayeti İdarî ve<br>Malî Rejimi                     | Yusuf YAKUBOĞ LU | 87 |

### İDARİ COĞRAFYA:

|                                 |     |
|---------------------------------|-----|
| İmranlı Kazası İdarî Coğrafyası | 123 |
|---------------------------------|-----|

### KANUNLAR:

134

## ABONE BEDELİ

|                                  |             |
|----------------------------------|-------------|
| Türkiye için yıllığı             | : 500 kuruş |
| Yabancı memleketler için yıllığı | : 750 kuruş |

—o—

### ABONE BEDELİNİN GÖNDERİLMESİ ŞEKLİ

A — Türkiye’de:

Bulunan yerin Mal sandığına tutarı yatırılarak mukabilinde alınacak (Çeşitli gelir makbuzu) aynen ve taahhütlü mektupla;

Dahiliye Vekaleti Yayın Müdürlüğü — Ankara

Adresine gönderilmelidir. (Hangi nüshalara abone kaydedilmesi istenildiğini gösteren mektuplar arzuhal puluna tabi tutulmalıdır.)

B — Yabancı memleketlerde:

Abone bedeline, makbuz pulu için 4 kuruş eklendikten sonra hasıl olan meblağ, posta veya banka havalesi olarak yukardaki adrese gönderilmelidir.

—o—

### YAZI İŞLERİ

İdareyi ilgilendiren mevzularda hazırlanacak etütler kabul olunur.

Gönderilecek yazıların iki nüsha olması ve 20, 25 sahifeyi geçmemesi, makinada seyrek satırla yazılmış olması ve yarım sahifeyi geçmeyen ayrıca bir de özü bulunması lazımdır.

Dergiye derç olunmayan yazılar iade edilmez.

Yazı işleri için **Dahiliye Vekaleti Yayın Müdürlüğüne** müracaat edilmelidir.

Sahibi: Dahiliye Vekaleti

Yazı İşlerini Fülen İdare Eden Mesul Müdürü: **Selim AYBAR**

---

# TETKİKLER

---

## SOSYAL HİZMETLER ENSTİTÜSÜ

**Yazan**  
**Sadık ARTUKMAÇ**

22 Haziran 1959 tarihinde yürürlüğe giren 7355 sayılı, kanımla, „Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine bağlı bir Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuştur. Enstitünün başlıca gayesi; gerekli etütleri yaparak, sosyal hizmetleri bir plan ve programa bağlamak ve bu plan ve programın tatbiki için ilgili, icra organlarına tekliflerde bulunmaktır diye hülasa edilebilir, Filhakika enstitü:

1) Yoksullar arasında tetkikler yapacak ve yoksulluğun sebeplerini araştıracaktır. Neticede, bunlara yapılacak sosyal hizmetlerin şekil ve nev’ini tespit edecektir.

2) Fertlerin sosyal intibaksızlıklarını izaleye ve toplum kalkınmasını temine yarayacak tedbirleri araştıracaktır.

3) Okul öncesi ve okul çağındaki —ister normal, ister akıl veya bedence arızalı olsunlar— çocuklarla gençlerin bakılmasına, korunmasına ve yetiştirilmesine ait sosyal hizmetleri programlayacaktır. Bu programın tatbiki hususunda, alakalı devlet dairelerine, şair teşekküllere ve hayır cemiyetlerine bilgi verecektir.

4) Çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin tıbbî mahiyetteki bakım, tedavi ve korunmalarıyla ilgili bulunan sosyal, psikolojik, pedagojik ve ekonomik hususlara ait bilgi ve mütalaaları; alakalı makamlara, teşekküllere ve tesislere bildirecektir.

5) Resmî ve hususî rehabilitasyon müesseselerini murakabe ve bunların çalışma programlarını tanzim edecektir. Keza bunların işbirliği yapmalarına da yardım edecektir.

6) Resmî ve hususî teşekküller arasında işbirliği, teminine matuf esasları araştırarak ve bunları, tatbike elverişli şekilde tespit edecektir, işbirliği şu teşekküller arasında yapılacaktır.

a — Umumî veya mülhak (katma) bütçeli daireler;

b — Vilayet hususî idareleri;

c — Belediyeler;

d — Sosyal yardım işleriyle ilgili her nevi müessese ve teşekküller;

e — Sermayesinin yarısından fazlası devlete ait müessese ve kurumlar;

f — Hayır cemiyetleri;

g — Hususî kanunlarla kurulmuş bankalar.

7) Umumî menfaatlere hadim her nevi hayır ve yardım cemiyetlerinin sosyal hizmetler sahasındaki faaliyetlerini koordine edecektir. Bunların bütçelerinde sosyal hizmetlere ayırdıkları tahsisatın verimli ve mahalline masruf olmasının neye mütevakıf bulunduğu hakkında mütalaa beyan edecektir.

8) Memleketimizde ve diğer memleketlerde mevcut sosyal hizmetler mevzuatını inceleyecek ve bu husustaki teknik, İdarî ve istatistik malumatı toplayacaktır.

9) Anket ve etütler yaparak memleket ölçüsündeki sosyal hizmetler mevzuatının mesnetlerini hazırlayacaktır.

10) Sosyal hizmetin gaye, fayda ve şümülünü umumî efkara tanıttak mahiyette neşriyat ve faaliyette bulunacaktır.

11) Ve nihayet, yukarıda saydığımız vazifeleri yerine getirebilecek elemanların yetiştirilmesi işiyle de uğraşacaktır. Bu maksatla, yüksek ve orta dereceli öğretim yapmak üzere, bir Sosyal Hizmetler Akademisi kuracaktır. Bu akademide sosyal hizmetler mütehassısları ve sosyal hizmet yardımcıları yetiştirilecektir.

**Enstitü teşkilatına gedince; Enstitü,** bir müdürle bazı şubelerden tereküp edecektir.

**A — Müdür;** Enstitünün amiri ve İdarî, teknik ve akademik faaliyetlerin nazımı olacaktır.

**B — Müşavir,** teknik ve akademik faaliyetlerde müdürün yardımcısı olacaktır.

**C — Umumî Sosyal Hizmetler Şubesi Müdürlüğü,** sosyal hizmetler mefhumuna giren bilcümle faaliyetleri, yurdun sosyal ve ekonomik bünye ve imkanları bakımından tetkik edecek gerekli teklifleri yapacaktır.

**D — Tıbbî Sosyal Hizmetler Şubesi Müdürlüğü;** sosyal hizmetlerin koruyucu, terbiye ve tedavi edici tıbbî sosyal cephelerini (mesela sosyal intibaksızlıklarını giderme, rehabilitasyon vesaire gibi) ihtisas bakımından tetkik ve bunların memlekette tatbik dair olan prensipleri vazedecektir.

**E — Sosyal Hizmetler Etüt, Dokümantasyon ve İstatistik Şubesi Müdürlüğü;** sosyal hizmetlerin koordinasyonuna, ifasına ve teşkilatlandırılmasına elverişli olmak üzere memlekette mevcut mevzuatı tetkik ederek gerekli tekliflerde bulunacaktır.

**F — Sosyal Hizmetler Akademisi,** sosyal hizmetler mütehassısları ve sosyal hizmet yardımcılarını yetiştirecektir. Yüksek ve orta olmak üzere, iki derece üzerine tedrisat yapacaktır. Tedrisat, hem nazarî ve hem de amelî sosyal hizmetlere taallük edecektir.

Akademi, yüksek derece tedrisatını doğrudan doğruya veya Üniversite vasıtasıyla yaptırabilecektir. Üniversite vasıtasıyla yaptırmak istediği ve bu istek Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletiyle Maarif Vekaleti tarafından tasvip olunduğu takdirde; Akademinin yükseköğretim kısmı, bir üniversite bünyesinde fakülte veya yüksekokul veyahut da ihtisas şubesi halinde teşkilatlandırılacaklar.

Akademinin, lise derecesinde orta uzman yetiştirecek olan orta kısmının öğretim süresi üç yıl olacaktır. Bu kısma ortaokullarla orta dereceli meslek okulları ve ilk öğretmen okulları mezunları kabul edilecektir. Akademi, bunlara sosyal yardımcı diploması verecektir.

Akademinin yüksek kısmına kimlerin alınabileceğine dair kanunda bir sarahat yoktur. Fikrimizce, fakültelere lise mezunları alınmakta bulunduğuna göre, buraya da asgarî liseden veya lise derecesinde bir okuldan mezun olanlar alınabileceklerdir. Yüksekokul mezunlarının kabulüne de kanunî bir engel bulunmayacaktır.

Akademi muhtelif kurslar da açabilecektir. Bu kurslara, sosyal hizmet sahasında çalışmakta olanları alacak ve muvaffak olanlara sertifika verecektir.

Enstitü teşkilatının üst kademesinde çalışan memurların tayini, bazı kayıt ve şartlara tabi olacaktır. Filhakika Enstitü Müdürü, müşaviri, şube müdürleri ve Akademi Müdürü; Sosyal Hizmetler Akademisi yüksek kısmından veya muadili yabancı memleketler müesseselerinden mezun olanlar arasından, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince seçileceklerdir.

Bu vasıfta eleman bulunmadığı takdirde —ki Akademi henüz faaliyete geçmemiş olduğuna göre, ilk zamanlarda bulmak mümkün olmayacaktır—, Tıp, Hukuk, Siyasal Bilgiler, İktisat Fakültelerinden veya Yüksek Öğretmen Okulundan mezun olanlar arasından seçileceklerdir. Şu kadar ki bu kimselerin, sosyal ilim ve hizmetler sahasında faaliyet ve neşriyatıyla tanınmış zevattan olmaları ve ayrıca Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca veya İspanyolcadan birine hakkıyla vakıf bulunmaları şarttır.

Sosyal Hizmetler Enstitüsünden başka, 7355 sayılı kanunla, bir de Sosyal Hizmetler Danışma Konseyi kurulmuştur. Konsey, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine; Sosyal Hizmetler Enstitüsünün faaliyeti ve muvafık görülen sosyal hizmet mevzuları hakkında istişari kararlar verecektir. Bu karar, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince tasvip olunduğu takdirde, Enstitünün çalışmalarında göz önünde tutulacaktır.

Sosyal Hizmetler Danışma Konseyi; Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilinin veya onun tensip edeceği bir zatın başkanlığında, senede bir defa toplanacak ve azami beş günde işini bitirecektir. Kararlarını ekseriyetle verecektir. Konsey, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili tarafından ‘ü/um görüldüğü takdirde, fevkalade olarak da toplanabilecektir.

Sosyal Hizmetler Danışma Konseyinin biri tabii ve diğeri muntahap olmak üzere iki çeşit azası olacaktır. Tabii aza şu zevattan terekkep edecektir,

- 1) Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti Müsteşarı;
- 2) Sosyal Hizmetler Enstitüsü Müdürü;
- 3) Sosyal Hizmetler Akademisi Müdürü;
- 4) Adliye Vekâleti temsilcisi;
- 5) Millî Müdafaa Vekaleti temsilcisi;
- 6) Dahiliye Vekaleti temsilcisi;
- 7) Maarif Vekaleti temsilcisi;
- 8) Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti temsilcisi;
- 9) Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti temsilcisi;
- 10) Ziraat Vekaleti temsilcisi;
- 11) Münakalat Vekaleti temsilcisi;
- 12) Çalışma Vekaleti temsilcisi;

- 13) Sanayi Vekaleti temsilcisi;
- 14) İmar ve İskan Vekaleti temsilcisi;
- 15) Vakıflar Umum Müdürlüğü temsilcisi;
- 16) Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Umum Müdürlüğü temsilcisi;
- 17) İşçi Sigortaları Umum Müdürlüğü temsilcisi;
- 18) İş ve İşçi Bulma Kurumu Umum Müdürlüğü temsilcisi;
- 19) Türkiye Kızılay Cemiyeti temsilcisi;
- 20) Çocuk Esirgeme Kurumu temsilcisi;
- 21) Ulusal Verem Savaş Derneği temsilcisi;
- 22) Yardım Sevenler Derneği temsilcisi.

Konseyin dört de müntahap azası bulunacaktır. Bunlar, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili tarafından, sosyal hizmetler sahasındaki malûmat ve faaliyetiyle tanınmış zevat arasından seçileceklerdir. Seçim üç yılda bir tekrarlanacak ve evvelce seçilmiş azanın tekrar seçilmesi de mümkün olacaktır.

Sosyal Hizmetler Danışma Konseyi azalarına —ister tabîi ve ister müntahap aza olsunlar— huzur hakkı ve Ankara dışından gelenlere de Harcırah Kanunu hükümleri dairesinde yol parası verilecektir. Bu masraflar, her sene Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti bütçesine konulacak tahsisattan ödenecektir.

Vazife, salahiyet ve teşkilatını anlatmaya çalıştığımız Sosyal Hizmetler Enstitüsünün, kısa bir zamanda faaliyete geçmesini ve mesaisinde muvaffak olmasını temenni ederiz.

## DEMOKRASİDE EŞİTLİK VE HÜRRİYET

**Yazan:**

**MACİT İNCE**

### I — GENEL OLARAK DEMOKRASİ

Demokrasi devrimizde rejim ve sosyal bünye bakımından birbirine tamamen tezat teşkil eden doğu ve batı blokuna mensup memleketlerde ayrı manalar ifade etmektedir. Biz, burada, esasen umumî olarak ele aldığımız demokrasiyi yalnız kendi memleketimizin umumî ve biraz da günlük problemleri cephesinden ve mevzuumuza giriş bakımından kısaca inceleyeceğiz.

Demokrasi, kelime anlamı olarak bir topluluğun kendi kendini idaresi demektir <sup>(1)</sup>. Bu idare, fertlerin topluluk meselelerinin münakaşasına iştirak etmesi ve reyini izhar etmesi suretiyle olur. Bütün fertlerin, her meselenin görüşülmesine iştirak etmesinin bu günkü cemiyetlerde imkansız olduğu herkesçe kabul edilmektedir. Filvaki eski Yunan sitelerinde halk bir meydana toplanır, meseleler münakaşa edilirdi. Fakat orada dahi sayısı vatandaşlardan fazla olan köleler bu haklardan mahrumdur. <sup>(2)</sup>.

Cemiyette bütün fertlerin aynı düşünce etrafında toplanması, herkesin aynı şekilde düşünmesi imkansızdır. Bunu daha şümüllü söylemek icap ederse bir iktidarın, bir rejimin muvafıkları olduğu kadar muhalifleri de olacak ve her mesele çeşitli yönlerden ele alınacak, çeşitli fikirler etrafında çeşitli gruplar teşekkül edecektir. İşte bu noktadan hareketle, bugünkü medokraside fikirler, temsilcileri seçmekle tezahür eder. Vatandaşlar idareyi seçimle birlikte bu temsilcilere muayyen bir müddet için teslim eder. Vatandaşın vazifesi şu veya bu yönde memleketi idare edeceğini bildiren kimseler arasında tercih yapmaktır. Buna göre demokrasinin biraz önce verdiğimiz etimolojik tarifini bu kısa izahtan sonra

---

<sup>1</sup> Yunanca DEMOS: Halk KRATOS: Otorite, İktidar, İdare demek olduğuna göre Demokrasi halk idaresi, Halkın hakimiyeti manalarına gelir.

<sup>2</sup> Bu bakımdan Yunan demokrasisi hakikatte bir aristokrasiydi. Çünkü yukarıda da söylediğimiz gibi kölelerin sayıca daha fazla olmasına rağmen rey hakkı yoktu. Vatandaşlar sayısız imtiyazlara sahipti.



realitede cereyan ediş şekline uyduralım. «Demokrasi, milletin kendi prensip ve kanaatleri dahilinde idare etmesini istediği kimseleri iş başına getirmesidir.» Bu suretle meclislerde herhangi bir siyasî parti çoğunluğu temin etmiş ve fiilen hakim duruma geçmiş olur.

Seçimle işbaşına gelen bu çoğunluk, iradesini kanunlar şeklinde tecelli ettirir ve idareyi tevdi ettiği icra uzvunu daimî murakabe' altında bulundurur. Kendisi de bu vazifeleri yaparken anayasanın hudutları dışına çıkamaz. Montesquieu demokrasiyi veciz bir şekilde şöyle izah eder: <sup>(3)</sup>. «Bir milletin bütün varlığı ile egemenliği elinde tutması demokrasidir. Demokraside millet bir bakımdan hükümdardır, öte bakımdan da uyruktur. Millet ancak iradesinin ifadesi olan oylarla egemenliğe yükselebilir. Egemenliği ellerinde tutan fertlerin iradesi hükümdarın bizzat kendisidir. Öyle bir devlette oy vermek hakkını temin eden kanun anayasadır ve gene böyle bir devlettir ki millet, vekillerini yani kendisini idare etmekle yetkili çeşitli mayistraların seçmek hakkına maliktir.»

## II — EŞİTLİK:

Demokratik bir memlekette vatandaşlar müsavî siyasî haklara sahiptir. Herkes reyini serbestçe istediği şekilde kullanabilir. Ne kölelik, ne hakim sınıf vardır. Herkes eşit itibar görür. Beşerî servetlerden azamî bir istifade ile yaratıcı kabiliyetini ve şahsiyetini cemiyete faydalı bir şekilde inkişaf ettirebilir. Fakat bu eşitlik arzusu her zaman nazariyatta kalmakta çeşitli faktörler insanın yetişmesine, cemiyet içinde vazife almasına tesir etmektedir. «İnsanlar hilkaten eşit olmadıkları içindir ki cemiyet daima onları eşit yapmak arzusunu duymuştur.» <sup>(4)</sup>. Rousseau tarafından söylenmiş olan bu hakikatleri bir başka müellif daha geniş ve açık bir şekilde şöyle anlatmaktadır: <sup>(5)</sup> «Demokrasiye karşı en fazla sempati duyanlar bile eşitliğin tatbik sahasına konmasının bir takım kargaşalıklara sebep olacağına inanmışlardır. Her devrin tanınmış Demokratları hürriyetle müsavatın beraber yürüyeceğini iddia etmişlerdir. Ve bu inançlar demokrasinin bu üç şartından hürriyeti hepsinden kıymetli buldukları için eşitliği bir tarafa bırakmağa taraftar görünmüşlerdir. Bu eşitlikten feragat arzusunun bu sahada yapılan başarılı baltalamak emelinden doğmadığını söylemek lazımdır. Eşitlik sayesinde daha geniş

---

<sup>3</sup> Kanunların ruhu

<sup>4</sup> Toplum anlaşması JEAN JAQUE ROUSSEAU.

<sup>5</sup> Demokratik yaşama yolu T. V. SMİTH ve EDUARD C. LINDEMAN.

bir kitleni n daha büyük imkanlar elde etmesi için kanunî ve siyasî vasıtalar ele geçirilmiş olduğundan iktisat tarlalarında önceden ekilmiş olan şeylerin şimdi meyvelerini toplamamızı tavsiye edenler çok oluyor. Bu, dünyanın her yerinde duyulan sosyalizm türküsüdür. Onları, göre iktisat sahasını, eşitlik programı ile istila etmek, iki katlı bir hatadır. (İnsanlar iktisaden o kadar farklıdır ki, istihsalı artırma sahasında aynı derecede faydalı olmazlar. İktisadî gelişmeyi intizama koymak için de' her insan kendi istidadından azamî derecede faydalanabilmelidir. En yüksek istihsalı temin etmenin en doğru yolu budur.) diyorlar. Aynı zamanda gelir veya serveti eşit kılmak gayesini güden bir programı benimsemenin felaket getireceğini de iddia ediyorlar.»

Modern mütefekkirlerden CROZIER «Demokrasinin esası insanların maddî ve içtimai şartlarının müsavattır.»<sup>(6)</sup> Aynı surette Prof. DİCEY cemiyet şekli olarak demokrasiyi hukuk müsavattı, düşünce, his, ideal beraberliği olarak tarih ediyor. (7). Bu iki tarifi birleştirirsek müsavat fikrî ve kanunî haklarda içtimai şeraitte, fiilen tahakkuku istenen prensiptir. Bu tariflerde de görüldüğü üzere demokratik bir cemiyette müsavat ilk prensip olmaktadır.

Fertlerin eşitliği mefhumunu genişlettikten sonra ondan anlaşılması lazım gelen mana hakkında ROUSSEAU eserinin birinci kitabını bitirirken şöyle demektedir. (8) «Bu bölümü ve bu kitabı bütün toplum sistemine temel olması gereken bir fikir ile bitireceğim. Esas anlaşma, tabii eşitliği ortadan kaldırmak şöyle dursun, tam tersine, tabiatın insanlar arasına koyabildiği maddî eşitsizlik yerine manevî ve meşru bir eşitlik koyar. İnsanlar kuvvetçe, zekaca eşit olmasalar da anlaşma ve hak yoluyla eşit olurlar.»

\*\*

Yukarıda muayyen bir zümrenin, seçim neticesi çoğunluğu de geçirmekle fiilen iktidara sahip olacağını söylemiştik. İdare etmek hakkı

---

<sup>6</sup> Siyasî ilimler Mecmuası sayı: 282 DEMOKRASİ Prof. HE ARK SH A W Londra Üniversitesi Profesörlerinden.

<sup>7</sup> Aynı yazıdan.

<sup>8</sup> ROUSSEAU Toplum Anlaşması'nda yazısının alt tarafına verdiği not ile şunları ilave eder:

«Bütün fena idare edilen hükümetlerde bu eşitlik görünüş ve kuruntudan başka bir şey değildir. Bu eşitlik, fakiri yoksulluğunda, zengini de gasıplığına alıkoymaktan başka bir işe yaramaz. Gerçekte kanım hep malı olanlara faydalı, olmayanlara da zararlıdır.»

çoğunluğa aittir. Fakat azınlıkta söz sahibidir.—Bugün memleketimiz dahil hemen hemen her memlekette birinciye iktidar, diğerine muhalefet denir.—aslında, hükümetin (icra uzvu) murakabesi, meclisin (Teşriî uzuv) kendisine yani çoğunluk milletvekillerine de şamil olmak gerekir <sup>(9)</sup>. Fakat çok defa çoğunluğun lideri aynı zamanda hükümetin başkam olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir durumda hem efkar-ı umumiyye karşı siyasî düşüncelerle, hem de parti içindeki «parti disiplini» mülahazalarıyla, çoğunluğa mensup milletvekilleri hükümeti tenkit mevzuunda kendilerinde tam bir serbesti bulamamaktadırlar. Bu sebepten dolayısıdır ki, bunu muhalefet bir memleket vazifesi olduğu kadar aynı zamanda efkar-ı umumiyyeyi kazanmak, iktidarı yıprandırmak suretiyle parti menfaati bakımından da tam bir bağımsızlık içinde yapar. Bu noktada iktidarın büyük bir sabır, müsamaha ve olgunluk göstermesi, yapılan tenkitleri soğukkanlılığını kaybetmeden, şiddet göstermeden objektif ve İlmî yollardan cevaplandırması gerekir. Sayın hocamız TURHAN FEYZİOĞLU demokratik bir rejimde iktidar muhalefet münasebetlerinin şu şekilde cereyan etmesi lazım geldiğini söylet\* <sup>(10)</sup>. «Bizim anlayışımıza göre, gerçek demokrasinin en sağlam kıstası serbest seçimlerle iş başına gelen iktidarın karşısında, serbestçe siyasî faaliyette bulunabilen teşkilatı bir muhalefetin mevcudiyetidir. Muhalefeti, siyasî nizamın esaslı ve faydalı bir unsuru olarak kabul etmeyen bir görüş demokratik değildir. Muhalefetle iktidar arasındaki münasebetlerin karşılıklı dürüstlük ve haktanırlık esasları içinde cereyan etmesi de demokratik nizamın ne dereceye kadar sıhhatli olduğunu gösteren en iyi işarettir.»

Bir mütefekkinin de söylediği gibi «demokrasi mesuliyetlerin paylaşılmasıdır.» Bu mesuliyet iktidar için memleketin idaresidir. Bunu yaparken kanunların kendisi için tanıdığı hak ve hürriyetlerden muhalefetin de eşit surette istifadesini tanımak ve kabul etmek, esas insan hak ve hürriyetlerinin dışına çıkmamak mecburiyetindedir. İktidarı ele alan çoğunluk azınlığın hukukunun himayesini de üzerine almış demektir. Fransa'da, eski meclis başkanlarından PAUL DESCHANEL bir azınlık çoğunluk meselesinin münakaşası esnasında şöyle bağırırmıştı: <sup>(11)</sup> «Lakin edendiler, bir başkanın ilk vazifesi azınlığı korumaktır. Ne yazık ki birçok hükümetler hakikate boyun eğmezler ve üzülmeye hüküme

<sup>9</sup> Kuvvetler ayrılığı nazariyesi bakımından icrai ve teşriî uzuvların birbirini murakabesi.

<sup>10</sup> Doktor TURHAN FEYZİOĞLU «Gerçek demokrasinin temel taşı FORUM cilt: 1, sayı: 1.

<sup>11</sup> Demokrasi Düzeni» PAUL DESCHANEL.

tin birinci işi çoğunluğu himaye etmektir, diye çağırırlar. Bu büyük hatadır. Hem de memleket zararına işlenen hatadır.»

Partiler arasında daimî bir dostluğun mevcut olmasının, vatandaşlar arasında kardeşine münasebetlerin sarsılmamasının aynı zamanda millî bildik bakımından lüzumu ehemmiyetlidir. Hükümet azınlığa çoğunluktan ayrı bir muamele tatbik ederse, onları hakir görürse kendi eli ile ikilik yaratmış millî birliği parçalamış olur. Yapılan icraatı, muhalefet tenkit edecektir. Bu onun için vazifedir. İktidar tahammül kar ve müsamahakar olmayı bilmelidir. Çünkü farklı görüşler demokrasinin bir icabıdır. Muhalefet de her zaman iktidara namzet bir müessese olarak kabul edilmelidir. Parlamento, millî meselelerin açık açık münakaşa edildiği bir yer olacağına göre muhalefetin yapacağı tenkitleri önceden hesaba katan iktidar hazırladığı kanunlara bilhassa itina gösterir, yapılması muhtemel tenkitleri önceden nazar-ı itibara alır ve millî menfaatlere azamî derecede uygun olmasına gayret eder.

Gerek parlamentodaki konuşmalar, gerek halk içinde yapılan hitabeler sırasında bilhassa karşılıklı nezaket ve hürmet vazifesinin hudutlarına iyi dikkat etmek lazımdır. Liderler ve parti ileri gelenleri birbirlerini tenkit ederken ve cevaplandırırken kitleleri için örnek olacaklarını, efkar-ı umumiyenin hadiseleri ve münakaşaları kıymetlendiren bir hakem olduğunu bilir. Karşılıklı ağır ithamlar, küfür denecek kadar ağır sözler, hatta yer yer vukua gelebilecek bazı müessif fiilen tecavüz hadiseleri, vatandaşlar arasında düşmanca hislerin teşekkülüne, millî ahlakın tereddisine başlangıç teşkil eder. İktidar sadece muhalefeti takyit edici kanunlar çıkarmak yoluna asla sapmamalıdır. Bu gibi haller, bilhassa muhalif vatandaşlar arasında emniyet ve hükümete itimat duygusunu sarsar; memleket meselelerine karşı umumî bir alakasızlığın yerleşmesine de sebebiyet verir.

İktidarın, nefsi feragat, dürüstlük ve büyük bir vazife aşkı isteyen bu ulvî memleket hizmetleri karşısında, muhalefet de millet huzurunda bazı vecibeler yüklenmiştir. Memleket idaresinin iktidara ait olduğunu azınlık hürmet göstererek kabul etmelidir. Kendisi de bunu murakabe edecek gördüğü hataları, aksaklıkları tenkit edecektir. Bilhassa bu tenkitlerinin bir çığırkanlık halini almamasına dikkat ederek muhteris ve demagojik mahiyetteki konuşmalardan kaçınmalıdır. Objektif, samimî ve ağır başlı tenkitler yaparak münakaşaların millet huzurunda yapıldığını unutmamalıdır. Muhalefet yılları iktidara geçmek için kendisine bir nevi hazırlık devresi olmalı ve prensiplerine uygun gelen meselelerde, ön planda millî menfaati tutarak iktidarı desteklemeyi bilmelidir. Hocamız

TURHAN FEYZİOĞLU bu hususu, aynı yazısında daha güzel şöyle izah ediyor:  
(<sup>12</sup>)

«Demokratik ve parlamenter rejimin en başarılı şekilde işlediği memleketler ise, iktidar - muhalefet münasebetleri bakımından en ahenkli manzarayı gösteren memleketlerdir. Böyle bir ahenk, başlıca partilerin bazı esas prensipler üzerinde samimiyetle anlaşmış olmalarını gerektirir. Bunların en başında, parlamentoda çoğunluğu elde eden partinin memleketi idare mesuliyetini yüklenmesi, fakat azınlığın haklarına riayet etmesi ve serbest tenkidi susturmaması gelir. Gerçek demokrasilerde iktidar halktan aldığı muvakkat salahiyetin hudutsuz olmadığını bilir.

Demokrasi en iyi iktidarın bile tenkit ve murakabeden uzak kalınca havadan ve güneşten mahrum bir nebat gibi tereddi ve tefessüh edeceği hakikatine dayanır. Demokrasi, insanoğlunun hatadan münezzehe olmadığı ve fikirlerin serbestçe münakaşa edilmesi sayesinde birçok vahim hataların önenebileceğini inancına dayanır. Bunun içindir ki gerçek demokrasinin özünü, idarenin halkın rızasına müstenit olması keyfiyetinden ziyade serbest münakaşa ve murakabede aramalıdır.»

Fakat yapılması arzulanan, beklenen bu güzel şeylere rağmen, seçim neticesi elde ettiği çoğunluğa istinat eden siyasi parti kendisinin «Millî irade», «Millî hakimiyet» olduğu iddialarıyla demokrasinin bütün nimetlerini çok kısa bir zamanda çiğneyebilir. Her hareketini millî madenin tecellisi şeklinde göstererek azınlığın haklarına riayet etmemek hatta onu baskı altında tutmak mahiyetinde kararlar almak, meclis konuşmalarında muhaliflerin söz hakkına hürmet göstermemek şeklindeki hareketleri ile istibdada doğru meyledebilir. Sayın hocamız Prof. BAHRÎ SAVCI bu durumu şu şekilde izah etmektedir. (<sup>13</sup>) Ve filhakika, devletin bütün siyasi imkânlarını - kudretlerini - kullanan ekseriyeti bir hukuk ile mahdud kılmak, bilhassa bir zarurettir. Zira ekseriyetin, kurduğu hükümetin kolektif bir zulüm yapması, kolayca mümkündür ve bu hal; demokratik inkişafı esaslı temellere dayanmayan memleketlerde siyasi organizasyonun, gerek kuruluş tarzı ve gerekse işleyiş ananesi her noktadan demokratik devletin hakikatine uymayan ülkelerde sık sık olan bir iştir. Oyların adedi çoğunluğuna dayanarak iktidara gelen ekseriyet, şimdi artık, korkaklık dolayısıyla kendini iktidarda tutma hırslarının telkin ettiği tahaffuz ihtiyaçları dolayısıyla/ veya

---

<sup>12</sup> Dr. TURHAN FEYZİOĞLU «Gerçek demokrasinin temel taşı» FORUM Cilt: 1, Sayı: 1.

<sup>13</sup> Prof. BAHRÎ SAVCI İnsan hakları.

sırf kuruntular dolayısıyla zulmedici olabilir. Anlattığımız mekanizmanın bir işleyiş zarureti dolayısıyla, demokraside de halkın idaresi ki bir ekseriyetin idaresinden ibaret idi zulmedici olabilir.

Prof. ALİ FUAT BAŞGİL de şöyle diyor. <sup>(14)</sup> «Hülasa, bugünün parlamentoları geçen asırlarda devrilen mutlak hükümdarların yerini almış yüzlerce başlı birer taşsız hükümdar vaziyetindedir. İşte bugün vatandaş için en tehlikeli devlet organı budur. Salahiyetlerinin insan hak ve şerefi ile sınırlanması lazım gelen makamda budur. BAURİOU adında meşhur bir hukuk Profesörünün dediği gibi (Zamanımızda yıkılması gereken son bir Basil kalmıştır ki o da parlamentoların mutlak hâkimiyetine olan inandır.)»

Sayın hocamızın (Zulmedici) olarak vasıflandırdığı ve sayın Prof. Baskil'in «(vatandaş için en tehlikeli) bulduğu ve HAURİOU'nun (Düşmanı) olduğu bu çoğunluk istibdadının neticeleri nelerdir? Bu zulüm, tehlike ve düşmanlığın sebepleri neler olabilir? Bu husus bir nebze, üzerinde düşünülmeğe değer olsa gerektir... Eğer çoğunluk, liderin yahut parti erkânının şahsi zihniyetleriyle azınlık üzerinde tahammül edilmez derecede baskı yapmak sevdasına kapılırsa ve bu baskı müstebit bir hükümdarın tahakkümünü arattıracak dereceyi bulursa muhalif hatta bitaraf vatandaşlar arasında bir bedbinlik ve aynı zamanda husumet başlar. Çünkü müstebit hükümdarın zulüm ve haksızlıkları umuma şamildir; gene de birliği sarsmaz, herkes aynı dertten mustariptir. Hak ve hürriyet hiçbirisi için yoktur. Hâlbuki çoğunluk istibdatı vatandaşlar arasında parçalayıcı ve bir zümreye matuf olup, bu zümre, vicdanlarının sesini dinlemiş olmanın ve siyasi kanaatlerinin cezasını çekmektedirler. Onlara göre, devlet ve hükümet tarafından ezilmeye müstahak hakir gözle bakılan, (Seslerini işittiremeyen) artık insanlık hak ve hürriyetlerinin de kendileri için müstesna tutulduğu zavallı ve kötü insanlardır. Hâlbuki objektif olarak kanaatlerinde mısır, karakter sahibi bu dürüst insanların tek ümidi şayet ihtimal kalmışsa gelecek seçimlerdir. Bu zaman zarfında bir kenara çekilip bu ümitte yaşarlar. Fakat bu ihtimal de artık mevcut değilse, kendileri, elinde hiç bir mücadele silahı kalmamış olmanın verdiği aşırı bir bedbinliğe sürüklenirler. Memleket ve millet davalarında susmayı ve alakalanmayı tercih ederler ve iktidar böylece şahsi menfaatler uğruna kendi eliyle milli birlik ruhunu parçalamış, hatta vatandaşlar arasında başlayan bu «nemelazımcılık» duygusuyla da milli tesanütü azaltmış olur.

---

<sup>14</sup> Ord. Prof. ALİ FUAT BAŞGİL (Cihan Silinti ve İnsan Hakirin

Doktrin ve prensipler itibariyle programlarında büyük ayrılıklar bulunmayan, bilhassa müfrit sağcı veya solcu siyasi partilerin mevcut olmadığı memleketlerde partiler arası münasebetlerin dostane ve kardeşine olması icap eder. Münakaşalar objektif, ilmi ve ahlaki bu çerçeve içinde cereyan eder. Bu noktadan, bugüne kadar memleketimizde, maalesef olması lazım gelenin olmadığını müşahade ediyoruz, bununla beraber ileri demokratik memleketler muhalefetler için böyle bir tehlikeyi önlemek için çeşitli teminat sistemlerine başvurmuşlar ve bunların titizlikle korunması için de şiddetli tedbirleri peşinen kabul etmişlerdir.

Ana yasamızda bu hususta hükümler noksandı, hatta tek bir hüküm mevcut değildir. Çoğunluğu ele alan siyasi parti her türlü imkânı kazanmakta buna mukabil azınlıkta kalan ise her türlü teminattan mahrum kalmaktaydı. Hatta bu çoğunluk, mecliste şimdiye kadar olduğu gibi 2/3 nispeti de aşarsa anayasayı da istediği şekilde tadil edebilmek hakkını sağlar ve memleketin mutlak hâkimi olarak bütün rejim meselelerini arzu ettiği şekilde halledebilmek durumunu kolaylıkla iktisap etmiş olurdu. Tek parti devrinden kalma anayasamızın çok partili rejime girdikten sonra zuhur eden, İktidar-Azınlık münasebetlerinin, tanzimi ve azınlığın muhtaç bulunduğu teminat hükümlerinin, ilavesiyle mühim bir merhale kat edeceğimize inanıyoruz.

Buna dair yine hocamız Feyzioğlu'nun İngiltere ve Kanada'dan verdiği su en güzel teminat misali hem imrendirici, hem de ibret verici değil mi? <sup>(15)</sup> «Parlömante demokrasiyi en iyi gerçekleştirmiş memleketlerden biri olan İngiltere'de muhalefete (Kral hazretlerinin muhalefeti) denemesi ne kadar manidardır. 1937 den beri, muhalefet liderine -Geçim derdi düşünmeksizin, hükümeti tenkit ve murakabe vazifesini yapabilsin diye - yılda iki bin İngiliz lirası (Takriben elli bin Türk Lirası) tutan bir maaş bağlanması da üzerinde düşünülmeğe değer bir keyfiyettir. Kanada aynı usulü 1905 den beri tatbik etmektedir.

İngiltere'de, muhalefet liderine bağlanan bu maaş, parlamentonun yıllık murakabesine tabi olmayan (Consolidated Funds) dan ödenir; Nazırların maaşları, bütçe müzakereleri sırasında, bir nevi tenkit ve itimatsızlık tezahürü olarak münakaşa konusu edilebileceği halde muhalefet liderinin maaşı bundan müstesnadır.

İcra salahiyetinin irsen tahta geçen hükümdarlar elinde olduğu devirlerde, halk temsilcilerinden müteşekkil parlamentolar ile eski salahiyetlerini kısmen muhafaza eden hükümdar ve nazırları arasındaki

---

<sup>15</sup> Dr. TURHAN FEYZİOĞLU ismi geçen yazıdan.

kuvvetler ayrılığından veya fonksiyon ayrılığından ve karşılıklı muvazeneden ısrarla bahsedilmesi tabii idi. Fakat bugün, bilhassa Türkiye gibi, İngiltere gibi siyaset sahnesinde iki ana partinin karşılaştıkları teşkilatlı bir çoğunluk partisinin hem parlamentoya, hem de icra organına hâkim olduğu; icra uzvu başkanının ve arkadaşlarının, aynı zamanda disiplinli bir parlamento çoğunluğuna da liderlik ettikleri ve her iki organı elde tuttukları memleketlerde, klasik «devletler ayrılığı» veya «Fonksiyon ayrılığı» nazariyeleri, siyasi gerçeği aksettiremezler. Bu memleketlerde, demokratik düzenin iki ana unsuru, parlamento ve icra uzvu değil, iktidar ile muhalefettir. Muvazeneyi, karşılıklı kontrolü, «Kuvvetin kuvveti durdurması» m, iktidar ile muhalefet ikiliği gerçekleştirecektir.

..... Demokrasilerde, karşılıklı siyasi kuvvetler arasında hakemlik

edecek teşekküller, haksızlık edene cephe alacak uyanık bir umumi efkâr şarttır. Bu umumi efkârı aydınlatıp beslemek için hür basın, dernekler, muhtar üniversite gibi müesseseler lazımdır. Günlük ve adı politikanın dışında kalan kuvvetlere ihtiyaç vardır.

### **HÜRRİYET:**

Şu halde devlet hudutsuz salahiyyetlere sahip bir müessese değildir. Her şeyden önce vatandaşın iradesine, onun dokunulmaz hak ve hürriyetlerine hürmet edecek, kendini bu yönden bazı prensiplerle mukayyet hissedecektir. Birinci olarak vatandaşların devlet karşısında müsavi haklarla mücehhez olduğunu gördük. Şimdi müsavat kadar tabii ve mühim olan ve müsavat prensibini tamamlayan, fertlerin hürriyet hakkından bahsedeceğiz. Müsavatın hürriyet olmaksızın tahakkuku belki bir an için düşünülebilir; fakat bizim arzuladığımız manadaki demokrasi ile bu eksiklik telif kabul etmez.

Hürriyetlerin elde edilebilmesi için yapılan uzun ve kanlı mücadelelerden sonra, bu gün hemen her devlet bunları tanımış ve bir teminat mahiyetinde olmak üzere anayasalarına bunların dokunulmaz oldukları hakkında hükümler koymuşlardır. Şimdi esas mevzuumuza girmeden önce anayasalardaki bu insan hak ve hürriyetlerinin mahiyet ve tekâmülünü, bunlar karşısında devletin ne şekilde sınırlandırılmış ve fertlerin devlet karşısındaki teminatlarının nelerden ibaret olduğunu da kısaca görelim.

Umumi mahiyette hürriyet herkesin istediği şekilde düşünmesi ve hareketlerinde serbest olmasıdır. Yalnız bu serbest hareketler başkaları



nın hak ve hürriyetleri ile hudut andırılmıştır. Her ferdin hürriyeti diğerlerinininkinin başladığı yerde biter. Yani fertler birbirlerinin, hak ve hürriyetlerinin sınırını aşmamaya mecburdur. Aralarında bir takım hak ve vebibelere riayet zarureti vardır. Bu hak ve vebibelere meydana getirecek tasarrufları serbest bir şekilde yapabilmek imkânına maliktir.

Hürriyet hiç zaman mutlak ve hudutsuz olamaz. Her şeyden evvel hukuk ve nizama istinat eder. Demek ki hürriyetleri hukuk ve nizam ile telif etmek lazımdır. Bu konuda karşımıza birçok müşküller çıkar. Tarih bunun mücadele misalleri ile doludur. Fertlerin hürriyeti ancak ahlaki zaruretler, insanlık haysiyeti ve amme menfaati mülahazaları dolayısıyla tehditlere uğramıştır. Kanunun himaye ettiği hürriyet EUGEN HUBER'm da söylediği gibi «Makul bir insanın ölçülü hürriyetidir.»<sup>(16)</sup>

Hocamız Prof. BAHRİ SAVCI'nın eserinde hürriyetle, kanun ve nizam veciz ve vazih bir şekilde telif edildiğini görüyoruz: <sup>(17)</sup>

(Vakia hürriyet, bir kanun farz ettirir; yani, hürriyet, ancak kanunun hâkim olduğu yerde mevcut olabilir; Fakat bu kanun, adına layık bir kanun ise, ferde, içine devletin dahi hiçbir zaman giremeyeceği bir saha ayıran kanun ise... Binaenaleyh hürdeyin var olabilmesi için, kanunun, hürriyet ile telifi kabil bir muhtevaya sahip olması, bütün icapları ile kanun adına layık olması, ferde, içine devletin hiç bir zaman giremeyeceği bir saha ayırması lazımdır. Bu nokta çok mühimdir: Kanunun hürriyeti sağlaması için ferde içinde bizzat ferdin hâkim olduğu bir saha ayırması lazımdır. Ferdi mücerret kanunun hâkimliği prensibinin kabul edildiği bir ülkede değil, içine devletin dahi ulu orta girip ferdi rahatsız edemeyeceği bir saha ayırmış olan kanunun hâkim olduğu bir memlekette hürdür.)

Fertler için tanıdığımız bu hürriyet ve haklar çeşitli devrelerde gittikçe genişleyen manalar kazanmıştır. Kısa tarihçede de <sup>(18)</sup> göreceğimiz üzere devrimizde bu haklar sahasını hayli genişletmiş bulunmaktadır.

---

<sup>16</sup> Prof. YAVUZ ABADAN «Amme Hukuku ve Devlet Nazariyeleri»

<sup>17</sup> Prof. BAHRİ SAVCI «İnsan Hakları»

<sup>18</sup> Tarihçe kısmı Prof. BAHRİ SAVCI'nın adı geçen eserinden ve S. B. F. Der gisi cilt: VI da RENE BRUNET'den özetleyerek tercüme ettiği yazıdan faydalanılarak yazılmıştır. ROUSSEAU'nun fikirleri adı geçen eserinden hülâsa edilmiştir.

Antik dünyada, devletin salâhiyetleri hudutsuz ve mutlak idi. hâkimiyet hiç bir şekilde kayıtlanamazdı. Bununla beraber Steicien felsefe ile hürriyetin ilk defa nazari sahada bir nosyan olarak teşekkül ettiğini fakat fiiliyatta hiçbir tesir husule getirmedığını görüyoruz. Onu takip eden Orta çağda Hristiyanlığın, ferdin beşeri şahsiyetine bazı haklar tanıdığını ve devletin mutlak hâkimiyeti fikrinin tedricen azaldığını müşahade ediyoruz. İlk defa SÂİNT THOMAS Tabii Hukuk mektebinin ilk tohumlarını saçarak ferdin fitri haklara sahip olduğundan bahsetmiştir.

Feodalitenin çökmesi ve büyük monarşilerin kurulması ile devletin mutlak hâkimiyeti mefhumu ferdi hürriyetlerin karşısına yeniden çıkmış. Fakat çok geçmeden GROTIUS, BLACKSTONE, WOLF ve LOCK ile Tabii Hukuk telakkisi teşekkül etmiştir. Buna göre «Tabiat kanununun hüküm sürdüğü, tabiat halinde insanlar hürdür ve birbirlerine eşittir. İnsanların hürriyeti beşeri tabiatlarından ayrılamaz. Devletin de sadece, hürriyeti, mülkiyeti korumadan ibaret bir konusu vardır.»

Daha sonra ROUSSEAU aynı mevzuu «DU CONTRAT SOCIAL» de daha derin olarak incelemiştir. Ona göre: <sup>(19)</sup> «İnsan hür doğar hâlbuki her yerde zincire vurulmuştur. Bu herkesin sahip olduğu hürriyet, insan tabiatının bir neticesidir. Bunun ilk kanunu kendi nefisini korumaktır. İnsan kendini bilecek çağa gelir gelmez, nefisini korumaya yarayan vasıtaların takdirinde biricik söz sahibi kendisi olduğu için kendi kendisinin efendisi olmuş olur. Aile siyasi toplumların ilk örneğidir denilebilir; şef baba, halk da çocuklar yerine geçer; hepsi de eşit ve hür doğdukları için hürriyetlerinden ancak menfaatleri uğrunda vazgeçerler. Hürriyetlerinden vazgeçmek, İnsanlık sıfatında insanlık hakkından hatta vazifelerinden vazgeçmek demektir. İnsanın toplum anlaşması ile kaybettiği şey evvela tabii hürriyettir; sonra da istediği ve elde edebileceği şeyler üzerindeki hudutsuz bir haktır. Kazandığı şey ise medeni hürriyetle, elindeki şeylerin sahiplik hakkıdır. Bu tavizlerde yanılmamak için, hududunu kişinin kuvvetinde bulan tabii hürriyeti, umurun iradesi le hudutlu olan toplum hürriyetinden ayırt etmek gerekir.»

LOCK ve WOLF ile1 başlayıp ROUSSEAU'da bir çığır halini alan bu fikirler Amerika kurtuluş harbini ve Fransız ihtilalinin zeminini hazırlamış oldu. Fransız inkılabı vücuda gelirken bu insan hak ve hürriyetlerinin müdafaası hararetili bir safhaya girmişti. 1789 ve onu takip eden ihtilallerle ferdi haklarında hareketli bir safhaya girdiğini, bazen

---

<sup>19</sup> Adı geçen eserden

genişleyen, bazen daralan manalar aldığını görüyoruz. Daha önce de İngiltere’de az gürültülü ve tedrici bir şekilde tekâmül eden demokratik rejimiyle devlet karşısında bazı ferdi haklara kavuşulmuş bulunuluyordu. Hiçbir beyanname ve anayasa ile tespit edilmemesine rağmen hürriyetlerin sağlam bir şekilde garantisi o devirde başlamış bulunuyordu.

İlk olarak 4. Temmuz, 1776 da Amerikan Beyannamesi insanların, insan olmalarından dolayı sahip oldukları hak ve hürriyetlere yazılı olarak hukuki bir ifade verdi. Fransa’da’ insan ve vatandaş hakları beyannamesi onu takip etti. İnsanın tabii, ferağ edilmez ve mukaddes haklarının açıklanmasına, milli meclisin insanın ve vatandaşın ..... hakların tanıdığını gibi bir ifadeler kullandı. <sup>(20)</sup>

Ferdi haklar inkişafı bununla da kalmadı; iktisadi ve sosyal manada genişlemeğe başladı. 1793 anayasasında; ferde iş bulma, çalışmak kudretine sahip olmayan kimselere varlığını idame ettirebilecek maiyetini devletin temin etmesi gibi yeni hükümler görüyoruz. «1848 anayasasında 13. madde işin himayesi prensibini koymaktadır. Bu madde vatandaşlara, iş ve sanayi hürriyetini garanti ettikten sonra işin inkişafını temin için cemiyetin, parasız ilk tahsili, işçi ile patron arasındaki eşitliği sağlayacağı, kredi ve yardım müesseselerimin teşci edeceğini söylemekte ve vatandaşın çalışma hakkını tazammun etmek üzere işsiz kalanlara iş temin edeceğini ilave etmektedir. Haklara, bilhassa tam bir sosyal hukuk anlayışının gerektirdiği bir tarzda, cemiyetin terk edilmiş çocuklara, hiçbir gelir kaynağı olmayan malûllere ve ihtiyarlara içtimâi yardımlar tanzim edeceğini ileri sürmektedir. <sup>(21)</sup>» Sosyal hukuk anlayışının gelişmesi sonucu hak ve hürriyetler anlayışı da gelişmiş ve mesela, halkın sıhhati, maarif ihtiyaçları birer hak mahiyetine yükselmiştir. Yani, sosyal hayatın bütün meseleleri, sosyal hukuk anlayışının şevki ile insan hakları arasında yer almağa başlamıştır. Aile münasebetleri ve evlenme prensipleri dahi bunlar içine girmiştir. Devlet de bunlarla uğraşmak yükünü yüklenmiş çalışan ve çalıştırılan sınıfların münasebetleri ile ilgilenmiş, nihayet, işçi sınıfların çalışma ve ücretlerine nezaret etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Birinci dünya harbinden sonra yıkılan imparatorluk ve krallıkların yerine kurulan cumhuriyetler, anayasalarda fertlere bu hak ve hürriyet-

---

<sup>20</sup> S. B. F. Dergisi Cilt: 6 Prof. RENE BRUNET —Prof. BAHRÎ SAVCI «La Garantie Internationale des Droits de l'Homme. D'Après la Charte De San - Francisco»

<sup>21</sup> Prof. BAHRÎ SAVCI «İnsan Hakları»

leri tanıyan açık hükümler koymuşlardır. Hatta bazı memleketlerde çok ince meseleleri dahi ele alan hükümler görüyoruz. 1941 de CHURCİL, ve ROOSEVELT'in imzaladıkları Atlantik şartı aynı istikamette yeni iktisadi ve sosyal hükümler vazetmekte, onu aynı şekilde BEVERİDGE planı, Vallace'm Birleşmiş milletler sulhu idame kongresindeki beyanı takip etmektedir. Yine 12.Ocak.1944 beyannamesinde ROOSEVELT, insanın ferdi haklarının mevcut olabilmesi için iktisadi güven ve teşkilatın zaruri olduğu, emniyet ve saadet için yeni hükümler kabul olunduğu beyan edildikten sonra «Zaruretler içinde bulunan kimse hür değildir» demektedir. Bu hak ve hürriyetlerin iktisadi ve sosyal alanda gelişmesine dair çeşitli çalışmalar ve çeşitli mütefekkirlerin görüşleri devam etmektedir.

Memleketimizde son yıllara dair insan haklarıyla ilgili hareketler Prof. BAHRİ SAVCI tarafından etraflı bir şekilde incelenmiştir. <sup>(22)</sup>

Bu hak ve hürriyetlerin en emin bir şekilde himayesi için anayasalar çeşitli teminatlar, çeşitli tedbirler kabul etmişlerdir.

Demokrasinin sağlam temellere oturduğu İngiltere'de hürriyetlerin teminatı olarak iyi ananeler yerleşmiştir. Esasen iyi bir demokrasi terbiyesi almış bulunan İngiliz milleti hak ve hürriyetlerini titizlik ve kıskançlıkla müdafaa eder. Hükümet halkın bu hissiyatını daima ön planda tutarak bu nevi ihtilafların çıkmamasına azami itina gösterir. Ayrıca tam bir istiklale ve teminata sahip bulunan İngiliz hâkimleri hiçbir tesir ve tazyik altında kalmaksızın yalnız vicdanlarına karşı mesul olarak hürriyetlerin zedelenmemesi için çok hassastırlar. (23)

Fakat böyle sağlam ve garantili ananelerin teessüs etmediği ve memleketimiz gibi demokrasinin henüz genç ve olgunlaşmakta olduğu memleketlerde anayasalarda daha kesin ve vazıh teminat hükümlerine ihtiyaç vardır. 1924 Anayasasının ferdi hak ve hürriyetleri, beşinci bölümde, «Türklerin kamu hakları» başlığı altında birkaç umumî hükümle ortaya koymuştu. Bu hükümler vatandaşların esas hak ve hürriyetlerinin korunması için kâfi gelmedi. İktidarda bulunan siyasi parti, teşrii organ üzerinde hükümetin ve parti liderlerinin başkası ile veya bizzat icra organının tesiri ile bunları istediği kadar daraltabilmek durumuna vardı. Halen hazırlanmakta bulunan İkinci Cumhuriyet Anayasasında bu noksanların doldurulması ve hatalara meydan vermeyecek hükümlere kavuşmamız bu anayasa üzerinde çalışanların ehliyeti bakımından muhakkaktır.

---

<sup>22</sup> Bakınız: S. B. F. Dergisi Cilt: 8

Bu hususta, esas hak ve hürriyetlerimizin tam bir garanti ve teminat altında bulunabilmesi için ve realitede bir kuvvet olabilmesi, bir mânîa ifade edebilmesi için, bazı müesseselerin (İkinci Meclis, Anayasa Mahkemesi) kurulmakta olduğuna dair ilk iyi işaretler verilmiş bulunuyor. Ayrıca mevcut antidemokratik kanunların kaldırılmasına dair kurulmuş olan komisyon geniş bir ayıklama faaliyeti içinde çalışıyor. İdareden siyasi tesirlerin uzak tutulması hususunda Milli Birlik Komitesinin ve hükümetin faaliyetleri bütün Türk milleti tarafından şükranla kaydedilecek bir noktadır.

Böyle olunca hürriyetler bütün vatandaşlar için birer sığınak vazifesi görecektir. Bu hukuk devletinin ilk esasıdır. Bu sağlandığı takdirde siyasi partiler de teminat ve garantiye kavuşmuş yani memlekete huzur ve sükûn avdet etmiş ve nizam tesis olunmuş demektir.

## İDARİ TEŞKİLAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

**Yazan**

**Niyazi TOKER**

**Niğde Valisi**

Nahiyelerin Kaza, Kazaların Vilayet olma isteklerinin gerçek sebeplerinden en önemlisi hiç şüphesiz ki ekonomiktir. Anayasanın 89. uncu maddesinde İlleri tarif ederken (Coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet noktayı nazarından) ifadesi ile ekonomik unsurun coğrafi unsur kadar önemli olduğunu belirtmiştir.

Bu konuyu iyice kavramak için Bucakların İlçe olmakla neler kazandıklarını anlatmak, sonra ilçelerin İl olma taleplerinin iktisadi ve hukuki durumunu incelemek fikrindeyiz.

İlçe olan Bucakların çoğunda belediye teşkilatı olmadığından bir köy ilçe merkezi olunca belediye teşkilatı kurulması mecburidir. (Anayasa Mad: 90, belediye kanunu mad: 2)

A — Bir Bucak veya köyün kaza olması merkez köyünün belediye şahsiyeti haline yükselmesi, daha varlıklı bir şahsiyet iktisabıdır. Bir mahalde Belediye teşkilatı kurulunca Köy Kanunundaki mahdut ve verimsiz gelir kaynaklarından uzaklaşılacak 1580 ve 5237 sayılı kanunların sağladığı nimetlerden faydalanılacaktır. Bundan başka İller bankasında biriken fonlardan su, elektrik, kanalizasyon ve emsali işler için yardım alması imkânı sağlanacak istikraz yapmak suretiyle başka işlerini de kolaylıkla görecektir.

B — İlçede ortalama elliden yüze kadar memur bulunacaktır. Bu miktar müstehlik kitlemin piyasaya intikal edecek sıtımına gücü yılda aile başına 4500 ila 7500 lira olmak üzere 225000 den 750000 liraya kadar olacak bu servet, kaza merkezinde el değiştirecektir.

C — Resmi sektörün piyasaya aksettireceği miktarda buna yakındır.

D — Vatandaşın arsaları değer kazanacak mesken kiralari yüksелеcek yeni inşaat yapmak suretiyle memleket imar edilecektir.

E — Resmi inşaat yeni iş sahası açacak ekonomik canlılık başlayacaktır.

F — Piyasada paranın mevcudiyeti bölgede zirai istihsalı artıracaktır.

Köylünün mahsulü daha yakın piyasalarda az emekle değerini bulacak köylerde ekonomik bir ferahlama başlayacaktır.

G — Öğretim ve eğitim alanında ilerleme olacaktır. Sınıfları az mevcutlu öğretmeni çok ilk ve ortaokullar açılması imkânları belirecektir. Bir bölgede belirli bir tahsil çağının temsilcilerinin bulunmasının sağlayacağı faydalar ise sağlamayacak kadar çöktür.

H — Köylerden iş sebebiyle kaza merkezine gelecek halkın yapacağı her türlü masraf merkez kaza halkının kalkınmasına yarayacaktır.

Vilayet olma isteğine gelince;

İlçelerin il olma isteği de hiç şüphesiz ki ekonomik olmakla beraber aynı zamanda hukuki ikinci bir şahsiyet kazanmak arzusundan doğmaktan\ Anayasaya göre ilçelerin hukukî bir şahsiyeti olmayıp idari bir kademedir. İllerin ise tüzel kişiliği vardır. Bu izaha göre Vilayet olmak hukuki bir şahsiyet kazanmak çevre itibarıyla iktisap ve iltizama ehil olmak demektir.

Bir kaza İl olunca mevcut Belediye şahsiyeti hükmiyesin üstüne bir de Vilayet hükmi şahsiyeti ilave edilecektir. Yani bir şahsın geliri yerine iki şahsın geliri bölgeye harcanacaktır.

Cumhuriyet devrinde Vilayet gelirlerinin geniş mikyasta azaldığı bir gerçektir. Her fırsatta Vilayetlerin gelirlerine el atılmakta merkezi idarenin emir ve kumandası artmaktadır. Vilayet bütçelerinden alınan hisseler çoğalmaktadır. Vilayetler gelir bulmaktan aciz, merkezin yardımıyla yaşayan varlık olunca taşrayı yani kazalarını kendi haline terk etmektedirler.

Bir İlçede yapılacak okulun arsasını veren, yapılması için bütün imkânlarını kullanan belediyelerden çok kere trafik sebebiyle aynı okul bahçesinden bir kaç metrenin yola katılması gerektiğinde özel İdarenin kamulaştırma bedeli istediği görülmüştür. İşte bu ve buna benzer ekonomik zaruretler kazalarda çevre gelirlerini kendi bölgelerine harcamak amacını gütmeye hislerinin doğmasına sebep olmuştur. Bunun biricik yolu da Vilayet olmaaktır.

(311 - 1895) Yılında bugünkü Cumhuriyet sınırları içinde 15 Vilayet, 46 sancak vardır. Gaziantep, Eskişehir, Zonguldak, Nevşehir, Adıyaman, Uşak, Adapazarı, Ağrı, birer kaza idiler. Aynı tarihte Sancak oldukları halde, halen vilayet olmayan Erganimaden, Teke (Konya) Cebelberek (Osmaniye), Çatalca, Şebinkarahisar, Kozan, Gelibolu kazalarıyla o tarihte milli hudut içinde olmayan Kars ve Artvin Vilayetlerini de ilave edersek, bu günkü sınırlar içerisinde 78 Vilayetin bulunması lazım gelmektedir.

1311 tarihinde mevcut bulunan Vilayet ve kazaların listesi aşağıdadır.

Vilayetler: Aydın, Adana, Ankara, Edirne, Erzurum, İstanbul, Diyarbakır, Bursa, Mamuratilaziz, Kastamonu, Sivas, Bitlis, Trabzon, Konya, Van,

Sancaklar: Sinop, Antalya, Erzincan, Ertuğrul (Bilecik), Ergani maden, Ezicime (Aydın), İzmit, İzmir, Isparta, (Hamid abat) Amasya, Antalya, Urfa, Mersin (İçel), Burdur, Bolu, Teke (Konya), Tokat, Cebelberek (Osmaniye), Çatalca, Çorum, Hakkari, Dersim (Tunceli), Denizli, Siirt, Manisa (Saruhan), Samsun (Canik), Kırk kilise (Kırklareli), Şebinkarahisar (Karahisari - Şarkî), Afyon (Karahisar'ı - Sahip), Kozan, Balıkesir (Karesi), Kırşehir (Kırşehir), Kayseri, Gelibolu, Gümüşhane, Bingöl (Genç), Kütahya, Rize (Lazistan), Mardin, Maraş, Malatya, Muğla (Menteşe), Muş, Niğde, Yozgat, Çanakale (Kale'i-Sultani), Tekirdağ Kaza olup da Vilayet olan yerler: Adıyaman (Hüsnü Mansur), Antep, Eskişehir, Zonguldak, Nevşehir, Uşak, Adapazarı. Ağrı.

Halen Vilayet olup da, o tarihte milli hudut dışında bulunan yerler: Kars, Artvin, 4

Yukarıdaki Listeye göre, idari teşkilatın bugünkülerle beraber 1311 senesine ulaşması için, Vilayet adedinin 7 e çıkarılması gerekmektedir.

Türkiye İdari yönden Vilayet, Kaza, Nahiye ve köy adıyla adlandırıldığı gibi, hükmi şahsiyet olarak da Vilayet, Belediye ve Köy olarak bölünmüştür. Kazalarla Bucakların yukarıda belirtildiği gibi, hükmi şahsiyeti haiz bulunmaması, bu günkü isteklerin gerçek sebebidir.

Bizde kazalar da Vilayetler gibi hükmi şahsiyet tanınmış olsaydı, Vilayet iddiası istekleri kendiliğinden kalkacak, bucaklar kaza, kazalar vilayet olma isteklerini ileri sürmeyeceklerdi. Çünkü tasarruf bölgeleri daralacak, hizmetler mahalli gerçeklere en uygun şekilde teksif edile



ceğinden mahalli imkânlardan daha fazla faydalanmak kabil olacak, bölgenin imarı ile beraber, halkın iktisaden yükselmesi de sağlanacaktır.

Bugün birbirlerinden olan uzaklığı beş ila 10 Km. yi bulmayan 4 ila 11 köylü kazalarımız vardır. Bunlar hiç şüphesiz ki ekonomik olmayan varlıklardan ibarettir.

Nahiyeleri tam teşkilatlı yapar da kazalara hükmî şahsiyet verirse vilayet adedini çoğaltmağa lüzum kalmayacak, kazalardan en az % 25 azaltma yapılabilecektir. Nahiyelerde de nüfusu ne olursa olsun belediye teşkilatı kurulması mecburi olmalıdır.

Eyalet, büyük vilayet veya Müfettişi umumilik tatbik kabiliyeti olmayan, ekonomik faydalardan da bulunmayan müesseselerdir. Eyaletler tarihi tekamülünü yaşamış, nihayet sönmüştür diriltilmesi de kabil değildir. Büyük vilayetlerde vazifelerini yapmış, yerlerini küçük vilayetlere bırakmıştır. Tekâmülün yokluğunu kabul ise, gerçeği inkârdan ibarettir.

Müfettişi - umumiliğe gelince; uzun tecrübelerle sabit oldu ki Müfettişi - umumilik işleri koordine eder bir müessese olmak vasfını kazanamamıştır., Umumi müfettişlerin şahsına, merkezdeki nüfuzuna göre çok kere valilerle arasında şiddetli geçimsizliklerin doğmasına vesile olmuş, en nihayet çorak bir müessese olduğu fiiliyatla da sabit olduğundan bil mecburiye kaldırılmıştır.

Bütçesiz müesseseler, elleri kolları olmayan insana benzerler düşünmek mümkün, düşünüleni yapmak ise kabil değildir. Bütçe gerçeklerini hesaplamadan verilen emirler, tatbikatta yapılamamış, emekler boşa gitmiş, başlanan işler müfettişi - umumilik bölgelerinde yarım kalmıştır.

Demokratik idarede vilayetlerin küçük olmaları seçim bakımından da faydalıdır. Kazalar, coğrafi durum, iktisadi münasebet yönünden tam teşkilatlı bucaklara bölünmeli, her kaza bir seçim dairesi haline getirilerek hükmi şahsiyetleri tanınmalıdır.

Anayasa, bilginlerden teşekkül edecek bir kurul tarafından incelenmeli, sonra da ilim ve idare adamlarından mürekkep tatbikatçıları toplayan bir kurul meydana getirilerek, her bölgenin durumu Anayasa göz önüne alınarak incelenmeli dir. Bu takdirde, hem ekonomik hem de coğrafi idari parçalar vücuda gelecek kamu hizmetleri kolaylıkla halkın ayağına götürülecektir.

Bu takdirde personel masraflarından geniş mikyasta tasarruf sağlanacaktır; Bu da beklenen tekâmülün ta kendisidir.

---

## TERCÜMELER

---

### BİRLEŞİK AMERİKA DEVLETLERİNDE İDARE SİSTEMİ VE DEMOKRASİ PRENSİPLERİ

**Yazan: Wright P ATMAN**

**Çeviren: İzzettin E KAYDIN**

234. Kıdem sistemi ne demektir? <sup>(1)</sup>

Bir komite çoğunluğu içindeki en kıdemli üye komite başkanı olur ve ayrıca nüfuz sağlar. Üyeler başkanlıkta hizmet müddetlerinin uzunluğuna göre derecelidirler. Bir üye kongredeki koltuğunu kaybeder ve sonra tekrar seçilirse tekrar listenin en altında yer alır, fakat birinci defa seçilmiş olanların daha üstüne geçer. .

235. Kıdem sırası tatbiki kongrede ne zaman başlamıştır?

Senatoda 1846 da ve temsilciler meclisinde 1910 da kabul edilmiştir.

236. Kongrede usul nasıl teessüs eder?

Anayasa: «Her kamara kendi müzakere usulünü kendisi tayin eder»

Diyor.

Temsilciler meclisinde parlamento tatbikatı dört kaynaktan doğar: birincisi: Birleşik Devletler anayasası, İkincisi: Jefferson'un el kitabı, üçüncüsü: meclisin kuruluşundan beri takip ettiği sistem, dördüncüsü: .Metis spikerinin ve müşterek komite başkanlarının kararları.

Hind ve Cannon'dan emsal de kullanılır.

1946 tarihli teşrii kuruluş kanunu, bazı önemli hususlarda, her iki kamaranın usullerini değiştirmiştir. Bununla beraber her iki kamara da yeniden değişiklik yapmak hak ve yetkisini haizdir. Yeni sistem senato ve temsilciler meclisinin kanun yapma yetkisinin bir tezahürüdür.

237. Kongrede «gentlemen's agreement» nedir?

Her iki kamarada sadece matbu usuller cari olmaz, münferit üyeler arasında sözlü anlaşmalar da geçerlidir. Her hangi bir tasarıya itiraz etmek isteyen bir üye, o tasarının oya sunulacağı zaman kendisinin meç

---

<sup>1</sup> ilki 265 sayılı dergide çıktı.

liste hazır bulunamayacağını tahmin ediyorsa, bu itirazını bir başka üye vasıtasıyla yaptırabilir. Parti liderleri belli bir tarihten önce herhangi bir neticeye karşı mukabil tedbirler almamayı ve teşebbüslere geç memeyi kabul edebilirler. Bu kabil anlaşmalar normal şekilde bütün üyeler için ilzam edici mahiyettedir.

238. Kongre arzuhâller ve itirazlar kabul eder mi?

Bir arzuhal, sadece bir teşrii teşebbüs dileği ve ricasıdır. İtiraz ise bir protestodur. Her ikisi de kongreye sunulabilir.

239. Oy birliği ne gibi işlerin görülmesini sağlar?

Tatbikatta her iki kamarada da oy birliğiyle herhangi bir şey yapılabilir. Yalnız anayasanın ve iç tüzüğün sarıh surette meclis başkanlarının müzakereye koymaktan menettiği hususlar bundan müstesnadır.

Mesela anayasa bir tasarının kabulü için yoklamayı şart koymuşsa, senato veya meclis başkanı bu şarttan feragat ederek oy birliğine başvuramaz. Temsilciler meclisinde başkan tüzüğe göre hazır bulunmamaları icap eden kimseleri salona kabul edemez; keza galerideki seyircileri de meclis salonuna alamaz. Layihaların çoğu oy birliğiyle kabul olunur.

240. Mecliste başkan seçimi için nisap miktarı nedir? Keza başkan yardımcısı seçimi için nisap ne olmalıdır?

Her iki kamarada başkan veya başkan yardımcısı seçilmek için meclis nisabı, her federe devletin üçte bir veya daha fazla üyesinin hazır bulunması ve senatoda ise senato mevcudunun üçte iki çoğunluğu demektir.

241. Kongrede gurup ve konferans nasıl işler?

Parti üyeleri zaman zaman teşrii stratejiyi tartışmak ve liderleri ve memulden seçmek üzere idare toplantısı yaparlar.

242. Temsilciler meclisinde ve senatoda oy zaptı nasıl istihsal olunur?

Anayasa bu hususta şöyle der: «Her iki kamaranın üyelerinin evet veya hayır şeklindeki oyları, hazır bulunanların beşte bir çoğunluğunun arzusu üzerine, zapta geçer.»

Nisap olmadığı halde mecliste bir oya baş vurulursa ve bu sebeple oya itiraz edilirse yoklama zaruri olur.

243. Viva - voce oy sistemi nedir?

Bu, sözlü oy verme demektir, bir seçmen veya oy kullanan sözlü şekilde oyunu kullanırdı. Koloni devrinde sözlü oy çok kullandırdı. Fakat millet geliştikçe bu sistem terk edildi. Bununla beraber birçok teşrii meclislerde bugün dahi bu usul devam etmektedir. Bir teşrii meclis başkanı telefonla sözlü oy alarak müzakereyi çabuklaştırabilir. Mecliste bir tasarıyı destekleyenler veya buna itiraz edenler evet veya hayır diyerek fikir beyan ederler. Evet veya hayır diyenlerden hangilerinin çoğunlukta olduğuna meclis başkanı karar verir. Eğer başkan bunu tayin edemezse veya bir üye oy verilmesini isterse, 421. sorunun cevabında bildirildiği şekilde oy alınır.

244. Hangi hallerde yoklama oyu kongrece istenir?

Bir karar münasebetiyle oyun tekmili alınmak isteniyorsa veya nisap kifayetsizliği varsa veya üyeler oyların zapta geçmesini istiyorlarsa veya muhtemel politik avantajlar sebebiyle kararın öteki taraf için kayda geçirilmesi isteniyorsa yoklama yapılır. Yoklamalar Congressiona Record, ve Journal broşürleriyle yayınlanır.

Az önemli veya bazen çok önemli birçok tasarılar yoklama yapılmaksızın kabul olunur. Bu işlem, oy nisabı mevcut olduğu zaman ve beşte bir üye yoklama talebinde bulunmadığı takdirde yapılır. Çok defa vakit gâip etmemek için buna başvurulur. Eğer oy nisabı oya iştirak etmez veya oy nisabı mevcut olmazsa, yoklama otomatik şekilde yapılır. Başkanlık vetosu üzerine bir layiha kabul edilecekse, anayasa bu takdirde yoklama yapılmasını şart kılar.

245. «Pairing - karşılıklı anlaşma» nedir:

Muayyen bir mesele üzerinde veya muayyen bir müddet zarfında oya iştirak etmemek için iki muhalif üye arasında yapılmış yazılı bir anlaşmadır. Bir meslektaş tarafından desteklenen bir teklife karşı kazanılmış bir oy demektir. Çekimser kalmak isteyen veya mecliste hazır bulunmayacak bir üye için müsait bir usuldür. Bu sistem temsilciler meclisinde 1824 de görülmüştür. Mecliste bu usul 1880 tarihine kadar resmen kabul edilmiş değildir. Şimdi bu şekilde anlaşma yapanlar sekreter tarafından ilan olunur ve Record ile yayınlanır.

Senato tüzüğü ile tanınmış olmamakla beraber orada da tatbikin müsaade olunmaktadır.

246. Umumi «pair» ile canlı «pair» arasında ne fark vardır?

Muayyen bir müddet için yapılan anlaşmalara umumi (pair: eş)

denir ki bu tespit edilen müddet zarfında oya sunulacak bütün tasarılar şamildir. Başka belli bir meselede hazır bulunamayacak bir üye kendisine muhalefet partisinden bu mesele için bir eş (pair) arar. Bulunacak bu eş üye o meselede oyunu kullanmayacaktır. Bu iki oy hakikatte birbirini yok eder. Adil ve uygun bir işlemdir. Buna da (live pair: canlı eş) denmiştir.

247. Bir tasarı ilk okunuşu nedir?

Eskiden ilk defa sunulması sırasında yalnız fasıl başları okunurdu. 1890 dan beri ilk okunuş Congressionai Record ve Journal'da yayınlanmakla tamam olur.

248. Başlangıçta kongreye sunulan bir tasarı ne zaman hükümsüz (caduc) olur ve artık ele alınmaz?

Herhangi bir zamanda kongreye sunulan bir tasarı oturumların sayışma bakılmayarak kongrenin kapanmasına kadar işleme tabi tutulur. Bunun gibi 1955 de Ocak'ta sunulan bir tasarı seksen dördüncü kongrenin kesin kapanma tarihine kadar işleme tabi tutulmuştur.

249. Kanunlaşan birçok tasarılar niçin nispeten az kongre üyesinin ismini taşımaktadır?

Bir komite bir tasarı üzerinde etüt yaparken, o mevzuata ait üyeler tarafından verilen bütün tasarılar aynı zamanda ve birlikte ele alınır. Temsilciler meclisinde bir tasarı yalnız onu kaleme alan üyenin ismini taşır. Bunun için bu tasarı veya benzeri bir tasarı birçok üyeler tarafından meclise sunulur. Tetkikat tamam olunca ve komitede tasarı kabul olununca komite adına ve onu sunmuş üyelerin adları hiç bahis konusu edilmeksizin «temiz tasarı» denen yeni bir tasarı sunulur. Bu tasan meclise sunulduğu zaman yalnız temiz tasarıyı sunan üyenin ismini taşır.

Bundan başka devlet idaresine ait tasarılar idare amirleri tarafından sunulur ve bu tasarılar normal şekilde ötekilere tercih olunur.

Senatoda bir kısım üye tasarının sunulmasına iştirak eder. Mesela yetmiş beşinci kongrede 5 Ağustos 1937 tarihli Milli Kanser Enstitüsü kanunu tasarısı senatoya doksan dört senatör tarafından sunulmuştu.

Bir tasan kanun olduğu zaman bu kanunu yürütmek mesuliyetini taşıyanlar isimlerinin bu kanuna verilmesini istemezler.

250. Bir tek kongreye sunulan en yüksek kanun ve karar sayısı ne kadardır?

Altmış birinci kongrede (1909 - 1911) her iki kamaraya 44. 363 tasarı sunulmuştu. Seksen dördüncü (1955 - 1957) kongrede temsilciler meclisine 13.169 ve senatoya 4518 tasarı ki cem 'an her iki kamaraya 17.687 tasarı sunulmuştur.

251. Kongreye sunulan tekml tasarılarla bunlardan kanuniyet kesp edenler ne kadardır?

Seksen dördüncü kongrenin kapanmasına kadar her iki kamaraya (168 sene) 840.024 tasarı ve kararname sunulmuş ve bunlardan yalnız 73.900'ü yani yüzde 9'u kanuniyet kesp etmiştir.

252. Bir kongre tasarısı üzerinde kullanılan «sürücü» tabirinden ne kastedilir?

Bir tahsisat projesiyle birleştirilmiş yabancı bir ödenektir, ana tasarının tesiriyle yürütülen ve sürülen tasarı demek istenir. Bu usul çok eskidir, 1837 de hazinenin bakiye tahsisatını tahkimat ödenek tasarısıyla yürütmekte kullanılmıştı.

Mevcut tüzüklere göre umumi bir tahsisat tasarısında mevcut kanunla müsaade edilmemiş olan ödenek kalemlerinden herhangi biri ayrı bir yetkiye tabidir. (Bunun için özel bir meclis kararnamesi alınır).

Teşrii (sürücünün bir misali cumhurbaşkanı Truman'm vetosu ile karşılanan ve tahsisatı kısmayı hedef tutan tasarıdadır. Tasarıyla hiç ilgisi olmayan ve bu mevzua tamamen yabancı bir «sürücü tasan»,

Birleşik Devletler hizmet servisinin yüz gün içinde federe devletlere geri verileceğini bildiriyordu. Cumhurbaşkanı Truman ayrıca tetkike değer ve kendi tarafından kabule elverişli görerek bütün tasarıyı veto etmişti.

253. Bütün Birleşik Devletler kanunları bir cilt halinde yayınlanmış mıdır ve nasıl tedarik edilebilir?

Halen meriyette ve umumi şekilde tatbik edilmekte olan Birleşik Devletler kanunları (Birleşik Amerika Devletleri kodu) içinde mevcuttur. Her oturumdan sonra ilk ciltten beri kabul edilmiş kamudan sayan ve sıralayan bir ek bastırılır. Kod ve ekler temsilciler adalet komitesinin murakabesi altında hükümet basım evinde bastırılır ve belgeler dairesinden temin olunabilir.

254. Bir kanun fasıllara ' ayrılmış bulunuyorsa, birinci fasl mutlaka ilk hükümlerimi ihtiva eder?

Hayır. Mesela teşrii kurul kanununda, birinci fasl denen kısmın

önüne kanunun iki sahifesi geçirilmiştir. Tasarının kısımlara ayrılması, her kısmın numaralanması hakkındaki, kanun hükümlerine tabi olmak üzere, hazırlayanın takdirine bırakılmıştır.

255. Bir tasarı ile kanun arasında ne fark vardır?

Kamaralardan herhangi birine sunulan kanun projesi kanun olarak kamaralarda kabul edilinceye kadar «tasarı»dır. Kongrenin ilgili kamarasınca kanun şeklini aldıktan sonra tekrar bastırılır.

256. Tasarının parşömen kâğıda nakledilmesi nasıl olur?

Bir tasarı her iki kamaraca tasdik edildikten sonra senato temsilciler meclisine tasarının kabul edildiğini bildirir ve bundan sonra ilk tasarayı sunan kamara tasarının parşömen kâğıda naklini sağlar. Bu şekilde basıldığı zaman tasarı metninde inkıtal ve paragraflar olmaz. Tasarının böyle sağlam şekilde yazılmasının sebebi paragraflar arasına sahtelikler girmemesini temindir.

257. Tasarının elle yazılmasına ne zaman ihtiyaç olur?

Kongrede tasarının tamamı ikinci defa okunduktan sonra elle yazdırılır. Temsilciler meclisinin XXI tüzüğüne göre «tasarılar ve kararname projeleri kabul edilmezden evvel ilk defa fasıllarıyla okunur, ikinci defa tamamen okunur. Bu işler yolunda ise, spiker sorar: «tasarı elle yazılsın ve üçüncü defa okunsun mu?». Eğer bir üye bütün metnin okunmasını talep etmezse elle yeniden yazdırılır ve üçüncü defa olarak okunur.

258. Komitenin incelemekte olduğu tasarı üzerinde ne yetkisi vardır? Değişiklikler yapılmak üzere komite tasarayı meclise göndermek hususunda tam yetki sahibidir.

259. «Talep tasarısı» ne demektir?

Bazen bir üye özel bir şahıs veya kurul tarafından tanzim edilmiş bir tasarayı meclise sunar. Bu gibi bir halde tasarının yüz tarafına bir «talep üzerine» damgası basılır ve üyenin sadece bu işte tavassut ettiği ve mutlaka kendi görüşü olmadığı da belirtilir. Sunulmasını isteyen üyenin ismi tasarıda gösterilmez.

260. Amme tasarısı nedir?

Sınıflara ait işleri hedef tutan bir tasarı amme tasarısıdır, özel taşanlardan bunun farkı amme menfaati için hazırlanmış olmasıdır. Bir tasarının genel mi yoksa özel mi olduğu her zaman belli olmaz. Öyle

özel menfaatler için hazırlanmış tasarılar vardır ki, genel teşri işlerini ihtiva etmesi sebebiyle amme tasarısı olarak tasnif edilmişlerdir.

261. Bir amme tasarısı müşterek kararnameyi de ihtiva eder mi?

Kabul merasiminin farklı olması sebebiyle tasarı ile müşterek kararname arasında teknik farklar görölmektedir. Fakat kabul merasimi sona erdikten sonra ikisi de aynı işleme tabi tutulur.

262. Açık kapatma tasarısı nedir?

Kifayetsiz olduğu anlaşılan bir tahsisatın tamamlanması için hazırlanan ödenek tasarısıdır. Ödenekler normal şekilde bir senelik tahminlere dayanır, fakat zuhur edecek şartlar sebebiyle tahsisat yeni mali sene başlamadan 1 Temmuzdan önce biter.

263. Teşrii mecliste «Güvercin yuvası» tabiri nerede kullandır?

Bu tabir bir tasarıyı hazırlayıp meclisin oyuna sunmakta hareketsiz kalan bir komite için kullanılır. Bir tasarıyı geciktirmek veya caduc hale getirmek arzusu ile bir komite başkanının tasarıyı yazıhanesinin gözünde saklaması halidir.

Komite üyeleri başkanlarının bu hareketine rağmen bu tasarıyı müzakere etmek için oy vermedikleri halde böyle bir tasarı hükümsüz kalabilir.

264. Pork - Barrel kanunu nedir?

Politik maksatlarla memleketin bazı gurupları ve bölgeleri için tahsisat temin eden kanun tasarılarına denir. Bu tip tasarılar ilk defa nehir ve limanlar için tahsisat ayrılmak, suretiyle 1823 de görölmeye başlamıştır.

Bu tasarı aleyhtarları bu kanunun tamamen politik mahiyette olduklarını belirtmişlerdi.

265. Bir tasarı veya kanunun ayrılabilir parçası hangisidir?

Bir kanunun anayasaya aykırı parçasıdır, yani yalnız anayasaya aykırı olan kısım hükümsüz olur, hükümsüzlük bütün kanuna ait olmaz.

266. Böyle bir kısmı anayasaya aykırı kanunlardan misal verir misiniz?

Teşri kuruluş kanunun birinci maddesi ve Taft - Hartley kanunu.



267. Bu ayrılabilir madde kanuna niçin konmuştur?

Kongre düşünmüştür ki, kanunun anayasaya aykırılığını incelerken kendi inisiyatifıyla kanunu parçalayacak değildir, bu itibarla sadece bir kısmı anayasaya aykırı olması sebebiyle tamamı düşecektir.

268. Böyle ayrılabilir kısımlar koymaya kongre ne zaman başladı?

Takriben 1913 de mümessiller ayrılabilir hükümler koymaya başladılar, Kanun yapanların maksatları şu idi: yüksek mahkeme anayasaya aykırı bulacağı kısımları çıkarsın ve geri kalanlar mer'i ve muteber olmakta devam etsin.

269. Komite orijinal bir tasarı üzerindeki değişiklikleri nasıl yapar?

Komite orijinal bir tasarıyı hak ve silintiye tabi tutamaz. Bu tasarı üzerinde yapmak istediği değişiklikleri ister ilave suretiyle, ister eksiltme suretiyle olsun, başka bir kâğıt üzerinde yapar. Komiteden meclise sunulmak üzere çıkan tasarı tashih edildiği şekilde ve komitenin düzeltmeleri de gösterilmek suretiyle bastırılır.

270. Bir defada tasarının bir paragrafına ne kadar tadil eklenebilir?

Yalnız bir tadil ve bu tadile de diğer bir tadil, bir ek ve bu eke de diğer bir ek eklenebilir.

271. Bir tasarının kanun olabilmesi ihtimali yüzde kaçtır?

Bir tasarının kanun olabilmesi ihtimali matematik şekilde yüzde ondur.

272. İlk federal - federe devlet tahsisat maliye tasarısı ne idi?

1916 tarihli köy posta yollarının inşası maksadıyla federe devletlerin koydukları miktara muadil yapmayı derpiş eden tahsisat kanunu idi. Gayri askeri mahiyette ilk federal - federe devlet kanunu idi.

273. Her iki kamaranın tasvip ederek cumhurbaşkanına gönderdiği bir tasarı nasıl geri alınabilir?

Cumhurbaşkanlığına gönderilen bir tasan her iki kamaranın müşterek isteği üzerine, geri alınabilir.

274. Bir tasarı ile karar (meclis kararı) arasında ne fark vardır?

Her meclis kararı tasarıdan, kanunlarda mevcut: «kanuniyeti ka

bul edilmiştir» kaydının eksikliğiyle ayrılır. Tasarılarda kanuniyeti kabul edilmiştir kaydı yerine (karar verilmiştir) ibaresi mevcuttur.

275. Kongreden kaç çeşit karar geçirilir?

Üç çeşit: Basit kararlar sadece bir tek kamaradan geçer. Birlik kararları her iki kamaradan geçer, Müşterek kararlar, anayasaya aksi bir hüküm konmamışsa, hem her iki kamaradan geçer ve hem de cumhurbaşkanlığınca tasvip edilmelidir.

276. Basit bir tasarı ile müşterek karar arasında esaslı bir fark varımdır?

Müşterek karar her iki kamaranın müşterek eseridir ve (anayasa tadil tasarısının tasdiki maksadıyla kullanılmış olanlar müstesna) cumhurbaşkanının tasdikine ihtiyaç gösterir ve tıpkı tasan gibi kanun mahiyeti iktisap eder.

Filhakika bunlara tüzük gereğince (Amme kanunu No. ...) etiketi konur. Müşterek kararlar gayri tabii ve arizi teşrii işlemlerde kullanılır.

277. Basit meclis kararının statüsü nedir?

Basit karar bir tek meclisin kendi yetkisi dâhilinde bir mesele üzerinde kabul ettiği bir karardır. Mesela: kontenjan ödeneklerinin sarfi, özel komiteler kurulması, meclisin hissiyatının ihzarı hep tek kamara kararlarına tabidir.

278. Birlik kararı amme kanunları kadar tesirli midir?

Birlik kararını her iki kamara da tasvip etmiş olmalıdır. Yalnız iki kamaranın yetkisine dâhil olmayan meselelerden olmamak şartıyla cumhurbaşkanının bu kararı tasdik etmesi şart değildir. Bu karar bir amme kanunu değildir; hedef tuttuğu meseleler müşterek usuller ve müşterek komiteler gibi her iki kamaranın yetkisine dâhil olan meselelerdir.

279. Çıkartma ve tayyetme kararı nedir?

Temsilciler meclisinde (arzu edilmez) telakki edilen bir kısmın zabıtlardan çıkarılmasını veya silinmesini istihdaf eder bir kongre kararıdır.

280. Temsilciler meclisinde metot ve usul değişikliği yapılmışımıdır?

Evet, geçmişte birçok değişiklikler yapılmıştır.

İlk senelerde pek az sayıda, mesela 1800 de yalnız altı tane daimi komite vardı. İşler meclisin umumi oturumunda veya özel surette kurulan çeşitli komitelerde hazırlanırdı. Komiteler on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında tedricen gelişmiştir.

Bu komitelerin yetkileri: meclis spikerleri eline düşmüşlerdi. Bugünkü yüzyılın ilk senelerine kadar spikerlere meclis başkanlarından sonra ikinci gelen bir kudret olarak görülürdü. 1910 - 1911 de bu yetkiler cezri olarak indirilmiştir. Bunlar usul komitesinin başkanlığından uzaklaştırılmış ve komiteleri tayin ve tefrik etmek hususundaki yetkileri kendisinden alınmıştır.

1946 tarihli teşrii kuruluş kanunu hem senato ve hem de temsilciler meclisi teşkilatında önemli değişiklikler yapmıştır. Bunlar arasında temsilciler meclisinin daimi komite sayısını 39 dan 19'a indirmiştir. Bir Aralık 1927 de temsilciler meclisinde komite sayısı 61'e yükselmişti.

281. Senatodaki değişiklikler nasıl olmuştur?

Senatoda da tedricen komite adedi gelişmiş ve çoğalmıştır. 1921'de senato aldığı bir kararla komite sayısını 74 den 32'ye indirmiştir. 1946'da bu sayı 46'ya 3dükselmişken teşrii kuruluş kanunu bunu 15'e indirmiştir.

1949'da senato usul tüzüğünde önemli tadiller olmuş ve zaman alıcı ve yıpratıcı bir adet olan filibuster'i önleyecek «kapatma kararı» alınmıştır. Bu usule göre 16 senatörün verecekleri teklif üçte iki çoğunlukla tasvip edilecek olursa tartışma konusu meseleler üzerinde hiç bir senatör bir saatten fazla konuşamayacaktır.

282. Kongrenin yeniden kuruluşunda hangi politik partinin gayretleri geçmiştir?

Kongrenin tensiki ne sadece demokratların ve ne de cumhuriyetçilerin tesiriyle meydana gelmiştir. Zamanında wig'lerin de ve Federalistlerin de hizmetleri olmuştur.

283. Kongre, evvelce icra organlarına ve memurlarına bahşettiği yetkileri geri alabilir mi?

Yetki vermek yalnız kongrenin salahiyeti dâhilindedir. Bu yetkiler her zaman tadil edilebilir ve geri alınabilir.

284. Tasarılar komiteden nasıl çıkar?

Komitesinin tasvibinden çıkan tasarı hakkındaki gerekli tedbirleri almak ve oya sunmak için senatoya veya temsilciler meclisine süratle

tevdî etmek komite başkanının görevidir. Tasarının komitece tasvibi sırasında üye çoğunluğu olmadıkça hiç bir tasan meclise sunulamaz. Meclis veya senatoya sunulan tasarılar bir de yazılı rapor eklenir.

285. Şimdi kongrede kaç müşterek daimi komite faaliyettedir?

On komite: Atom enerji komitesi, savunma istihsali, hükümet evrakı, İktisadî rapor, muhaceret ve tabiiyet politikası, gelir vergisi, kongre kitaplığı, yerlilerin idaresi, basım işleri ve fazla tahsisatın kısılması.

286. Müşterek komitelerin kamaralardan herhangi birine tasarı sunmaları caiz midir?

Yalnız atom enerji komitesi bu yetkiye sahiptir. Senato ve mecliste atom enerji komisyonuna ve ya atom enerjisinin gelişmesi, kullanılması veya kontrolüne müteallik bütün tasarılar, kararlar ve diğer meseleler hep müşterek komiteye havale olunur. Müşterek komite üyeleri kamaraların yetkileri dâhilinde tavsiyelerini tasarı vesaire şeklinde kamaralara sunarlar.

287. 1946 tarihli Teşriî kuruluş kanunu kongredeki usullerin tasarrufu hakkında ne dereceye kadar tafsilat vermektedir?

Üç umumî kategori hakkında özel tasarı verilmesini menediyor ve aşağıdaki konular üzerinde yapılacak işlem hakkında şu hükümleri koyuyor:

1. Askerî zabıtların tashihi.

Şimdi bu iş ilgili vekâletin sivil komisyonlarınca yapılır.

2. 1945 den sonra hükümetçe sebebiyet verilen zararlar için para talebi. Vekâlet reisleri tarafından ödenmesi veya federal mahkemeye müracaat edilmesi hususunda hükümler konmuştur.
3. Gemilerin seyrüseferine açık sular üstüne köprü inşası talebi. Kongre bu inşaat için önceden muvafakat etmiştir.

Bunun için millî savunma bakanlığının ve nafia başmühendisliğinin tasvibi alınmalıdır. .

288. Genel köprü kanunu nedir?

Ticaretin tanzimi hususunda anayasaya dayanarak kongre bütün gemi seyrüseferine müsait sular üzerinde takdirini kullanır. Bu arada gemi seyrüseferini engellemesi ihtimali karşısında bu gibi sular üzerinde her çeşit köprüler kurulması kontrol edilir. Bu kanuna göre kongre bü

tün köprüler için tasvibini önceden vermiştir. Şu şartla ki milli savunma bakanlığının ve nafia başmühendisliğinin tasvibi alınmış olmalıdır.

289. Teşri görevlerinin icrası sırasında üyeler için ne gibi servisler temin olunmuştur?

Teşrii referans servisi, teşrii işler ofisi, enformasyon servisi. Teşrii referans servisi kongre kitaplığındadır, başlıca araştırma işlerine göre cilalandırılmıştır. Teşrii işler ofisi tasarı hazırlamakta, enformasyon servisi ise tarihçe vesaire için materyal temininde kullanılır. Teşrii referans servisinin müdür ve memurları kongre kitaplığınca ve kongre teşrii ofis memurları da kamara başkan ve spikerleri tarafından tayin olunur.

Senato ve meclisin her komitesi komitenin çoğunluk oyu ile dört profesyonel araştırma asistanı almağa ve bunları başkanlığı ve komitenin tensip edeceği yerlere tahsis etmeğe yetkilidir.

Bu hususta verilecek aylık tutarı 5.000 ile 8.820 dolar arasındadır.

290. Günü geçmiş zabıtlar hakkında ne muamele yapılır?

Her kongrenin senato sekreteriyle meclis kâtibi tarafından müştereken kapatılması sırasında günü geçmiş zabıtlar toplanır ve muhafaza maksadyla milli arşiv dairesine naklolur. İlk yıllarda bunlar kongre kitaplığında muhafaza olunuyordu.

291. Kongreye sunulan bütün tasarılar üyeler tarafından mı kaleme alınır?

Bütün tasanlar üyeler tarafından sunulur, fakat mutlaka bu üyelerin eseri olamaz. Meclise sunulan büyük önemdeki taşanların yaridan fazlası federal hükümet tarafından hazırlanmaktadır.

292. Kongreye sunulan tasarılar federal hükümetten başka kaynaklar nelerdir?

Müşterek komite kuruluş hakkında 1946 da verdiği raporda: «Teşsi formaliteler sadece kongrenin eseri değildir.» demişti. Bu komiteye göre: kongre üyelerinin sunmuş oldukları tasarıların bir kısmından bir dereceye kadar özel teşkilat ve münferit seçmenler de sorumludurlar.

293. Kongre komitelerinde federal memurlar da yer alabilir mi?

Usul ve idare hakkında senato komitesinin veya meclis idaresi hak

kında meclis komitesinin yazılı müsaadeleri olmadıkça idareden memur ve müstahdem alınması caiz değildir.

294. Temsilciler meclisindeki daimi komitelere tahsis edilen memur sayısı ne kadardır?

Her daimi komite altı profesyonel memur ve altı kalem memuru almağa yetkilidir.

295. Meclis komitelerindeki memurların maaş kadrosu ne kadardır?

Profesyonel memurlarla kalem memurlarının maaş tutarları 5000 - veya 8.800 dolardır.

296. Başkanlık bütçe tavsiyelerinin incelenmesindeki usul nedir?

1946 tarihli teşrii kuruluş kanunun 138. maddesi cumhurbaşkanlığı bütçesinin incelenmesi ve her kamaraya bildirilmesi için meclisin tahsisat komitesiyle senato maliye komitesi ve senato tahsisat komitesinin her kongre oturumunda müşterek toplantı yapmasını emreder. Bu tavsiyeler o sene içinde masraf olarak ayrılacak azami miktarı da ihtiva eder. Bu rapor her sene 15 Şubatta yapılmış olmalıdır.

297. Bütçe hangi esas üzerine işlenir?

Her normal oturumun ilk on beş günü içinde 1 Temmuzdan başlayacak gelecek yıl için federal tahsisat isteyen bakanlıklar ve bağımsız devlet dairelerinin malî ihtiyaçlarını gösterir teferruatlı bütçenin kongreye sunulmasını ister.

Bu komite başkan tarafından tavsiye edilen bütçede amme borçlarından indirme veya yükseltme yapmağa yetkilidir.

298. Cumhurbaşkanının bütçe mesajı ile istenen tahsisatın kabulünde teşrii işlem nasıldır?

Temsilciler meclisinin spikeri ve senato başkanı cumhurbaşkanının senelik bütçe mesajını tahsisatla ilgili komiteye havale ederler. Bakanlıkların ve devlet dairelerinin spesifik istekleri, vergi mükelleflerinin paralarının çeşitli dairelerce haklı sarf edilmesini ve bu hususun incelenmesini temin için bir çok tali komite tarafından incelenir. Anayasanın 1. maddesi 7. fıkrası gereğince, gelir tasarıları münhasıran temsilciler meclisince incelenmesi ve çıkarılması gereklidir. Bu itibarla tahsisat hakkında meclise müsait rapor verildikten sonra bütün komitece tasvip edilmiş bir tasarı üyelerden biri tarafından raporla birlikte mec

lise sunulur, meclis tarafından incelenen ve kabul edilen bir tasarı bundan sonra senatoya gider, senato bunu incelemek ve raporunu sunmak üzere tahsisat komitesine havale eder.

Eğer meclisin sunduğu tasarıda bir değişiklik yapılacak olursa bunun da tasvibi için tasarı yeniden meclise gönderilir.

Eğer temsilciler meclisi bu değişikliğe muvaffak etmezse anlaşmazlık iki kamaranın müşterek tetkikine sunulur. Kamalar arasında anlaşmaya varıldıktan sonra tasarı temize çekilir ve spiker ve meclis başkanı tarafından imzalanarak cumhurbaşkanına sunulur. Onun da imzası üzerine tasarı kanun olur.

299. Komitedeki müzakereler alenimi yapılır?

Bütün komite ve tali komite müzakereleri umuma açıktır. Tasarının şümülünü takdir veya oy verme maksadıyla yapılan idare toplantıları bundan müstesnadır.

300. Tasarının şümülünü takdir ne demektir?

Mucip sebepler ve şifahi beyanlar yazıldıktan sonra umumiyetle komiteler tasarının şümülünü tayin için toplanırlar. Buna göre herhangi bir maddede lisan değişikliği mi yapılacak yoksa yeni hükümler mi ilave edilecek, bu hususlar için tasarıya bir tadil eki koyarlar.

301. Kongre komiteleri kendilerine havale edilen bütün tasarılar da müzakere açarlar mı?

Birçok komitelerin görüşlerine göre, müzakere yapılması bir tek üye tarafından istenmiş olsa dahi buna müsaade edilir. Fakat hemen hemen birbirinin aynı olan birkaç tasarı bulunabilir. Bu takdirde bütün guruba müzakere teşmil edilebilir veya birisi üzerindeki tartışma kâfi görülür. Bir üyenin sunduğu tasarı hakkında müzakere yapılması muazzam işlerin bulunması sebebiyle her zaman mümkün olamaz.

302. Bir kongre komitesi havale edilen bir tasarı üzerinde iyi bir kontrol temin edebilir mi?

Herhangi bir kamarada bir tasarı üzerine tedbir raporu sunmakta komite ihmal gösterirse bu tasarının başarısızlığına alamettir.

Eğer bir tasarı komitede otuz günden fazla tutulursa, kamaranın iç tüzüğüne göre, tasarının komiteden alınacağı bildirilir. Bir tasarımı daha uzun müddet incelemekten vareste kılmak için, üye çoğunluğunun (218 üyenin) imzasını taşıyan bir dilekçe yetiştir. Bu takdirde tasarı özel bir ruznameye alınır ve ayın ikinci veya üçüncü pazartesi günü onu

İmzalayanlardan bir üye tarafından tahrik olunur. Bunun müzakeresi için yalnız yirmi dakika ayrılır, bundan sonra meclis tasarının ele alınıp alınmayacağını oya sunar. Bunun üzerine umumi ceyana bırakılır.

Bu özel Usul çok kullanmaz. Bu öyle bir meclis disiplini ki komitede bir tasarının gömülüp kalmasını önler.

303. Komite zabıtları ve dosyaları umumun tetkikine açık mıdır?

Bunlar kongrenin malı olup her iki kamaranın üyelerine açık bulundurulur.

304. Kongrede daimi komitelere niçin ihtiyaç vardır?

Daimi komiteler ta 1803 de kurulmuşlardır. Bundan evvel tasarılar mecliste müzakere edilirdi ve sonra kaleme alınmak üzere özel bir komiteye havale olunurdu. Daimi komitelerin gelişmesi sunulan tasarı akınım kontrol için zaruri olmuştur. Şahitleri dinleme ve sıkı soruşturmalar suretiyle komite işlemi, bir tedbirin hakikî değerini bulmakta ve 435 üyelik meclis salonu için işlenebilir bir şekil temin etmekte çok memnuniyet verici olmaktadır.

305. Daimî komite üyeleri nasıl seçilirler?

Komitelere üye tefriki için iki partinin komiteler üstü komitesi faaliyete geçer. Halen meclisteki iki partinin, demokratlarla cumhuriyetçilerin, çoğunluk nispeti tespit olunur. Meclis, münhasıran parti oyu ile partilerce bulunan vaziyeti kabul eder. Aynı metot senatoda da uygulanır.

306. Konferans Komitesi nedir?

İlk günlerden beri iki meclis kamarası arasındaki görüş ayrılıkları konferans komitelerince halledilmiştir. Bunların en umumisi bir tasarının öteki kamaraca kabulüne imkân olmayacak şekilde tadil edilmiş olması gösterilebilir. Bu şekli kabule imkân görmeyen kamara umumiyetle bir konferans teklif eder, bunun üzerine spiker (ve senatoda başkan yardımcısı) konferansa gidecek üyeleri seçerler.

Umumiyetle her kamaradan, aynı konuda çoğunluk ve azınlık görüşünü temsil edenlerden beş veya yedişer üye seçilir. Bunlar ekseriya tasarımı incelemeğe memur komitelerden alınırlar.

Konferans komitesi anlaşmazlık yaratan meseleler üzerinde yumuşak ve tatlı bir konuşma yaparak birbirlerine benzer raporlar hazırlarlar. Bu karar ya kabul veya ret olunur. Eğer her iki kamaraca da kabul edilirse tasarı imza edilir ve cumhurbaşkanlığına gönderilir.



Tasarı kamaranın biri tarafından reddedilecek olursa, anlaşmazlık doğuran mesele, konferans toplanmayacak olursa, yeniden meclisçe ele alınır.

Bununla beraber konferans komitesi tam anlaşmaya varamaz, bunu da raporunda zikreder. İlk defa bunu müzakereye koyacak meclis anlaşma yapılan noktaları kabul eder, anlaşmazlık halindeki kısımları çıkarır.

Diğer kamarada da raporlar üzerine aynı işlem yapılır. Bütün anlaşmazlıklar ortadan kalkmazsa, tasarı akamete uğrar.

307. Komite de bulunan bir kongre üyesi oyunu değiştirebilir mi?

Hayır. Bir defa oyunu kullandı mı, bu oy tescil edilir ve komitede ilan olunur. Oy birliği olmadıkça oyunu değiştiremez.

308. Seçme komite nedir?

Mahdut bir müddetle ve tamamen geçici bir amaçla temsilciler meclisi veya senato tarafından kurulan seçme bir komitedir. Amaç temin edilince seçme komite otomatik şekilde dağılır. Daimî komite ise kongrede devamlı ve muntazam surette devam eder.

309. Müşterek komiteler nasıl kurulur?

Üç metot ile yani: Statü ile veya birlik veya müşterek meclis kararı ile.

310. Bugünkü müşterek komiteler nasıl kurulmuşlardı?

Hepsi de statü ile kurulmuşlardı. Bunların en eskisi 1800 de kurulan kitaplıkla ilgili müşterek komitenin ihdası hakkındaki statü idi. En sonuncusu da muhaceret ve tabiiyet politikası hakkındakidir.

311. Senato ve meclis komiteleri müşterek oturum yaparlar mı?

Evet. Her oturumun başında senatonun maliye ve tahsisat komiteleri ile meclisin yollar, vasıtalar ve ödenekler hakkındaki komiteleri bütçe müzakeresi maksadıyla müşterek oturum yapmaya yetkilidirler.

312. Senatörlerin üye olabilecekleri mahdut mudur?

Evet, fakat çoğunluk ve azınlık partilerinin belli bir üye sayısı komitelerde hizmet alabilirler. Temsilciler meclisinde halen tehdit yoktur.

313. Tasarıların tanzimi şekli ve formalitesi nasıl yapılır?

Bir kaç kongre kanunu tasarıların tanzim şekline ait esasları izah

etmiştir. Mesela; maddelerin tanzim şekline ait kanun bu husustaki formaliteleri göstermiştir.

314. Kongre kanunları statü halinde basıldığı zaman kenardaki yazıları kimler yazar, bu notlar da kanunun parçası mı addedilir?

Kenardaki notlar millî arşivde, federal sicil dairesindeki statü şubesinde okuyucuya kolaylık olmak için konulur ve bunların kanunî bir statüsü yoktur. Haşiyelerin bir kısmı tasarının veya meclis kararının parantez içindeki sayısı kanun tarafından işaretlenir.

315. Yanlış havale edilen bir tasarıdan ne kastedilir?

Her kamaranın tüzüğü her mevzu ile ilgili komiteyi tasrih etmiştir. Ek bir tasarı yanlış bir komiteye havale edilirse, komite onu inceler ve yetkiye sahip olur, ilgi hakkında bir karar çıkacak olursa bu yetkisini gaip eder. Eğer komite bu tasarı hakkında raporunu verirse artık böyle bir iddia ileri sürülemez.

316. Yanlış bir komite tarafından işlem yapılmak üzere havale edilen bir tasarının akıbeti ne olur?

Eğer yanlış bir komiteye havale edilen bir tasarı, bir amme tasarısı ise, yanlışlık tashihi edilmedikçe, komite yetki sahibidir. Eğer bu özel tasarı ise hatalı komite yetki sahibi olamaz. Özel tasarı meclis tarafından o komiteye havale edilmiş olmadıkça komitenin salahiyetine karşı itiraz edilebilir.

317. Yeni bir hüküm şeklinde bir tadil eki konferansa havale edildiği zaman ne işlem yapılır?

Konferans üyeleri bütün meseleyi her iki kamaradan geçmiş olarak ellerine alırlar. Anlaşmazlık yaratan meselenin tadil edilmiş şekline ait yeni bir tasarıyı meclise sunarlar.

318. Tahsisat müsaadesinden maksat nedir?

Tahsisat müsaadesi hükümetin çeşitli mali programlarını kanun meselesi yapar; meclis kararma tabi olmaz. Fakat ödenek müsaadesinin infazı kongrenin ayrıca takdirine kalır ki mali senenin bütün masraflarına şamil olur.

319. Muhasebat divanının görevleri nelerdir

Hükümetin malî muamelelerini murakabe etmek, resmi dairelerin malî işlerini nasıl çevirdiklerini tetkik etmek ve ret yetkisini kullanmak ve bulduğu noksanlar kongreye bildirmektir.

320. Kesenin ağızını tutan hakikatte muhasebat divanı mıdır? Yoksa kongre midir?

Kongre sadece masrafa karşılık para temin eder, fakat bu masraf bağımsız bir kuruluş olan muhasebat divanının başkanının tasvibi ile tahakkuk eder. Eğer her hangi bir sebeple muhasebat divanı her hangi bir masrafı reddedecek olursa bunu ödeyen memur borçlu kalır.

321. Muhasebat divanı başkanının durumu nedir?

Bu zat on beş yıl için tayin olunur ve bunun dairesi idare mekanizmasından ziyade kongreye aittir. On beş yıllık hizmet müddetini bitiren bir divan başkanı yeniden aynı göreve verilemez. Gerek bu ve gerekse divan başkan yardımcısı yetmiş yaşına varmakla yaşı haddine uğrar, emekliye ayrılırlar.

322. Temsilciler Meclisi üyelerinin ve senatörlerinin maaşları ne kadardır?

Her kongre üyesi aylık olarak senede 22.500 dolar alır.

323. Üyeler aylıklarından gelir vergisi öderler mi?

Onların aylıkları normal olarak gelir vergisine tabidir. Kampanya masraflarından vergi indirimi yapılmaz.

324. Temsilciler meclisine ve senatoya seçilen memurların tazminatını kim tespit eder?

Her ne kadar prensip meselesi olarak «her kamara kendi memurlarının miktarını ve maaş tutarlarının tayinini öteki kamaradan istemesi» gerekirse de, maaşlar kanunla tespit olunur.

325. Kongre üyeleri uzun hizmet yılları için emekli olmağa ve emekli ödeneği almağa yetkili midirler?

Herhangi bir üye maaş tevzi amirine beyanda bulunmak ve maaşından yüzde 6 bırakmak suretiyle kendini 1930 tarihli sivil emekli kanununun hükümlerine tabi kılabilir. Eğer üye mecliste veya senatoda veya her ikisinde en az altı sene hizmet yapmışsa 62 yaşında emekli ödeneği alabilir. Eğer on sene veya daha ziyade hizmet etmişse altmış yaşına vardığı zaman kısılmış ödenek için başvurabilir. Emekliye ayrılmazdan en az beş yıl önce tasrih edilen miktarı emekli sandığına ödemiş olmalıdır. Bu hükümler federal memurların emeklilikleri için çok yıllar önce kurulmuş sistemin tıpkısıdır.

326. Bir kongre üyesi emekliye ayrıldığı zaman ne kadar emekli ödeneği alır?

3 Ağustos 1946 tarihinden sonra kongrede aldığı ortalama üye maaşının yüzde 21/2'u ile kongre hizmetinde geçen yıllar ve beş yılı tecavüz etmeyen şerefli askerlik hizmet müddetine çarpılarak emekli ödeneği tayin olunur.

327. Bir kongre üyesinin alacağı emekli ödeneğinin azami miktarı ne kadardır?

Bir üye için azami emekli ödeneğinin tutarı son maaşının yüzde 75'idir.

328. Eğer bir kongre üyesi altı seneden az hizmet etmişse ne gibi avantaj temin edebilir?

Malûl olarak emekliye ayrılmadıkça, 31 Aralık 1947 tarihine kadar ödemiş olduğu yüzde 4 ödenek tutarını senelik mürekkep faiziyle birlikte ve keza bu tarihten sonra ödediği yüzde 3 ödenek tutarının senelik mürekkep faiz tutar ile birlikte alır.

329. Emekliye ayrılmadan evvel bir üyenin ölmesi halinde kime ödeme yapılır?

Bir kongre üyesi hizmet esnasında ölürse, eğer ölmezden evvel en az beş yıl hizmet etmişse, dul kalan karı veya koca, ölmezden en az iki yıl önce evlenmiş olmak şart ile veya böyle bir izdivaçtan doğan çocuğun anası veya babası, üyenin ölümü üzerine veya 50 yaşına vardığı zaman, hangisi daha sonra ise, ölen üyenin emekli ödeneğinin yarısına hak kazanır.

18 yaşından aşağı evlenmemiş çocuklar ve 18 den yukarı olup ta kendi kendine bakamayacak durumda olan çocuklar ayda 30 ve bir kaç çocuk varsa, 75 dolara kadar ödenek almağa yetkilidirler.

Eğer dul kalmış ana veya baba yoksa bir çocuk ayda 40 ve birkaç çocuk ayda 100 dolar ödenek almağa yetkilidir. Eğer ne dul kalmış karı veya koca ve çocuk da yoksa toptan ödenek sırası ile ebeveynine, mirasçılara veya en yakın akrabalarına ödenir.

Eğer ölüm vazifeden ayrıldıktan sonra vuku bulmuş ve emeklilikten faydalanacak yaşa da henüz gelmemişse emekli sandığındaki alacağı tutarı faiziyle birlikte dul kalan karı veya kocaya, çocuklara, ebeveynlere, mirasçıya veya en yakın akrabasına verilir.

330. Federal hükûmetin her branşındaki memurlar hükûmetin emekli planına dâhil midirler?

Hükûmetin idare ve adalet branşlarındaki memurları, kongre üyeleri gibi, emekli sandığına iştirakte serbest bırakılmışlardır. Bütün federal memurlar, politik tayinler de dâhil, emekli projesinden faydalanabilirler.

Federal adalet memurları emekliye ayrıldıkları zaman tam ödenek alırlar ve bu itibarla maaşlarından aidat vermek zorunda değildirler. Askeri memurlar ve subaylar da aidat vermezler ve muayyen hizmet müddetini doldurduktan sonra maaşlarının yüzde yetmiş beşini alırlar.

331. Hangi kongre dairesi vergi bahsinde ihtisas sahibidir?

Memleket içi gelir vergisi hakkındaki müşterek komite.

332. Direkt ve endirekt vergiler arasındaki farklar nelerdir?

Direkt vergi doğrudan doğruya tarh edilen vergidir, mesela mülk üzerine konmuş olan vergiler. Endirekt vergi ise gizli vergidir, bir imalatçıya tahmil edilen istihlak vergisi endirekt vergidir, o bunu toptancıya, perakendeciye ve müstehlike yükler.

333. Haciz ve müsadere yolu ile vergi tahsili anayasanın hükümlerine aykırı mıdır?

Hayır. Bir şahıstan haciz ve müsadere yolu ile vergi tahsil edildiği zaman kanuna aykırı şekilde mülkü ve hürriyeti selbe dilmış olmaz. Bu şahıs tekrar mülkiyetini iktisap için mahkemeye başvurmak hakkını haizdir.

334. Makable şamil vergi kanunî midir?

Makable şamil vergiler muteberdir ve kongrece eskiden bu sistem uygulanmıştı.

335. «Çifte vergi» tabirinden ne kastedilir?

Bu tabir aynı mülk üzerine çeşitli vergi dairelerince vergi tarh edilmesi husule gelen vergi tutarını ifadede kullanılır. Anayasada böyle vergi tarhını önleyici bir hüküm yoktur. Böyle olmakla beraber birçok federe devlet anayasaları ve kanunları (çifte vergi) sistemini menetmişlerdir.

336. Gümrük resmi ve istihlak vergisi nedir?

Gümrük resmi Birleşik devletlere ithal edilen eşya üzerine konan

vergidir. İstihlak vergisi ise imal edilen eşya üstüne, istihlak ve perakende eşyası üzerine konan vergilerdir.

337. Ölüm vergisi nedir?

Miras vergisi ölüm vergisi olarak tanınmıştır, çünkü bu vergi ancak şahsın ölümü üzerine mirasçılar tarafından ödenecektir.

338. Gümrüklerde ilk himaye tarifesi kongrede nasıl kabul edildi?

Kongrenin çıkardığı ilk kanun anayasanın tatbik şekli hakkında idi, ikinci kanun ise himaye tarifesine aitti. 4.Temmuz 1789 da cumhurbaşkanı Wasbington tarafından imzalanmıştı. Yabancı memleketlerden gelen bazı eşyaya gümrük resmi koymak hususunda bu kanun yetki veriyordu.

339. İlk kongre kanunu ne hakkında idi?

Kongrece ilk kabul edilen kanun anayasanın 6. maddesine göre ye^ minin yapılış şeklini izah ediyordu.

340. Kongrenin sarıh ve zımnî yetkileri arasında ne fark vardır?

Anayasa ordu yetiştirmek, para bastırmak, vesaire gibi kongreye bahşedilmiş birçok yetkileri sayıyor. Bu sarıh yetkilere ek olarak bu sarıh yetkilerin icrası için gerekli ve uygun olacak yetkileri de vardır, sarıh yetkileri kullanmağa mahsus teşrii organları kurmak gibi.

341. Kanundan muafiyet nedir?

Bazı kanunlar bir kısım vatandaş zümresini görevlerinden, cezalardan ve sorumluluklardan muaf tutmuştur. Mesela harp esnasında bazı endüstri branşındaki kalifiye şahıslar askerlik hizmetinden muaf tutmuşlardı.

Ve keza memleket içi gelir kanununun 101. maddesi ticari faaliyetlerinin gelirini hayır müesseselerine, din, bilim ve öğrenim işlerine tahsis etmiş alanları federal gelir vergisinden muaf tutmuştu.

342. Kongre maarif meselesini ne dereceye kadar teşvik eder, ne ödenek verir?

Maarif meselesi esas itibariyle mahalli mesuliyeti mucip olmakla beraber kongre ilgi ve yardımını göstermek için çeşitli yollar bulmuştur. 1862 Morell kanunu ile başlayarak, federal devletlerin tarım ve mekanik sanat kolejleri, ziraî işler, istidat ve kabiliyet ihyası meselelerine ve federe devlet denizcilik okullarına federal yardım icrasını geliştirmiştir.

343. Kongre kaç defa harp ilan etmiştir?

Kongre aşağıdaki şekilde harp ilanı sayılabilecek on bir kanun kabul etmiştir:

1. 18 Haziran 1812 harbi.
2. 13 Mayıs 1864 Meksika harbi.
3. 25 Nisan 1898 İspanya-Amerika harbi.
4. 6 Nisan 1917 Almanya ile harp.
5. 7 Aralık 1917 Avusturya harbi.
6. 8 Aralık 1941 Japonya harbi.
7. 11 Aralık 1941 Almanya harbi.
8. » İtalya »
9. 5 Haziran 1942 Bulgaristan harbi.
10. » Macaristan »
11. » Romanya »

Kanunlarda açıkça «Harp ilan edilmiştir» denmiyor, belki harp halinin mevcudiyeti ilan ediliyor. İlk Alman harbinde meclis kararı şöyle diyordu: «Birleşik Devletlerle Alman İmparatorluğu hükümeti arasında harp halinin bulunduğu resmen ilan olunur.»

1802 de Tripoli 'ye, 1861 de konfedere devletlere, 1980 da yerli kabilelere ve keza 25 Haziran 1950 de başlayan Kore'de harp ilan edilmemiştir.

344. Harbin hukukî tarifini yapmak mümkün müdür?

1800 tarihinde vaziyetimiz Fransa ile harp halini aldığı zaman, hâkim Bushrod bu tarifi şu şekilde yapmıştı: «Kanaatimce söylenebilecek şey şudur ki, iki millet arasında dış meselelerde, hükümetlerinin otoritesi altında, zora dayanan bir ihtilaf, sadece harp değil, belki umumi harptir.»

### SENATO

345. Birleşik Devletler senatosuna «hiç ölmeyen kamara» adı niçin verilmiştir?

Her iki yılda bir defa kongre seçimleri yapılmakta olmasına rağmen

yalnız senatonun üçte biri seçime tabi olur. Senatörler altı yıl için seçilirler. Her seçim yılında yalnız üçte biri ayrılır ve üçte ikisi henüz müddetleri dolmamış olduğundan yerlerinde kalırlar. Temsilciler meclisinde ise her iki yılda bir defa üyeler hep birden değişir.

346. Bir senato üyesinin ehliyet şartları (evsafı) nelerdir?

En az otuz yaşında olmalı, dokuz yıldan beri Birleşik Devletler yurttaşı olmalı ve seçildiği federe devlet dâhilinde mukim bulunmalıdır.

347. Birleşik Devletler senatörünün ölmesi veya istifa etmesi halinde yeri nasıl doldurulur?

Birleşik Devletler senatörünün boşalan yeri, valinin yapacağı muvakkat tayin suretiyle doldurulur, bu yeni tayin edilen zat genel seçimlerde bir başkası seçilinceye kadar görevine devam eder. On yedinci anayasa eki valinin hemen seçime başvurmasını emrediyorsa da, seçimlere kadar derhal bir başkasının tayinini de talep ediyor. Normal surette bu gibi hallerde bu son şık ihtiyar edilmektedir.

348. Boşalan yeri doldurmak için tayin edilen veya özel seçimle yerine gelen bir senatörün aylığı ne zamandan başlar?

Tayin ile gelmişse buna ehliyet iktisap eder etmez ve eğer seçimle gelmişse, seçimlerin ertesi gününden ücrete hak kazanır.

349. Hangi anayasa eki senatörlerin seçim metotlarını değiştirdi?

31 Mayıs tarihli on yedinci anayasa eki.

350. Kongre üyelerinin meslekî ve dinî karma durumu nasıldır?

Seksen dördüncü kongrenin birinci oturumu kapandığı zaman senatoda çeşitli meslek erbabı şu durumda idi: 8 çiftçi, 1 banker, 9 imalatçı ve tüccar, 5 tahsilde, 1 mühendis, 2 evsetmen işinde, 8 gazeteci ve radyoda, 55 avukat, 5 sabık federe devlet ve mahallî idare memuru, 2 gayrimenkul ve sigorta işlerinde, 1 İçtimai yardım teşkilatında.

Aynı oturum devresi zarfında temsilciler meclisindeki durum da şöyle idi: 240 avukat, 2 muhasip, 3 ilan ve genel münasebetler işinde, 3 mülkiye memuru, 19 çiftçi, 5 bankacı, 49 tüccar ve imalatçı, 24 öğretmen, 1 dış doktoru, 3 evsetmen işinde, 1 yüksek mühendis, 23 gazeteci, 4 işçi şefi, 4 doktor, 1 eczacı, 21 devlet memuru, 15 gayrimenkul ve sigorta işlerinde, 6 eski kongre sekreteri, 4 sosyal hizmetlerde, 7 çeşitli işlerde.



Senato üyelerinin din bakımından çeşitliliği şöyle idi: 83 Protestan, 10 Katolik, 2 Musevi ve 1 tane belirsiz. Temsilciler meclisinde ise 317 Protestan, 72 Katolik, 9 Musevi ve 37 belirsiz bulunuyordu

351. Senatoda temsil nüfus esasına göre mi yapılır?

Hayır. Her federe devlet, nüfusuna bakılmayarak, senatoya iki temsilci yani senatör gönderir.

352. Birleşik devletler senatörleri her zaman seçimle mi. senatoya gelmişlerdir?

Anayasanın 1. maddesinin 3. fıkrasına göre, ilk önce senatörler federe devlet meclislerince seçilirlerdi. Doğrudan doğruya seçim (halk tarafından) 31 Mayıs 1913 de on yedinci anayasa ekinin kabulü ile başlamıştır.

353. Niçin bütün kongre oturumu esnasında ve hatta senatonun filen oturum yapmadığı zamanda bile, bayrak daima senatonun üzerinde çekilmiş kalıyor?

Senato zamanın çoğu teşrii işlerle meşgul olur. Yalnız senato talik edildiği zaman bayrak kaldırılır.

354. Her senatörün kendisine mahsus bir koltuğu varımdır?

Evet. Koltuklar numaralıdır ve senatörlerin isteği üzerine ve kıdem sıralarına, göre kendilerine birer koltuk tahsis olunur. Demokratlar başkan yardımcısının sağ tarafındaki batı kısmını işgal ederler. Cumhuriyetçiler ise başkan yardımcısının solundaki yan koridor karşısındaki yerde otururlar. Bağımsızların oturacakları yer tüzükle tasrih edilmemiştir.

355. Senatoya seçilen ilk kadın üye kimdir?

Vefat eden senatör Thomas E. Watson'ın yerine Georgia genel valisi tarafından tayin edilen Bayan Rebecca Felton idi. Senatoya seçilen ilk kadın üye ise 12 Ocak 1932 de Arkansas federe devletinden seçilen Bayan Hattie Caraway idi.

356. Senatoya seçilen ilk zenci üye kimdi?

Mississippi senatörü Hiram R. Revels idi. 23 Şubat 1870 de görevine başlamış ve 4 Mayıs 1871'e kadar hizmet etmiştir. Diğer bir zenci senatör de Blanche Kelose Bruce' idi ki, 1875 den 1881'e kadar hizmet etmiştir.

357. Kıdemli senatörlük yaşla mı yoksa hizmetle mi tayin olunur?

Kıdemli veya kıdemsiz senatör tabirleri yaşa göre değil, belki hizmete göre tayin olunur. Bu itibarla kıdemli bir senatör yaşça kıdemsiz bir senatörden çok genç olabilir. Kıdemli sıfatını iktisap edebilecek bir senatör, bu sıfatla senatoda ve idarede prestij sahibi olabilmek için devamlı surette senatörlük hizmetinde bulunmuş olmalıdır.

358. Birleşik Devletler başkan yardımcısının senato tarafından seçildiği olmuş mudur?

Bir defa olmuştur.— Kentucky'den Richard M. John seçilmiştir. 1836 seçimlerinde Johnson 147, Granger 77, Tyler 47 ve Smith 23 oy almışlardı, bu suretle Johnson'un aldığı oy sayısı ötekilerin aldıkları oyun tamamına muadildi, fakat oy çoğunluğunu alamamıştı. Seçimlerde çoğunluk elde edemeyen iki üye arasında başkan yardımcılığı senatonun oyuna sunulur, diye anayasada bir hüküm vardı. Buna göre yapılan seçimlerde senato bu göreve Johnson'u seçti.

359. Kongrede hizmet edenlerden ne kadarı cumhurbaşkanlığına seçilmiştir?

On dokuzu. Bu on dokuzdan altısı yalnız temsilciler meclisinde hizmet etmişlerdi ve altısı da senatoda. Bunlardan başka John Adams, Thomas Jefferson, James Madison ve James Monroe 'da kontinental kongrede hizmet etmişlerdi.

360. Senato üyelerinin senatoda alacakları idare görevleri nelerdir ve buralara nasıl getirilirler?

Geçici başkan, sekreter, idare amiri, ayin şefi, çoğunluk sekreteri, azınlık sekreteri. Bunların hepsi senato kararı ile seçilir.

361. Senatoya kim başkanlık eder?

Birleşik devletler cumhurbaşkanı yardımcısı. Ona Senatoda «Bay Başkan» diye hitap ederler, çünkü burada onun unvanı «Senato başkanı» dır.

Ayrıca senato bir de kendi aralarından bir geçici başkan seçerler, bu Birleşik Devletler başkan yardımcısı bulunmadığı zaman senatoya başkanlık eder.

362. Senato başkanının maaş ve sair ödenekleri ne kadardır?

Senede 35.00 dolar aylık ve 10.000 dolar yolluk vesaire alır. Bu öde

nekler hem Birleşik Devletler başkan yardımcısına ve hem de onun bulunmadığı zamanlar hizmet görecek geçici başkana verilir.

363. Geçici başkan senatoda oya iştirak eder mi?

Evet. O senatoda müzakerelere katılır ve oy verir.

364. Başkan yardımcısı oy verir mi?

Ancak oy beraberliği olduğu zaman oy verebilir.

365. Senatonun nazikâne tavrı hareketinden ne kastedilir.

Federal memuriyetlere cumhurbaşkanlığınca tayinler yapıldığı zaman Birleşik Devletler senatosunun göstermek itiyadında olduğu davranışa bu tabir verilir. Mesela Galifornia gümrük tahsil amirliğine tayin edilen şahsa bir veya iki California senatörü itiraz edecek olursa, senato umumiyetle bu tayin keyfiyetini emrivaki olarak kabul etmeyi reddeder, fakat şu şartla ki, itirazı yapan üye veya üyeler cumhurbaşkanının mensup olduğu partiye veya parti hizbine mensup olmalıdır. Eğer senatörlerden biri lehte ve diğeri aleyhte bulunursa kıdemli senatörün bulunduğu taraf kazanır.

Senatonun kökleşmiş bir cemile karlığı bilhassa bir senatörün tayininde görülür. Bir senatör ve hatta eski bir senatörün tayini hiç komiteye havale edilmeksizin derhal tasdik olunur.

366. Sekreterlik ve kâtiplik görevleri için senatörler aynı miktarda yardımcımı alırlar?

Alacakları yardımcılar federe devletin nüfusuna göre değişir. New York, Pennsylvania, Texas ve Kaliforniya gibi büyük federe devletlerin senatörleri küçük devlet senatörlerinden daha fazla personel alırlar. Çünkü büyük federe devlet senatörünün işi ve muhabere hacmi sebebiyle daha fazla yardıma ihtiyacı vardı.

367. Yardımcı olarak tayin edilecek memurların miktarı neye göre tayin olunur?

Nüfusu 3.000.000 dan fazla olan federe devlet senatörleri devletin nüfusuna göre fazla sekreter istihdam etmek yetkisine sahiptir.

368. Senatör tasarısını nasıl sunar?

Senatör tasarısını sunmak için ayağa kalkarak «Bay Başkan» diye seslenir ve onun kendine teveccühünü bekler. Başkan yardımcısı ona bakarak « senatörü Bay...» diye cevap verir.

Bunun üzerine senatör bir tasarı sunmak istediğini bildirir.

Senatör ekseriya bir kaç tasarımı aynı zamanda sunar ve bunları ilgili komitelere havale ettirir.

369. Bir senatör nasıl söz alır?

Konuşmak isteyen bir senatör ayağa kalkar ve başkana seslenir ve başkan tarafından görülünceye kadar ve ancak o kendisini gördüğü zaman ona hitap eder.

370. Senatoda müzakerelerin tehdit edilmesi usulü var mıdır?

Ayrıca oy birliğiyle buna karar verilmediği takdirde, senatoda müzakere tahdidi, kapatma tüzüğündeki esaslara göre yapılır. (231 numaralı sorunun cevabına müracaat)

371. Senatonun daimi komiteleri hangileridir?

Sekseninci kongreden itibaren senato daimi komiteleri şunlardır; Tarım ve orman, tahsisat, silahlı kuvvetler, bankacılık ve para basımı, Kolombiya bölgesi, maliye, dış münasebetler, Hükümet faaliyeti, iç işleri, Federe devletlerarası ve dış ticaret, adalet, çalışma ve sosyal yardım, posta ve mülki hizmetler, nafia işleri, tüzükler ve idare.

Teşrii kurul kanuniyle 33 den 15'e indirilmiş şeklindedir.

372. Senato daimi komitesinde nisap nasıl kurulur?

Bir işlem yapabilmek için daimi komite, üçte bir oy çoğunluğundan aşağı olmayan bir üye mevcudu ile nisap tesisine yetkilidir. Beyan zaptı bundan müstesnadır. Bir tasarı hakkında bir rapor veya tavsiye sunmak için komite çoğunluğu şarttır.

### TEMSİLCİLER MECLİSİ

373. Birleşik Devletlerde ve federe devletlerde kongre bölgelerini kim tayin eder?

Temsilciler meclisinin çıkaracağı üye sayısını ve bunların federe devletlerarasında tevzi edilmesi işini kongre ve bundan sonrası federe devletler yapar. Cumhuriyetin ilk senelerinde birçok federe devletlerde üyeleri bölgeler değil, federe devletler seçiyordu. Daha sonra meclis üyelerinin bölgelere seçilmesini kongre şart kıldı. Fakat bu hususta federal kanun tavsiye şeklinde dahi olsa bir açıklama yapmamıştır. Bugün dahi bölgelere ayırma işini federe devletler ayarlamaktadır.

374. Geniş anlamda kongre üyesi nedir?

Nüfus sayımını müteakip yeni bölgeler ayrıldığı zaman federe devletler ek temsilciler almağa yetkilidir. Eğer federe devletçe bölge ayırımı yapılmamışsa, ek temsilciler bütün federe devlet bölgesinden seçilirler ve muayyen bir bölgeyi temsil etmezler. Bunun aksine eğer federe devlet üye gaip etmişse ya yeniden bölge tefriki yapılır veya genel olarak federe devletten seçilirler, mesela 1932 de 1930 nüfus sayımına göre Virginia, Kentucky, Missouri, ve Minnesota da üye sayısı eksilmiş olduğu için blok halinde seçim yapılmıştır.

375. Kongre bölgeleri ortaklarına aynı nüfusunu ihtiva ederler?

Nazari olarak aynı miktar nüfusu ihtiva etmeleri icap eder ve kanun ilk zamanlar bölgelerin «hemen aynı nüfusu» havi olmalarını şart koymuştur, böyle olmakla beraber tatbikatta büyük ölçüde farklar mevcuttur.

Mesela 1950 nüfus sayımı meydana çıkarmıştır ki, Texas'ta 8. kongre bölgesinde 806.701 nüfus vardı, hâlbuki Güney Dakota'da ikinci kongre bölgesinde sadece 159.099 nüfus vardı. Bölge sınırları ekseriya memleket sınırlarıyla de ilgili olduğu için böyle farklar görülmesi pek tabiidir. Bölgelerin sıhhatli şekilde ayrılımlarına imkân yoktur.

376. Kongre bölgelerinin ortalama nüfus miktarı ne kadardır.

En eski anayasa tefrikine göre 13 federe devletinin 65 temsilcisi vardı, o zamanki nüfusun toplamı 4.000.000 olduğuna göre takribi bunun ortalaması 60.450 ederdi.

1910 da bir bölgenin ortalama nüfusu 194.182, 1930 da 279.712, 1940 da 304.000 ve 1950 de 348.400 olmuştur. Bugün temsilciler meclisinin 435 üyesi vardır.

377. Temsilciler meclisinin üye sayısı nasıl tespit olunur?

Anayasaya göre her devlet en az bir temsilci çıkarmağa yetkilidir, bundan fazlası için nüfusa göre hesaplanır. Nüfus sayımı yapılmadan önce ilk kongrenin her federe devlet tarafından çıkarılacak üye sayısını anayasa tayin etmişti.

O zamandan beri tek tehdit 30.000 nüfus için birden fazla üye çıkarılmaması şeklindedir. Bu suretle miktar kongrenin yetkisine dâhildir. Nüfusun çoğalması ve bunu takiben temsilci sayısının da artmasıyla meclisin daha küçültülmesi talepleri sıklaşmıştır, fakat yine temayül aksi taraftadır. Halen muteber kanuna göre üye sayısı 435 dir.

378. Temsilcilerin tefrikindeki usul ve teamül nasıldır?

Uzun yıllar üyelerin tefriki «çoğunluk nispeti» ne göre yapıliyordu, 15 Kasım 1941 kanunu «eşitlik nispeti» ni kabul etmiştir.

Hülasa olarak söylenebilir ki, tespit edilen miktar ele alınarak (halen 435) bundan her federe devlet için, anayasa hükmüne göre, bir üye tefrik olunur ve her federe devlet nüfus sayısı temsilciler meclisin üye sayısı ile bölünerek geri kalan 387 üyenin ayrılış şekli elde edilir.

Bu iş matematik operasyon bakımından biraz komplike görünüyor, fakat gayesi sadece küçük ki federe devlet içindeki milyonlarca halkın çıkaracağı temsilcilerin ortalama miktarı arasında mevcut farkı tayin etmektir.

379. Her on senede yapılan nüfus sayımlarına göre kongre, hiç temsilci bölgesi ayırmaktan aciz kalmışımıdır?

Evet, sadece bir defa. 1920 de nüfus tahavvülleri harp istihsalı sebebiyle geçici bulunmuş ve hiç bir değişiklik yapılmamıştı.

380. Alabama paradoksu nedir?

1880 tarihli on senelik nüfus sayımına göre, temsil meclisinde bir üye farkı husule gelmiş ve Alabama da bir ek üye kazanmıştı. O zamanki üye ayırma metoduna göre, Alabama 300 üyelik temsilciler meclisine 7 üye ile iştirak ediyorken, bu defa 299 üyelik 8 üye ile iştirak edecekti.

381. Yeniden tefrik sebebiyle temsilciler meclisi üye sayısını hiç gaip etmiş midir?

1840 tarihinde meclisteki üye sayısı 242 den 232 ye inmişti, tabii on senelik nüfus sayımından sonra.

382. Kongre üyesinin temsil ettiği bölge dâhilinde ikamet şart mıdır??

Hayır. Anayasa bir temsilcinin temsil ettiği federe devlet dâhilinde ikametini şart kılmaştır. Böyle olmakla beraber adayın temsil etmek istediği bölge dâhilinde ikamet etmesi politik bakımdan uygun olur. Umumî itiyat da budur. Yetmişinci kongrede temsilci James M. Beck Pennsylvania'nın birinci bölgesini temsil ediyordu. Bu zatın Philadelp- fra'da ikamet etmekte olması sebebiyle anayasa şartlarını haiz bulunmadığı iddia edilmişti. O Pennsylvania'da ikamet ettiğini ispat etti ve yerinde kaldı.

383. Seçim sırasında ikamet etmedikleri bölge için temsilciler meclisine üye seçilmek mümkün müdür?

Bilhassa kongre bölgeleri küçük olmakla beraber nüfusça kalabalık olan New York'ta birkaç olay vardır. New York bölgesinde takriben 299 mil kare sahadan 22 temsilci çıkarılmıştır.

384. Temsilci seçmenin ihmali ne netice verir?

Kanunla ödenek tahsis edilmedikçe hazineden on para çıkarılmayacağını anayasa emreder. Mademki kanun çıkarılmak için her iki kamaranın tasvibine ihtiyaç vardır, eğer temsilciler meclisi kurulmazsa ödenek de olmaz. Hükümet idaresi için gerekli tahsisat yıllık olarak ayrıldığına göre bu kaynak kapanacak olursa bocalamayı seyreder.

385. Temsilci olmak için ehliyet şartları nelerdir?

Temsilciler meclisi üyesi en az yirmi beş yaşında olmalı, Birleşik Devletler yurttaşı olmalı ve gönderildiği federe devlet bölgesinde mukim bulunmalıdır.

386. Kongreye üye seçilen ilk kadın kimdir?

Kongreye ilk defa üye seçilen kadın Montana'dan Bayan (matmazel) Jeanette Rankin'di. 1916 da temsilciler meclisine seçilmişti.

Cumhuriyetçi idi ve bir devre hizmet etmiştir. Bayan (Matmazel) Rankin 1940 da yetmiş yedinci kongreye tekrar seçildi. Kongreye Oklahoma'dan seçilen ikinci kadın üye Bayan (Matmazel) Alice M. Robert- son idi. Bu da cumhuriyetçi idi ve 1921 - 23 devresinde hizmet etmiştir.

387. Meclis üyeleri hizmet yemini ederken seçim hakkı münazaamı olanlar hakkında ne muamele yapılır?

Hizmet başlarken seçilen her üye diğer üyelerin muvafakatiyle hizmet yemini eder. Eğer seçilen üyenin hakkı her hangi sebeple münazaamı ise bu üye öteki üyeler yemin edinceye kadar bir kenarda bekler. Bu İş bittikten sonra yemin ettirme yetkisi spiker için karara bağlanır ve bu üyenin kabulü ve bir komiteye verilmesi sağlanır.

388. Temsilciler Meclisi üyesinin ölümü veya istifası halinde boşalan yeri nasıl doldurulur?

Birleşik Devletler anayasasının 1. maddeni 2. fıkrası temsilciler meclisi hakkında hükümler koyarken şöyle diyor: «Herhangi federe devletin temsilinde münhaller vuku bulacak olursa icra organları bunları

doldurarak için seçim kararı alırlar. Genel valiler bir boşluğu doldurmak için temsilciler meclisine üye tayin edemezler.»

389. Temsilciler Meclisi üyelerinin muayyen koltukları var mıdır?

Hayır. Altmış üçüncü kongreye kadar hepsinin kendilerine mahsus koltukları vardı; fakat şimdi her üye istediği yerde oturabilir. Demokratlar spikerin sağ tarafında kamaranın doğusunu işgal ederler, cumhuriyetçiler ise spikerin sol tarafındaki koridor karşısındaki yerde otururlar.

390. Meclisin sahanlığı nerededir?

Hemen spikerin yerinin karşısındaki kâtip masasıyla ilk koltuk sırası arasındaki yerdir.

391. Asa (Mace) nedir?

Birleşik Devletlerde asa (cop) hükümet otoritesinin gözle görülen sembolüdür. Bu müesseseye İngiliz parlamentosundan alınmıştır ki, orada asa ananevi semboldür. Bunun menşei ta Roma cumhuriyetinin (Faşyo)larına kadar gider, burada adalet görevi yapan Likörler bir çubuk demetiyle bir baltayı taşırlardı. İşte Faşyolar bu demetten başlayarak «asa» ya varmışlardır.

Temsilciler meclisi 14 Nisan 1789 kararnamesiyle asayı sembol olarak kabul etmiştir. Senatoda asa yoktur. Bunun orijinali 1814 de Capitol yangınında yanmıştır. Bu asa gümüşle tutturulmuş 13 ebonit çubuktan mürekkeptir ki ucunda bir gümüş küre vardır; tepesine ise kanatlarını açmış bir kartal oturtulmuştur.

İdare amiri bunun muhafızıdır ve sükûnu muhafaza için gerekirse bunu kullanmakla mükelleftir.

392. Meclis salonunda ne zamandan beri sigara içmek yasaktır?

1871 den beri. Meclis tüzüğü meclis salonunda sigara içmeyi yasak eden bir ek kabul etmiştir. Daha önce bazı üyeler yüz yıldan beri böyle bir yasak olmamasına rağmen sigara içmezlerdi. Umumiyetle his solunuyordu ki oturum sırasında sigara içmek kongrenin vekariyle mütenasip değildir.

393. Temsilciler meclisinde en uzun spikerlik yapan kimdi?

Teksas'dan Sam Rayburn idi.



394. Temsilciler meclisinin başkam kimdir?

Meclis spikeridir. Parti gurubunda ayrılır ve sonra temsilciler meclisi üyeleri tarafından seçilir. Spiker bir de kendisine geçici başkan seçer, fakat bunun müddeti üç günü geçmez ve bunun için meclisin muvafakatine ihtiyaç yoktur.

395. İlk kongre toplantısı yapıldığı zaman spiker seçilmeden önce meclise kim başkanlık eder?

Her kongrenin ilk oturumunun başında, meclis tüzüğüne göre, kongre sekreteri üyeleri nizama davet ederek alfabetik sıraya göre (federe!1 devlet sırasına göre) yoklama yapar ve spiker ile geçici spiker seçilinceye kadar, nizamı muhafaza eder, bir üyenin müracaatı olursa tatmin eder.

396. Meclis spikerinin görevleri nelerdir?

Meclise başkanlık eder, genel komitenin başkanını tayin eder, konferans komitesini tayin eder, meclis üyelerini kabul yetkisine sahiptir, mecliste önemli nizam ve kararlar tesis eder. Spiker oy verebilir, fakat eşit oy hâsıl olmadıkça oyunu kullanmaz. Spiker ve çoğunluk lideri mecliste idare politikasını tayin ederler, başkanla görüşmeler sık sık yapar ve eğer başkanla birlikte ikisi de aynı politik partiye' mensupsalar idarenin sözcüsü telakki olunurlar.

397. Bir kimse kongrede seçilmiş temsilci olmadığı halde mecliste spiker olabilir mi?

Evet. Böyle bir kurul için anayasa engel koymamıştır. Meclis spikerini ve diğer görevlileri istediği gibi seçmeğe tam surette yetkilidir. Fakat umumiyetle spiker daima bir meclis üyesidir.

398. Meclis spikeri bu mevkii işgal ettiği sırada yeniden seçilmeyebilir mi?

Bu hal iki defa vaki olmuştur. 1861 - 63 Lincoln idaresinin ilk iki yılı içinde spiker olan Galusha Aram Grow yeniden seçilmemişti James Beauchamp Clark da 1918 de yenilgiye uğramıştı.

399. Meclis görevlileri nasıl seçilirler?

Anayasanın 1. maddesi, 2. fıkrası; meclisin spikerini ve diğer görevlilerini kendisi seçeceğini bildiriyor. Bu tamamen parti oyu ile temin edilir. Cumhuriyetçiler ve demokratlar meclis teşkilatını yapmadan evvel birer toplantı yaparlar ve burada görevlilerin listesini hazırlarlar.

Meclis oturumunun başında bu listeler meclise sunulur. Çoğunluk partisinin listesi kazanır. Oylar sözlü olarak verilir.

Görevliler şunlardır: spiker, papas, sekreter, idare amiri, kapıcı, posta müdürü. Bu seçilmiş görevliler kanunların müsaade ettiği müstahdemleri de tayin ederler.

400. Meclis papazı politik bir memuriyet midir?

Evet. Bu sıfatla kendisi üyeler tarafından seçilmiştir. Azınlık partisi çoğunluk partisinin seçeceği papazın tayinine hiç itiraz etmez. Tayin politik olmaktan ziyade bir formalite meselesidir. Üyelerin çoğu Protestan'dır. Biri müstesna olarak bütün kongre papazları da Protestan'dırlar.

401. Meclis, oturum halinde bulunduğunu anlatmak için ne yapar?

Toplantı sırasında Capitol binasının meclis kanadı üstüne bayrak çekilir. Capitol'un içinde üyelerin giriş kapısında bir ışık yanar. Asa mesnedi üstüne oturtulur. Eğer kamaralardan biri geceleyin oturum yaparsa kubbede de bir ışık yakılır.

402. Meclis, oturum halinde bulunduğunu anlatmak için salon içinde ne yapar?

İdare amiri esasını spikerin sağ tarafındaki özel yerine yerleştirmiştir. Meclis oturum halinde iken Öylece kalır, yalnız mecliste sükûnu muhafaza mecburiyeti hâsil olursa bu asa oradan kaldırılır. Asa bir semboldür, bir vasıta değildir. Onun resmen gösterilmesi kâfidir.

403. Galeride oturan birini bir üye içeriye alabilir mi veya onu meclisin dikkatine sunabilir mi?

Hayır. Hiç bir üye galeride oturan birini, hatta meclis oy birliğiyle tasvip etmiş olsa bile, içeri alamaz. 10 Nisan 1933 de kabul edilen bir tüzüğe göre spiker, bu hususta bir karar isteyen bir üyenin isteğini ele almaktan menedilmiştir. Bu usul senatoda tatbik olunmaz.

404. Haberciler (özel ulaklar) meclis tarafından nasıl kabul edilir?

Ancak kongre kamaraları toplantı halinde iken haberciler bir kamaradan ötekine gönderilebilir. Meclise gönderilen bir haberciye spiker kabul eder ve onlara unvanlarıyla hitap eder. Hüviyetleri anlaşılnca onlar meclis başkanına «Bay spiker» diye seslenirler. Haberciler müzakere sırasında da kabul edilebilirler, bu takdirde spiker konuşan hatipten sözünü kesmesini isteyebilir.

405. Meclis toplantı halinde iken salona üye olmayan bir kimse kabul edilir mi?

İç tüzüğe göre cumhurbaşkanı, yüksek mahkeme yargıçları, kongre kitaplık şefi, federe devlet genel valileri ve diğer bazı kimseler kabul edilebilirler. Kongre tatil ettiği zaman ziyaretçiler salona girebilirler.

406. Mecliste konuşma imtiyazıyla salona girme imtiyazına sahip olma arasında ne fark vardır?

Meclis salonuna girme imtiyazına sahip olma demek, sadece toplantı halinde iken kamarada bulunma imtiyazı demektir. Bu imtiyaz konuşma hakkına taalluk etmez. Yalnız üyeler spikere hitap edebilirler, spiker tarafından kabul edilmiş kimse konuşma imtiyazına sahip olabilir.

407. Parlamentariyan'ın görevleri nelerdir?

Parlamento kararlarının sıhhatli şekilde çıkmasına yardım etmek, ve bir usul ve emsal temin etmek maksadıyla hem mecliste ve hem senatoda birer (parlamentocu) vardır ve tayin edilmiştir. Bu zat bir anlık bir istek üzerine başkanlığa derhal bir karar sureti hazırlayabilecek şekilde meclis tüzük ve adetlerine iyice vakıf olmalıdır.

408. Parti değnekçilerinin görevleri nelerdir?

Değnekçiler (azınlık veya çoğunluk partilerinin) bütün önemli politik kanunların izlerini takip ederler ve böyle önemli tasarılar hakkında oy verileceği zaman kendi parti mensuplarının hazır bulunmasını temine çalışırlar. Oylar verilmezden önce hangi üyelerin mevcut olmadığını ve hangilerinin dışarda veya şehir haricinde olduğunu incelerler. Mevcut olmayanlara telle önemli bir kanunun çıkmak üzere olduğunu bildirirler.

Değnekçilik müessesesi resmi değildir ve bir ödenekleri de yoktur, yalnız bu hizmetlerini ve masraflarını karşılamak üzere ufak bir yardım alırlar.

409. Meclis bir toplantı yaptığı zaman mutat formaliteler neden ibarettir?

İlk önce spiker üyeleri nizama davet eder, İdare amiri spiker koltuğunun sağ tarafındaki mesnet üzerine asasını yerleştirir. Bu meclis otoritesinin sembolüdür. Sonra papaz kalkar bir dua eder. Müteakiben sekreter bir gün evvelki çalışmaların bir özetini okur. Komite üyeleri

tasarılar hakkında raporlarını sunarlar. Artık meclis bir gün evvel yarıda bıraktığı tasarıyı incelemeğe veya yanda kalmış bir iş bulunmuyorsa ruznamesine konmuş yeni bir tasarıyı ele almağa hazırdır.

Eğer asa mesnedine yerleştirilmişse spiker veya vekili başkanlığa başlar ve meclis oturum halindedir. Eğer komite umumi heyet halinde bir toplantı yapıyorsa asa yerinde bulunmaz, bu takdirde komite umumi heyet başkanı riyaset eder.

410. Temsilciler meclisinin sevk ve idare komitesi nedir ve nasıl çalışır?

Meclis sevk ve idare komitesi çoğunluk partisinin çeşitli seçme üyelerinden tereküp eder ki bunlar meclisteki işlerin tutumunu kontrol etmek üzere gurupça seçilirler. Komitenin başlıca görevi meclis ruznamesindeki bir sürü tasarıdan çoğunluk liderlerinin biran evvel karara bağlanmasını istedikleri tasarıları seçmek ve öne almaktır.

411. Mecliste tasarıların geçirmesi mutat safhalar nelerdir?

Bu husustaki formalitelerin kısa özeti şöyledir: (Bunlara ait etraflı ve teferruat daha aşağıda gelecektir):

a) Sekreterin masası üstündeki bir kutuya konmak suretiyle üye tarafından tasarinın sunulması bu tasarı numaralanır, resmi basım evine gönderilir ve sonra vesikalar odasında hazır tutulur.

b) Daimi veya karma bir komiteye havale olunması genel tasarılar veya spikerin direktifiyle ve parlamentocu delaletiyle, senatodan gelen tasarılar ve üyeler tarafından sunulan özel tasanlar.

c) Komiteden tasarı raporunun gelmesi - umumiyetle komite önünde veya tali komite tarafından gerekli incelemeler yapılmış olarak.

d) Ruznameye konması - ödenek tasarısı veya özel bir tasan vesaireyi sıraya konmuş olarak bazen bir imtiyazlı bir tasarı gelirse bu hepsine tercih olunur.

e) Eğer birlik ruznamesinde ise, umumi heyet halindeki komitede inceleme yapılır ek ilavesi leh ve aleyhinde beş dakikaya inhisar ettirilen konuşmalarla birlikte, umumi müzakere ve ek ilavesi maksadıyla okunuşu da buna dâhildir.

f) Mecliste ikinci okunuş eğer bu umumi heyet halindeki komitede incelenen bir tasarı ise ikinci okunuş komitede yapılır. Her iki şekilde de ikinci okunuş sırasında tasarı ekleme yapmağa açıktır.

g) Tasarının beyaza çekilmesi ve üçüncü okunuş mesele oya konur ve karar verilir. Bir üye tam metnin okunmasını isteyebilir. Bu safhada menfi bir oy tasarımı düşürebilir.

h) Tasarının kabulü Hiç meclisin bir kararma hacet kalmadan spikerin emri vakiyle tasan kabul olunabilir.

i) Bir mesaj ile tasarının senatoya havalesi.

j) Senatoda incelenmesi normal surette komiteye havale olunur, komite raporunu sunar, okunuş yapılır, müzakere cereyan eder, ve belki ek de katılır.

k) Bir ek katılmadan veya katılmış olarak tasarının senatodan, dönmesi eğer meclisin tasarısını senato reddetmişse bu husus özel şekilde bildirilir.

l) Senato eklemelerinin meclis tarafından incelenmesi bu da ya kabul edilir veya reddedilir veya ekleme yapılmak suretiyle kabul olunur.

m) Anlaşmazlığın konferans ile halledilmesi.

n ) Tasarının parşömen kâğıda geçirilmesi.

o ) Yetkili komitelerce incelemeler yapılması meclis ve senato komite başkanlarının parşömenine doğru bir şekilde geçirilmiş olduğuna dair tasvipleri.

p) İmzalanması ilk önce meclis spikeri ve sonra senato başkanı imza eder.

q) Kanunun Birleşik Devletler cumhurbaşkanına sunulması.

r ) Cumhurbaşkanının tasvibi veya reddetmesi umumiyetle ilgili bakanlığa havale edildikten sonra.

s) Tasarının veto edilmesi üzerine yapılacak hareket Meclis veya senato veto mesajını derhal inceleyebilir veya mesajın incelenmesin başka bir güne bırakabilir veya bunu bir komiteye havale eder. İade edilen tasarı mecliste üçte iki çoğunluk kazanamayacak olursa bir daha ele alınmaz.

t) Umumi hizmetler dairesinde tasarının kabul edildiği veya veto edildiği kayda geçer.

412. Bir meclis üyesi spikerden nasıl söz alır ve ne kadar konuşabilir?

«Bir üye konuşmak isteyince yerinden ayağa kalkar, başını açar ve meclise veya özel bir üyeye karşı değil, spikere karşı teveccüh eder...» Konuşma müddeti meclise sunulan meselenin mahiyetine göre değişir, fakat hiç bir zaman meclisin oy birliği alınmadan bir saatten fazla konuşamaz.

413. Müzakere mecliste ne suretle tehdit olunur?

Mecliste umumi müzakere normal surette özel tüzükle tehdit olunur ve müzakere zamanı çoğunluk ve azınlık arasında eşit şekilde bölünür ve üyeler arasında zaman tefriki yapılır. Meclisin oy birliği alınmadan hiç bir üye bir saatten fazla konuşamaz. Eğer tasarı, ekleme yapılmak üzere umumi heyet halindeki komitede konuşuluyorsa, oy birliğiyle tasvip alınmadan konuşma beş dakikayı geçemez.

414. Mecliste nisap ne kadardır?

Mecliste nisap üye çoğunluğu iledir. Eğer mecliste üye münhali yoksa 218'dir. Normal daima birkaç üye münhaldir. Ölmüş veya istifa etmiş ve yerleri henüz doldurulamamış üyeler bulunabilir. Bu sebeple nisap her zaman bu rakamın altındadır. İşlerin çoğu nisap temin edilmeden görülür. Fakat bir tek üyenin itiraz etmesiyle hiç bir işlem yapılamaz. Bunun için bir üyenin mecliste ayağa kalkmasıyla spikere teveccüh etmesi ve «nisap mevcut değildir» demesi kâfidir. Spiker derhal «o halde riyaset sayacaktır» der. Eğer nisap haddini bulamazsa derhal kapılar kapanır, koridorlardaki ve meclisteki bütün ziller çalmağa başlar ve sonra yoklama yapılır. Bu takdirde ekseriya nisap temin olunur ve işlem devam eder.

Keza senatoda işlem yapılabilmek için çoğunluk bulunması şarttır.

415. Temsilciler meclisinde hangi daimi komiteler bulunur?

Sekseninci kongreden itibaren mecliste şu 19 daimi komite faaliyettedir: Tarım, tahsisat, silahlı kuvvetler, bankacılık ve para, Kolombiya bölgesi, eğitim ve çalışma, harici işler, hükümet işleri, meclis idaresi, iç işleri, federe devletlerarası ve dış ticaret, adalet, deniz ticareti ve balıkçılık, posta idaresi ve sivil hizmet, nafia işleri, tüzükler, Amerikan aleyhtarı faaliyet, askerden dönenlerin işleri, yollar ve vasıtalar.

Bu on dokuz komite yetmiş dokuzuncu kongrenin ihdas ettiği 48 komitenin yerini tutmaktadır.

416. Bir meclis daimi komitesinin bir toplantısı için nasıl bir hazırlığa ihtiyaç vardır?

Her komitenin büyükçe bir toplantı odası vardır. Bunun cesameti ve mefruşatı komitenin önemiyle mütenasiptir. Umumi heyet komitelerinin büyük birer mahkeme salonları kadar toplantı odaları vardır. Yarı yuvarlak masaların etrafında komite üyelerinin özel koltukları bulunur. Tasarıyı desteklemek veya aleyhinde bulunmak için komite önüne gelen şahide beyanda bulunmak için vakit bırakılır ve bununla yetinmeyen üyeler şahide şaşırtıcı sualler sormağa yetkilidirler.

Normal toplantı saati sabah saat 10 da ve biraz da öğleden sonra veya meclis oturum halinde değilse gece vaktidir.

417. Meclis komiteleri hangi şartlar altında meclise tasarı sunarlar?

Bazen üyeler arzuhal sunarlar ve bu arzuhaller tasarı sunma yetkisine sahip komitelere havale olunur. Cumhurbaşkanlığı ve bakanlıklardan ve diğer kaynaklardan gelen tezkereler de aynı suretle yetkili komiteye havale olunur. Bir satın alma tasarısı, vergi ve gelir layihası ve benzeri tedbirler hep komitelerden çıkar. Komite tasarıları eskiden de tüzük icabı idi. Tasarı sunacak bir üyenin önce meclise bilgi vermesi lazımdır. Bunun üzerine bahis konusu tasarımı hazırlamak için bir komite (tasarıyı ileri süren ve destekleyen de beraber) tayin olunur.

Bu şekilde tasarıların serbestçe sunulması 1850 den sonra gelişmiştir.

418. H. R. işareti neye delalet eder?

Temsilciler meclisi (House of representatives) H. R. harfleriyle işaret olunur.

419. Meclisin çeşitli gündemleri nelerdir?

Bir teşrii gündem; komitelerin tasarıları hakkında hazırladıkları raporlar listesidir ki meclis tarafından incelenmek için hazırlanmıştır.

Üç çeşit gündem vardır ki bunların mahiyetine gelen raporlar buralara konur:

1. Meclis komitesinin gündemidir ki buna birlik gündemi de denir ve vergi ihdası hakkında veya harç tesisine müteallik her türlü genel tasarı konur.

2. Meclis gündemidir. Buna ödenekle ilgisi olmayan bütün genel tasarılar girer.
3. Umumi heyet halindeki komite gündemi. Bütün özel tasarılar burada bulunur.

Bunlardan başka bir de tasvip gündemi namıyla tanınan özel gündem vardır ki buna birlik veya meclis gündeminden bir tasarı, bir üyenin talebi üzerine, konur. Bu gündem içindeki tasarılar sıra ile tetkik olunur. Bir tek üyenin muhalefetiyle tetkik durur ve tekrar tetkik için istendiği zaman, üç üye tarafından itiraz vaki olursa, bu tasarı (tasvip gündeminden) çıkarılır.

420. Umumi heyet halindeki komite ne demektir?

Bütçe tahsisatından ödemelere müsaade eden veya alacak iddialarını hukuk mahkemelerine havale eden veya Birleşik Devletleri mali mesuliyetten kurtaran (ibra eden), tahsisat ve vergi ile ilgili tasarılar ve layiha suretleri ilk önce umumi heyet halindeki komitede incelenir.

İki türlü umumi heyet komitesi vardır: Özel gündemdeki bar işin incelenmesini sağlayan umumi heyet komitesi, diğeri de birlik gündemindeki devlet işlerini inceleyen komitedir. Umumi heyet komitesinin tayininden sonra spiker kendisi tarafından seçilen bir başkana yerini verir ve asa daha alçak bir mesnet üzerine bırakılır. Bu tasan üzerinde değişiklikler yapıp yapılmayacağı hakkında yapılacak konuşmalar beş dakika ile tehdit edilmiştir. Komitede «ön mesele» diye bir şey ileri sürülemez, komite oturumu talik edemez, ancak işi hazırlar ve meclise raporunu verir, yapılacak iş ister bitsin, isterse bitmesin, bu şekilde hareket olunur. Nisap yüz üye çoğunluğudur.

Senatoda, muahedelerin incelenmesi hariç, 1930 dan beri bu şekilde komite çalışmalarına son verilmiştir.

421. Mecliste oylar nasıl toplanır?

Dört türlü oy toplanır. Spiker normal surette şöyle bir soru sorar: «lehte olanlar evet desinler» ve sonra «aleyhte olanlar hayır desinler». Umumiyetle çok zaman bu şekilde toplanan oy tatmin edicidir. Fakat eğer spiker veya bir üye şüpheye düşerse veya neticeler birbirine yakınsa, bir üye tasnif yapılmasını isteyebilir. Bu takdirde spiker leh olanların ayağa kalkmasını ister ve bunlar sayılır, sonra tasarı aleyhinde bulunanların ayağa kalkmalarını ister ve bunlar da sayılır. Spiker bu sayma neticesini ilan eder. Fakat bununla beraber şüphe devam ederse veya nisabın beşte biri, yani umumi heyet komitesinde yirmi kişi ve meclis



lis toplantısında kırk dört üye talep ederse sayım işini yapacak üyeler tayin olunur.

İki sayım memuru orta koridor önündeki yerlerini alırlar. Tasarının lehinde olan üyeler bu iki sayım memurunun arasından geçerek sayılmayı temin ederler. Bundan sonra aynı şekilde iki sayım memurunun arasından tasan aleyhinde olan üyeler de geçerler ve sayılırlar. Bu şekilde oy verme birçok meselelerin halline yarar.

Eğer yoklama yapılması istenmişse kâtip bütün üyelerin isimlerini okur, ismi okunan üye «evet» veya «hayır» diye cevap verir. Birinci defada cevap alınmayan üyelerin isimleri bir daha okunur. Bu suretle, işaret zillerinin çalması üzerine koridorlarda, vestiyerde, komite odalarında vesairede bulunan üyelerin de oyları alınmış olur.

422. «Ön mesele» ne demektir?

Ön mesele için verilecek karar, eğer oy çoğunluğu ile tasvip edilecek olursa, bütün müzakereleri sona erdirir, bu suretle meclis bu mesele ile direkt şekilde oy vermek hususunda Karşı karşıya gelir.

423. Meclis tüzük komitesinin görevleri nelerdir?

Bu komite başka bir komite tarafından rapor edilen tasarıları inceler. Onun asıl işi çeşitli meclis gündemlerinde sürünecek bir tasarının özel incelemeye değip değmeyeceğini belirtmek ve karara bağlamaktır. Eğer bu tüzük komitesi meclise özel bir rapor verecek olursa bu rapor meclisçe tasvip olunur. Bunun üzerine buna göre inceleme yapılır.

424. Bir meclis üyesi konuşması sırasında Congressional Record dergisine işaret edebilirini?

Üyelerin meclise bu tarzda hitap etmelerine müsaade olunur, Congressional Record dergisine de işaret etmesine oy birliğiyle muvaffak olunur.

425. Vergi tasarıları niçin meclisten çıkmalıdır?

İngiliz sistemi anayasaya adapte edilmiş olduğundan vergi tarhına ait bütün tasarılar temsilciler meclisinden çıkar (Madde 1, fıkra 7). İngiltere’de uzun mücadelelerden sonra kabul edilmiş olan bu prensibe göre halka karşı doğrudan mesuliyet deruhte etmiş olması sebebiyle, milli kese bu meclis tarafından kontrol edilmelidir.

Anayasa formüle edildiği zaman senato üyeleri federe devletler meclislerince seçilirlerdi. Bundan dolayı her iki yılda bir seçime tabi olan

bu meclise görevin verilmesi pek tabii idi. Böyle olmakla beraber senato vergi tasarılarını tadil etmek hususunda tam yetkiye şimdi sahiptir.

426. Bütün ödenek tasardan meclisten mi çıkmalıdır?

Vergi tarhı hakkındaki taşanların ödenek tasarılarını da ihtiva etmesi veya etmemesi hususunda önemli iddialar ve ihtilaflar mevcuttur.

Fakat tatbikata gelince, spesifik maksatlara matuf özel tahsisat tasarılarından aynı olarak çıkarılmaktadır.

427. Temsilciler meclisinin özel yetkileri nelerdir?

Meclis itham oyu verebilir, yargılama takibatı senato huzurunda yapılır. Vergi tarhı için ilk tasardan hazırlar, seçimlerde cumhurbaşkanı olmak için çoğunluk oyu alamamışlar arasında birini başkan seçer.

428. Meclis ne zaman gizli oturum yapar?

Eğer Birleşik Devletler cumhurbaşkanı mahrem bir mesaj gönderirse, meclis, üyeler ve belirli memurlar müstesna, herkesi dışarı çıkarır. Spiker veya onun vekili gizli bir mesaj okunacağını bildirdiği zaman gizli oturum başlamış olur. Çok yıllardan beri böyle gizli bir oturum yapılmamıştır.

429. Geri bırakılmış tasarı nedir?

Bir sürü parlamento formaliteleriyle kanuniyeti geciktirilmiş bir tasarıdır. Spikere göre, geciktirme hareketi meclisçe aşıkâr bir hale gelmişse, bunu gündemden çıkarır.

430. Mecliste parlamento tekniği kullanmak suretiyle çoğunluğun arzusuna karşı koymak mümkün müdür?

Hayır. Meclisteki parlamento usulleri bu imkânları bertaraf etmek için konmuştur. Bu kaideler teknik bakımdan çok basit ve ilmi bakımdan ise dünyadaki benzerleriyle müvazene halindedir. Azınlığın çok kuvvetli ve azimli muhalefetine rağmen, çoğunluk arzusunda muvaffak olur.

431. Mecliste otomatik yoklama nasıl olur?

Bu nisap yoklama ve oy kalmasıdır, bu işlem mecliste ancak 25 dakika sürer otomatik yoklamada bir tasarı hakkında oy verir ve bu suretle mevcudiyetini ilan eder, ismi okunduğu zaman ya «evet» veya «hayır» diye cevap verir. İlk yoklamada cevap vermeyen üyelerin isimleri tekrar okunur.

432. Meclisten konuşma müsaadesi almak ne demektir?

Bir üye meclis müzakeresiyle ilgili olmayan bir konuşma yapmak arzu ederse, konuşma müddetinin ne kadar sürebileceğini önceden hesap edebilir. Bunun için konuşmasını belli bir günde ve saatte yapabilmek üzere bu talep çok hallerde bir kaç dakika için ve en çok bir saati geçmemek şartıyla tasvip edilebilir.

433. Sunulan tasarıları meclis komitelerine kim havale eder?

Genel tasarılar ve keza kararnameler ve muhtıralar meclis spikerinin direktifiyle havale olunur. Özel tasarılar onu sunan üyenin derken ariyle havale olunur. Meclis kendisi de hiç yetkili olup olmadığına bakmadan bir tasarıyı istediği komiteye havale edebilir.

434. Meclis komitelerindeki genel bir tasarı ile ilgili bir vekâlet olur mu?

Yalnız özel tasarılar hakkında vekâlet olabilir ve ancak komitenin direktifi dairesinde.

### HÜKÜMET BAŞKENTİ

435. Washington bir güney şehri midir?

Kolombiya bölgesi Mason ve Dixon hattının alt kısmında kısa bir mesafeyi ihtiva eder.

436. Federal başkent in güneyde kurulmasına karşı o zaman nasıl bir muhalefet vardı?

Kuzeyliler ve bilhassa Philadelphia tüccarları ve imalatçılar başkent in bölgelerinden uzaklaşmasını istemiyorlardı. Onlar seyrek iskân edilmiş ve sık ormanlı Kolombiya bölgesinde yeni binalar inşası sebebiyle milletin sırtına büyük borçlar yükleneceğini iddia ediyorlardı. Washington için «vahşet halinde yerli» ve beyaz ev için de «ormanda bir saray» diyorlardı.

437. 1800 de hükümet nakledildiği zaman Washington şehrinin nüfusu ne kadardı?

Bütün Kolombiya bölgesinin nüfusu 14.303 idi. Bunun da 2.000 kişisi köle idi.

438. Federal hükümetin Philadelphia'dan Washington'a göçmesi kaç mal olmuştu?

Salapuryalarla nakledilen evrakın ambalaj ve nakil masrafları toptan 15.293 dolar tutmuştu. Hükümet memurları ise Washington şehrine arabalar içinde gelmişlerdi.

439. Federal hükümette o zamanlar kaç memur vardı?

1800 senesinde ancak 131 memur vardı. Bunların da 69'u maliye kadrosunda idi. Harbiye nezaretinin 18 memuru vardı. Başsavcı hiç yoktu.

440. Washington hangi hususlarda dünyanın en güzel şehridir?

Washington'da başka hiç bir dünya başkentinde bulunmayan iki avantaj vardır. Başkent şehri ilk günden beri imar planı takip etmektedir. Şehir hemen sadece bir hükümet merkezidir. Sükûn bozacak ne bir fabrika dumanı ve ne de endüstri trafiği vardır.

441. Kolombiya bölgesinde niçin gök tırılmalı yüksek binalar yapılmasına müsaade edilmemiştir?

Başlıca sebep Capitol binisiyle diğer devlet binalarının gölgede kalmaması içindir. 1910 da çıkarılan bir kanunla kongre, Kolombiya bölgesinde azami yüksekliği 48 metre olarak tespit etmiştir. Bu azami had sadece 1 ve 15. caddeler arasındaki bulvarı için kullanılır, başka yerlerde yükseklik haddi 39 metredir.

442. Kolombiya bölgesi daima demografik durumunu muhafaza etmiş midir?

Hayır, ilk günlerde Virginia ve Maryland'in verdiği ve 1790 da kongre tarafından kabul edilen 10 mil karelik bir sahada bulunuyordu. Potemac nehrinin batı kısmı 1846 da Virginia'ya terk edilince su ile örtülü kısım hariç olarak 60.1 mil kare kalmıştır.

443. Şimdi Kolombiya'nın teşrii meclis görevini hangi müessese yapmaktadır?

Kongrenin Kolombiya bölgesi üzerinde çift otoritesi vardır. Bunlardan biri teşrii meclis olmak sıfatıyla M çıkarıldığı kanunlar bütün Birleşik Devletlerle birlikte Kolombiya'ya da şamildir. Bundan başka bir de sırf Kolombiya bölgesinin meclisidir. Bu itibarla Kolombiya bölgesi için kanunlar kabul etmek üzere oturum yapar.

444. Kolombiya bölgesi mahalli idare için seçimler yapar mı?

Evet. 1801 den 1871'e kadar bu bölgenin iki belediyesi vardı: biri Washington, öteki de Georges Town. Bu belediyelere başkan ve üye seçilirdi. 1871 de mahalli hükümet kurulmuştu, cumhurbaşkanı tarafından tayin edilen bir vali ile 11 üyelik bir teşrii meclis ve ayrıca halk tarafından seçilen bir meclisi vardı.

Bundan başka kongre delegeleri de halk tarafından seçilirlerdi. Bu sistem ancak dört sene sürmüştür. 1871 de kongre bu sistemi kaldırdı ve kanun yapma yetkisini kendi üstüne aldı.

Şimdi mahalli idare işleri cumhurbaşkanı tarafından tayin edilen bir komisyon marifetiyle görülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı:

445. Cumhurbaşkanı olabilmek için ehliyet şartları nelerdir?

Cumhurbaşkanı adayı olabilmek için, tabii şekilde yurttaş olarak doğmuş olmalı, en az 35 yaşında olmalı ve en az on dört seneden beri Birleşik Devletler dâhilinde ikamet etmekte bulunmuş olmalıdır. Acaba Amerikalı ana babadan yabancı memleketlerde bu şartlara göre «tabii şekilde yurttaş doğmuş «telakki edilip edilmeyeceği çok tartışma konusu olmuştur. On altıncı anayasa ekinin 1. maddesindeki «Birleşik Devletler yurttaşının tarifi, bu soruya cevap teşkil eder.

446. Cumhurbaşkanının and içme şekli nasıldır? Ve ona kim yemin ettirir?

Cumhurbaşkanının and içme şekli şu metne göre yapılır (anayasa göre): «Birleşik Devletler Cumhurbaşkanlığı hizmetini sadakatle ifa edeceğime ve Birleşik Devletler anayasasını gücüm yettiği kadar muhafaza edeceğime ve koruyacağıma ve savunacağıma resmen and içerim»

Normal surette cumhurbaşkanı baş yargıç tarafından tahlif olunur, fakat bu sadece bir gelenektir. Yemin ettirme yetkisini haiz herkes ve her görevli bunu yapabilir.

447. Cumhurbaşkanına nasıl hitap olunur?

Sadece «Bay Başkan» diye hitap olunur. Cumhurbaşkanlığına yazılan tezkerelerde ise «Cumhurbaşkanı- Beyaz ev» demekle iktifa olunur.

Memleketin baş idarecisinin unvanı bir aralık kongrede bahis ve tartışma konusu olmuştu, Bir senato komitesi Cumhurbaşkanına «Esaletme- ab ve hürriyetler koruyucusu» şeklinde hitap edilmesini tavsiye etmişti. Temsilciler meclisinde bu unvan meselesindeki tartışmalara James Madison'un «anayasanın Amerika Birleşik Devletleri başkanı» diye tarif ettiğini söylemesi üzerine son verilmiştir.

George Washington ilk açış nutkunu söyledikten sonra temsilciler meclisi cevabında kendisine «Birleşik Devletler başkanı» diye hitap etmişti. Senato da aynı şekilde cevabında istemeyerek alt kamaranın verdiği misale uymak mecburiyetinde kalmıştı. Fakat başkanlık makamı için hürmet ifade eden bir unvanın bulunması hakkında bir de kararname kabul etmişti. Bu konuda yazdığı bir eserde James Ford «Birleşik Devletlerde unvansız tek hizmet cumhurbaşkanlığıdır» diyor. Amerika'da bir genel valiye «ekselans» ve bir yargıca «your honour» diye hitap olunur da, bütün memleketin en yüksek idarecisine sadece «Bay Başkan» denir.

448. Niçin cumhurbaşkanın refikasına «Başbayan» deniyor?

Birleşik Devletleri dâhilinde cumhurbaşkanlığı erişilmesi mümkün en üst bir derecedir. Bu itibarla cumhurbaşkanının refikası sosyal mevki bakımından bütün öteki bayanların üstünde olmak lazım gelir. Eğer cumhurbaşkanı evlenmemişse beyaz evde sosyal hizmetlere başkanlık eden bayan memleketin «başbayan»ıdır, ve böyle tanınır.

449. Cumhurbaşkanının beyaz evde bulunup bulunmadığım bayrak gösterir mi?

Eğer cumhurbaşkanı geceyi başka yerde geçirmek üzere «beyaz ev» den ayrılırsa «beyaz ev» üstündeki bayrak indirilir.

450. Kongrenin toplandığı Capitol binası ile cumhurbaşkanının oturduğu «beyaz ev» niçin birbirlerinden bir mil aralıkla kurulmuştur?

Hükümetin icra ve teşri organlarının demografik bir vasıta ile ayrılmasının muvafık olacağını George Washington telkin etmiş ve geniş bir bataklık ile ayrılmış iki tepeciği Capitol ile Başkanlık binasının yerleri olarak göstermişti. O zaman bu iki yerin arası dolaşık bir yoldan iki mil tutuyordu. Washington'a göre meclis koridorlarıyla başkanlık karargâhı arasında bu engellerin bulunması çok arzu edilen bir şeydi. Kral üçüncü George'un İngiliz parlamentosu üzerindeki tesirlerin o farkında idi. Cumhurbaşkanlığı ile kongrenin günlük teması karşısında onun kaşları daima çatıktı.

451. Şimdi bataklık ortadan kalktı, beyaz eve giden yol kısaldı, Washington'un önlemek istediği bu yakınlığın bütün kötü sonuçları görülüyorum?

Beyaz - ev'le kongre arasında devamlı telefon temaslarına rağmen kongre bağımsızlığını muhafaza etmektedir. Hatta beyaz - evle temsilciler meclisi arasında bir zaman televizyon tesisleri de kurulmuştu. Bütün bunlara rağmen icra organı ile teşri mekanizması arasında daima ayrılık muhafaza edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı çok defa çoğunluk partisi tarafından desteklenmekte ve umumi surette tavsiye edilen hükümet tasarıları çabukça kabul edilmekte olmakla beraber bunun her zaman böyle olmadığı muhakkaktır.

452. Bütün cumhurbaşkanlarımız hep beyaz - ev 'de mi yaşadılar?

George Washington müstesna olarak bütün cumhurbaşkanları ve aileleri hep beyaz - ev 'de yaşamışlardır. İlk bu eve giren 1800 de John Adams olmuştur.

453. Cumhurbaşkanının emniyetinden kim sorumludur?

Maliye başkanlığının «gizli hizmet» kuruludur, bunun mensupları bir örnek sivil kıfayetleriyle başkanın emniyetini sağlarlar. Gizli servis personeli yurt içi ve yurt dışı seyahatların da başkana refakat ederler. Ve keza beyaz - eve alınacak kimselerin hüviyetlerini tetkik ederler.

454. Cumhurbaşkanlığına gelen posta hakkında ne muamele yapılır?

Cumhurbaşkanına senede milyonlarca mektup gelir, onun bunlarla bizzat meşgul olması mümkün değildir. Bunun için posta ile bir kadro görevlendirilmiştir. Yüksek önemdeki mektuplar onun adsız asistanları ve sekreterleri tarafından kendisine ulaştırılır. Bu işin düzenlenmesinde de gizli servisin gayet hassas yardımı vardır.

455. Cumhurbaşkanını selamlamak için top atışı yapılır mı?

Kralları selamlamak için umumiyetle yirmi bir pare top atışı yapılır. Bu adet ilk önce Fransa'da ve İngiltere'de başlamıştır. Biz de bu âdeti gelenek olarak 1875 tarihine kadar tatbik ettik ve bu tarihte' de resmen kabul ettik. Bu top atışları bilhassa cumhurbaşkanının bir askeri tahkimatı ziyareti sırasında yapılır.

456. Cumhurbaşkanları arasında çam kütüğünden yapılmış kulübelerde doğmuş olanlar varımdır?

Son tarihsel incelemelere göre çam kütüğünden yapılmış kulübelere

de doğmuş başkanlar şunlardır: Millard Fillmore, James Buchanan, Abraham Lincoln, ve James A. Garfield. Ve muhtemelen Andrew Jackson ve James Polk da böyle bir kulübede doğmuşlardır.

457. Papaz çocuklarından cumhurbaşkanı olanlar kimlerdir?

Vilson, Arthur ve Cleveland.

458. Cumhurbaşkanı oldukları zaman bekâr olan cumhurbaşkanları var mı idi?

James Buchanan, ve Grover Cleveland. Buchanan bekar bir başkandı. Cleveland dik cumhurbaşkanlığı devresinde eski hukukçu ortağının kızı olan Miss France Folsom (Buffalo'dan) ile evlenmiştir.

459. Cumhurbaşkanları arasında kölesi olanlar da var mı idi?

On tane. Washington, Jefferson, Madison, Monroe, Jackson, Tyler, Johnson ve Grant.

460. Köleleri serbest bırakma yolunda bir tedbir olarak, cumhurbaşkanı Lincoln köle sahiplerine tazminat verilmesini tavsiye etmiş midir?

6 Mart 1862 de Lincoln kongreye bir karar sureti tavsiye etmişti ki bunda: «köleliğin tedricen kaldırılmasını kabul edecek federe devletle Birleşik Devletlerin işbirliği yapmasını ve bu maksatla bu federe devlete, takdirine göre, bu sistem değişikliğinden mütevellit, genel ve özel, mahzurların bertaraf edilmesinde kullanılmak üzere malî yardım yapılmasını» teklif ediyordu. Bilhassa «kölelerin birdenbire değil, tedrici surette serbest bırakılmasını» telkin ediyordu. Bu tasarı kongre tarafından 10 Nisan 1862 de kabul edilmişti. Bunun hemen akabinde 16 Nisan 1862 de kongre Kolombiya bölgesinde köleliğin derhal kaldırılması yolunda bir kanun kabul etmiştir. Bu kanun her köle sahibine köle başına 300 doları geçmeyen bir tazminat vermekte idi. 1862 Eylülünde, cumhurbaşkanı harp amaçlarını ilan eden beyannamesinde kölelerin serbest bırakılmasından mütevellit zararların tazmin edileceğini tekrar belirtmişti, fakat 10 Nisan tasarısında yer alan bu vaat federe devletler hesabına uygulanmamıştır.

Başkan Lincoln'ın serbest bırakılan her esir için azami 400 dolar verilmesini isteyen bir tasarısı meclis kabul etmemişti.

461. Lincoln cumhurbaşkanı olmazdan evvel ne ile meşgul idi?

Illinoise temsilciler meclisinin başkam sıfatıyla dört devre hizmet etmiş ve ayrıca bir devrede kongre temsilciler meclisine üye seçilmişti.

Birleşik Amerika Devletlerinde İdare Sistemi



1855 de Birleşik Devletler senatosuna aday oldu ve 1858 de Stephen A. Douglas'a karşı senato üyeliğini gaip etti.

1856 da Cumhurbaşkanlığı yardımcısı olmak için girdiği mücadelede yenilgiye uğradı.

462. Askerlik hizmetine çağırılan ve yerine bir başkasını kiralayan cumhurbaşkanı kimdir?

Cleveland. İç harp sırasında federal ordu tarafından askere davet edilmişti. O da kanunun verdiği hakka dayanarak kendi yerine askerlik hizmeti yapmak için başka birini tutmuştu.

463. Baba oğul ve yakın akraba cumhurbaşkanlığına seçilenler var mıdır?

İkinci ve altıncı cumhurbaşkanları John Adams ve Quincy Adams baba oğul idiler. Yirmi üçüncü başkan William Henry Harrison dokuzuncu başkan Benjamin Harrison'un torunu idi. On ikinci başkan Zachary Tyler, dördüncü başkan James Madison'un amcaoğlu idi. Franklin Delano Roosevelt, Theodore Roosevelt'in beşinci karından amca çocuğu idi.

464. Ordu subaylarından cumhurbaşkanı olanlar kimlerdir?

Grant, Zachary, Taylor, ve Eisenhower. Grant ve Eisenhower harp akademisinden mezundular. Bunlardan başka gönüllü olarak askerlik hizmetlerini yapmış Washington, Jackson, Monroe, William Henry Harrison, Tyler, Pierce, Lincoln, Johnson, Hayes, Garfield, Benjamin Harrison, McKinley, Theodore Roosevelt ve Truman gibi başkanlar da vardır.

465. Temsilciler Meclisi spikerlerinden cumhurbaşkanı olanlar kimlerdir?

1835 den 1839 tarihine kadar meclis spikeri olan Tennessee federe devletinden James K. Polk 1845 den 1849 tarihine kadar başkanlık hizmetinde bulunmuştur. İki spiker de cumhurbaşkanlık yardımcısı olmuşlardır: Schuyler Colfax ve John Nance Garner.

466. Amerika inkılabı sırasında General Washington yaptığı masrafların hesabını nasıl tutmuştu?

Düşmanın ilk hatları arasından malûmat toplayan gizli servis masrafları da dâhil olduğu halde bütün masraflarının günlük hesabını tutardı. Harp sonunda Philadelphia muhasebe divanına sunduğu hesaplama-

rın tutarı takriben 64.000 dolardı. Kendi el yazısı ile imzaladığı makbuz halen Philadelphia maliye bakanlığı sicil arşivindedir. Bu Amerika tarihinin ilk günlerine ait çok enteresan bir belgedir.

467. Başkumandanlık hizmeti için Washington ne kadar para almıştı?

Masraflarından başka hiç bir şey almış değildi. Filhakika kendisi de önemli şekilde gaip edenlerden birisi olduğunu söylerdi.

468. Seçim kolleji nedir?

Anayasa derki: «Her federe devlet kongredeki kendi temsilci ve senatörleri miktarında ve bu sayıya muadil seçici tayin edecektir». Tabu bu dört senede bir cumhurbaşkanı seçmek için yapılacaktır. İşte bu seçiciler topluluğuna halk dilinde «seçiciler kolleji» denmektedir. Seçiciler milletler arası bir anlaşma yapmazlar. Federe devletler gurubu olarak toplanırlar ve oy verirler.

469. Bu seçim kolleji tabirinin menşei nedir?

Anayasayı hazırlayanlar başkan seçmenin en iyi yolu ehliyetli seçiciler konvansiyonu olacağını düşünmüşlerdir. Seçiciler o zaman herhangi bir adaya söz vermiş değillerdi, bilakis onlar cumhurbaşkanını soğukkanlılıkla ve makul tarzda seçebilecek insanlardı.

470. Seçim kolleji cumhurbaşkanlığı için George Washington'dan başkasına da oy birliğiyle oy vermişimdir?

Hayır. 1820 de aday William Plumer adlı bir seçici Monroe'nun aleyhinde oy vermişti. Bu suretle cumhurbaşkanlığı için oy birliğiyle lehte tam oy kazanan sadece Washington olmuştur.

471. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde nasıl ve nerede oy verilir?

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde federe devletlerde kazanmış olan seçiciler meclis tarafından gösterilen mahalde ve mutad olarak devlet Capitolunda toplantı yaparlar. Cumhurbaşkanlığı seçiminin yapılacağı yılın aralık ayının ikinci çarşambasını takip eden pazartesi gününde toplanırlar ve kendi adayları için oy verirler. Bu seçimin neticesi altı nüsha olarak zapt edilir. Bunlardan biri Birleşik Devletler senato başkanı için, ikisi federe devlet sekreterliği için, ikisi Birleşik Devletler Dış işleri bakanlığı için ve bir tanesi de bölge yargıcı içindir. Seçimlerin bu kısmı sadece bir formaliteden ibarettir, yoksa kimin cumhurbaşkanı olacağını bütün millet öğrenmiştir. Her dört yılda bir defa 6 Ocak günü, kongrenin müşterek toplantısında bütün seçim pusulaları sayılır.

472. 1860 genel seçiminde seçim kolejinin resmi neticeleri nasıldı?

Netice şöyle idi: Seçim kolejinin Lincoln 180 ve halk tarafından 1.866.452 oy, Douglas seçim kolejinin 12 ve halktan 1.375.157 oy, Breckenridge 847.953 halkoyu ve 72 seçim koleji oyu ve Bell 590.631 halkoyu ve 39 seçim koleji oyu almışlardı.

473. Cumhurbaşkanlığı adaylarının seçiminde politik partiler ne zaman önemli rol aldılar?

Adams ile Jefferson arasındaki kampanyada. İlk seçim yapıldığı zaman (1789 da) henüz politik partiler kurulmamıştı. Washington Cumhurbaşkanlığına hemen herkes tarafından seçilmişti. Adams da Washington'un iltihabıyla başkan yardımcılığına seçilmişti. 1792 de yapılan ikinci seçimlerde Washington ve Adams ikinci devre için yine seçildiler. 1796 da Washington'un politik hayattan çekilmesi üzerine Adams ile Jefferson arasında müthiş bir mücadele baş gösterdi. Jefferson'un liberal fikirleri sebebiyle Adams taraftarları ona demagog diyorlardı. Jefferson taraftarları da muhafazakârlığı sebebiyle Adams'a müstebit kral diyorlardı.

474. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde politik partilerin takip ettikleri ilk amaç ne idi?

Politik partiler kurulmuştu. Çünkü milli seçimlerde parti adaylarını desteklemeğe söz verecek seçicileri seçebilirlerdi. İşte bu suretle 1800 de seçiciler için iki parti üstesi tesis edilmiş bulunuyordu.

475. Cumhurbaşkanlığının grup toplantılarıyla ne münasebeti vardır?

1800 de Adams'ın ve Jefferson'un adamları seçim kampanyasını yürütmeğe dair planlar hazırlamak üzere toplantılar yapıyorlardı. Bu toplantılar kongre grup toplantıları adıyla tanınmıştı. Adams ve Pinckney federalist partisinin ilk adayları idi. Jefferson ve Burr, sonradan Andrew Jackson'un idaresi isim değiştirerek Demokratik Cumhuriyetçi olan cumhuriyetçiler tarafından seçilmişti. Daha sonra üyeler Jackson devrinde kendilerine demokrat adı vermişlerdi.

476. İlk milli politik konvansiyonu toplayan cumhurbaşkanı kimdi?

1832 de Jackson' idi. Demokrat listesinden cumhurbaşkanı ve başkan yardımcısı adayı seçmek için toplantı Baltimore'da yapılmıştı,

477. Jackson niçin milli konvansiyona bařvurmuřtu?

Cumhurbaşkanı adaylarını seçmek bakımından kongre gurubu, bilhassa Jackson 'un günlerinde hiç popöler değildi. O kongre üyelerini yola getiremeyeceğini biliyordu. Bunun için doğruca yurttaşlar tarafından seçilen delegelerin gelebileceğı bir konvansiyon organize etti.

478. ilk cumhurbaşkanının hizmet devresinin başlangıcı nasıl tespit olunmuştur?

Anayasa konvansiyonu tarafından Anayasa kabul edilip tasdik işlemleri bittikten sonra konvansiyon kongresinin yeni hükümet sistemine göre işe başlama tarihini tespit etmesini emretti. Bunun üzerine 1788 de kongre bir kararname ile 4 Mart 1789 tarihini cumhurbaşkanı Washington'un işe başlama tarihi olarak tespit etmiştir. Washington 30 Nisan 1789 da işe başlamış olduğı halde hizmet başlangıcı 4 Mart kabul edilmiştir.

479. Cumhurbaşkanlarının hizmetlerine başlangıç günü hangi gündür?

Cumhurbaşkanlarının bugün işe başlama tarihi, yirminci anayasa ekile her dört senede bir 20 Ocak ögle vakti olarak kabul edilmiştir. Bu anayasa eki cumhurbaşkanı Franklin Delano Roosevelt'in 1937 ikinci hizmet devresi esnasında meriyete girmiştir. O ilk hizmet devresini 4 Mart 1933 de açmıştı. Dördüncü hizmet devresi sırasında on iki yıl bir ay ve sekiz gün hizmetten sonra 12 Nisan 1945 de ölmüştür.

12 Nisan 1945 günü akşamı başkan yardımcısı Truman cumhurbaşkanı sıfatıyla and içmiştir.

480. Beyaz - ev 'de ikamet müddeti en kısa olan cumhurbaşkanı kimdi?

481. Cumhurbaşkanlarından iki hizmet süresi tamamlamış olanlar kimlerdir?

Dokuz kişi: Washington, Jefferson, Madison, Monroe, Jackson, Grant, Cleveland, Wilson ve Franklin Delano Roosevelt.

482. İtham edilmiş, yargılanmış ve mahkûm edilmiş bir kimseyi cumhurbaşkanı af edebilir mi?

Hayır. Cumhurbaşkanı itham meselesi müstesna, federal kanunu ihlal etmekten mahkûm edilmiş birini ya bütbütün veya şarta muallak olarak af edebilir, Çok şükür ki itham edilme olayları pek azdır. Bu se

beple sık sık af istenmemektedir. Ancak yüksek mevkide bir memur itham edilebilir.

483. Hangi cumhurbaşkanı Beyaz - ev 'den ayrıldıktan sonra senatoda hizmet etmiştir?

Andrew Jonhson 1865 - 69 da cumhurbaşkanı olarak hizmet ettikten sonra Tennessee'den Birleşik Devletler senatosuna seçilmiş ve 5 Mart 1875 de işe başlayarak 31 Temmuz 1875 de vefat etmiştir.

484. Eski Cumhurbaşkanlarından temsilciler meclisinde hizmet etmiş kimse varandır?

John Quincy Adams 1825 - 29 da cumhurbaşkanı olarak hizmet etmiş ve bundan sonra arka arkaya dokuz temsilciler meclisi üyeliğine seçilmiştir. 1831 de işe başlamış ve 1948 deki ölümüne kadar hizmet etmiştir. ,

485. Hangi Cumhurbaşkanı hizmet müddeti bittikten sonra kongre haricinde federal hizmet ifa etmiştir?

1798 de Fransa ile Birleşik Devletlerarasındaki münasebetler bozulduğu zaman harp tehlikesi baş göstermişti, bunun üzerine cumhurbaşkanı John Adams Washington'u (Ordu başkomutanı) yapmıştı. William Howard Taft'da 1921 den 1930 tarihine kadar baş yargıç olarak hizmet görmüştür. 1910 da kral Edward VII. nin cenaze merasiminde Theodor Roosevelt cumhurbaşkanı Taft'm özel sefiri idi. Eski Cumhurbaşkanı Herbert Hoover yabancı memleketlere harp sonu yardımı ile ilgili Truman idaresi için çeşitli hizmet yapmıştır.

1947 de icra organı teşkilatına ait komisyonun başkanı idi, keza seksen üçüncü kongrede yine komisyon başkanı idi.

486. Missisipi'nin batısında bulunan federe devletlerden kaç cumhurbaşkanı çıkmıştır?

Üç: Herbert Hoover, Iowa'da doğmuş ve Kaliforniya'dan cumhurbaşkanı seçilmiştir. Başkan Truman Missouri'li idi. Başkan Eisenhower Texas'ta doğmuş ve asker olmadan önce Kansas'da ikamet ediyordu.

487. Hangi cumhurbaşkanları hizmet esnasında vefat etmiştir?

Yedi başkan, yani: William Henry Harrison, Taylor, Lincoln, Garefidld, McKinley, Harding ve Franklin D. Roosevelt Beyaz - ev'de ölmüşlerdir. Bunlardan yalnız Taylor ve Roosevelt kongre toplantı halinde iken vefat etmişlerdir.

488. Ölen cumhurbaşkanının ailesine ne kadar ödenek tahsis edilir?

Ölen cumhurbaşkanının ailelerine senelik 5.000 dolar ödenek tahsis olunmuştur. Bu ödenekler kongre tarafından bir hak olarak değil, bir atıf olarak özel kanunlarla verilmiştir.

489. En fazla cumhurbaşkanı çıkaran federe devlet hangisidir?

Virginia'da sekiz cumhurbaşkanı doğmuştur: Washington, Jefferson, Madison, Monroe, William Henry Harrison, Taylor ve Wilson. Yedi cumhurbaşkanı da Ohio'da doğmuştur.

490. Cumhurbaşkanlarının kongrede senato ve meclis kamaraları önünde mesaj söylemesi bir gelenektir midir?

Washington ve Adams kongrede her iki kamaranın müşterek oturumu sırasında mesajlarını okumuşlardır, 1801'de Jefferson bu usulü terk etti. Sadece sekreter tarafından her iki kamarada ayrı ayrı okunmak üzere Capitol'a mesajını göndermekle iktifa etmiştir.

Jefferson'un kurduğu bu gelenek yüz yıl sürmüştür. 8 Nisan 1913'de Wilson kongre önüne bizzat çıkıp mesajını okumak geleneğini yeniden kurdu. Hoover müstesna bütün diğer cumhurbaşkanları bu geleneği bozmadılar.

491. Cumhurbaşkanlarının faaliyet ve hareket tarzlarına göre kendilerine ne biçim adlar takılmıştır?

Washington «memleketin babası» diye tanınmıştı; Adams «tartışma ejderi», Jeffersona «inkılabın kalemi», ve «Monticello hâkim i», ve Madisona «Anayasanın babası» denilmişti. Diğer bazı cumhurbaşkanlarına takılan adlar pek lehlerinde sempati yaratacak mahiyette değildi. Mesela: John Quincy Adams, Tyler, Fillmore, Arthur ve Cleveland «Tesadüfi başkan» diye tanınmışlardı. Bu tabir bunların iktidara geliş şartlarına uygundu. Başkan Polk'a gelince, buna «ilk siyah at» denmişti, çünkü oldukça karanlık bir sima idi.

492. Cumhurbaşkanının ölmesi, istifa etmesi veya maluliyeti halinde görevlerini kimin deruhte edeceği hakkında anayasaya ve kanunlara hükümler konmuş mudur?

Anayasanın II. maddesinin I. kısmı şöyle diyor: «Bu gibi hallerde cumhurbaşkanının görevleri ve yetkileri başkan yardımcısı tarafından deruhte olunur. Bununla beraber olağanüstü hallerin artması ihtimali karşısında kongre bir «veraset kanunu» kabul etmiştir. Eskiden uzun

müddet 1886 tarihli kanuna göre, yerini Dışişleri bakanı alırdı, ve sonra sırasıyla kabinenin diğer üyeleri geliyordu. 18 Temmuz 1947 de çıkarılan yeni bir kanunla temsilciler meclisi spikeri ve senato geçici başkam halef olmakta bakanlardan daha ileri geçtiler.

493. Tarım, ticaret ve çalışma bakanları niçin «veraset kanununda yer almamışlardır?

1886 veraset kanunu o zaman mevcut bakanlıkların başında bulunanları derpiş etmişti. 1889 tarihine kadar tarım bakanlığı ve 1913 tarihine kadar ticaret ve çalışma bakanlıkları kurulmamıştı. Ve keza sağlık, maarif ve içtimai yardım bakanlıkları da 11 Nisan 1953 tarihine kadar yoktu ve bunları da veraset kanununa koymak mümkün olmamıştır.

494. Birleşik Devletler hükümeti hesabına gönüllü sıfatıyla ücretsiz hizmet yapılmasını yasak eden bir kanun çıkarılmış mıdır?

Evet, kaide olarak yasaktır. Kongre 1884 den beri hükümet hizmetinde gönüllü çalışmayı meneden bir statü kabul etmiştir. Bu kanuna göre «hiç bir Birleşik Devletler memuru ve müstahdemi Birleşik Devletler için gönüllü hizmet kabul etmeyecek veya kanunun derpiş ettiklerinden başka kimseyi serviste kullanma3racaktır, olağanüstü hallerde can ve mal emniyeti için yapılacak hizmetler bundan müstesnadır».

Olağanüstü hallerde hükümetin kullanacağı eksperlere bu kanuna uyması için senede bir dolar ödenek verilmesi usulü kabul olunmuştur.

Bunun üzerine kongre çıkardığı 1940 tarihli kanunla bu sistemin uygulanmasını kanunlaştırmış ve ikinci dünya harbinin sebep olduğu olağanüstü haller sebebiyle yılda bir dolar ödenekle hizmetli kullanılmasına müsaade etmiştir.

Bazı hallerde ve bilhassa son zamanlarda bu tatbikatta terk edilmiş ve kongre olağanüstü hallerde ücretsiz hizmet yapılmasına müsaade etmiştir. Bu müsaade 1950 de kabul edilen Savunma istihsal kanunu ile ve çeşitli diğer statülerle bahş olunmuştur.

495. 18 Temmuz 1947 de Trumar tarafından tasdik edilen cumhurbaşkanlığı hakkındaki veraset kanununun gerekçesi ne idi?

Bu kanunun taraftarları iddia ediyorlardı ki: «Anayasa bir cumhurbaşkanının seçimle iktidara getirilmesinde Israr eder. Cumhurbaşkanının veya başkan yardımcısının ölümü halinde, anayasanın ruhuna göre, cumhurbaşkanının kendi tayin ettiği bir Dışişleri bakanının ona halef olacağı yerde seçilmiş bir memurun onun yerini alması daha uygun olur»

496. Bir cumhurbaşkanı ise başlamadan önce ölür veya ehliyetini gaip ederse onun yerini kim alır?

Anayasanın yirminci ekine göre: İşe başlamadan önce ölen cumhurbaşkanının yerini başkan yardımcısı alır. Cumhurbaşkanının ehliyetsizliğe düşmesi halinde, ehliyetli başkan gelinceye kadar başkan yardımcısı başkanlık eder.

497. Hem Cumhurbaşkanı ve hem başkan yardımcısının işe başlamadan ehliyetsizliğe düşmeleri halinde yerlerini kim alacaktır?

Temsilciler meclisinin spikeri. Bunun da ehliyetsizliği halinde senato başkan yardımcısı ve daha sonra sırasıyla kabine üyeleri başkan olurlar.

498. Cumhurbaşkanı istifa etmek istese istifasını kime sunar?

Dışişleri bakanına.

499. Cumhurbaşkanlığının maaş tutarı ne kadardır?

Cumhurbaşkanının maaşı senede 100.000 dolardır, bu maaş» diğer memur aylıkları gibi vergiye tabiidir.

500. Cumhurbaşkanının alacağı yolluk vesaire ödeneği ne kadardır?

Cumhurbaşkanı resmen Beyaz - ev 'de yaşar, bu husustaki kanun Birleşik Devletlere ait olup Beyaz - ev 'de bulunan mefruşat ve teferruatın da kullanma hakkını ona bahşediyor. Bundan başka yolluk vesaire masrafına karşılık olarak senede 50.000 dolar ödenek tahsis edilmiştir, fakat bunların sertifika ile mahsup edilmesi icap eder.

501. Cumhurbaşkanlığının olağan üstü hallere mahsus özel ödeneği, kongre tarafından, cumhuriyetçi ve demokrat, bütün başkanlara tahsis edilir mi?

Evet, bu bir gelenektir. Fakat bir kongre formalitesine tabidir. Cumhuriyetçilerin kontrol ettikleri sekseninci kongre 1948 de mali yıl için demokrat cumhurbaşkanına (Truman) 500.000 dolar tahsisat vermişti.

502. Cumhurbaşkanının olağanüstü ödeneği nasıl kullanılır.

Bu ödenek baş idarecinin karşılaştacağı gayri mutat ve beklenmedik masraflarda kullanılır. Kongre 1956 mali senesinde cumhurbaşkanının takdiriyle sarf edilmek üzere 1.000.000 dolara yükseltmiştir.



503. Cumhurbaşkanının aylığı zaman zaman nasıl değişikliklere uğramıştır?

Kongre 1 Şubat 1793 de cumhurbaşkanının maaşını senelik 25.000 dolar olarak tespit etmişti. 3 Mart 1873 de bunun 50.000 dolara, 4 Mart 1909 da 75.000 dolara, 19 Ocak 1949 da 100.000 dolara çıkarmıştır. Anayasa, hizmetin devamı sırasında cumhurbaşkanının maaşı artırılamaz veya eksiltilemez dediği için, bu artırımlar hep yeni başkanlık devresinin başlangıcında muteber olmak üzere kabul edilmiştir.

Keza federal yargıçların maaş eksiltmesini de anayasa hizmetin devamı sırasında menetmiştir.

504. Ne gibi hallerde cumhurbaşkanı kongreyi toplantıya çağırabilir?

Anayasanın II. maddesi 3. fıkrasına göre: cumhurbaşkanı kongreyi veya kamaralardan birini olağanüstü hallerde toplantıya çağırabilir.

505. Kongrenin özel toplantısı yalnız bir meseleyi münhasır kalabilir mi?

Kongrenin özel dikkat ve ihtimamına muhtaç olan meselenin mahiyeti, toplantı sebebi olarak başkan tarafından mutad olarak bildirilir. Böyle olmakla beraber bir defa toplantı yapan kongre toplantısını sadece tetkik edeceği bu meseleye inhisar ettirmez.

506. Cumhurbaşkanı kongreyi tatil edebilirini?

Anayasanın II. maddesinin 3. fıkrası diyor ki: «münasip gördüğü zaman ve senato ile temsilciler meclisi tatil müddeti hakkında anlaşılmadıkları hallerde cumhurbaşkanı kongreyi tatil etmeğe yetkilidir. Şimdiye kadar hiç bir cumhurbaşkanı bu yetkisini kullanmamıştır. Birçok anayasa eksperlerinin kanaatine bu hüküm ancak olağanüstü oturumlar için konmuştur.

507. Bütçe bürosunun statüsü nedir?

Bütçe bürosu bağımsız bir dairedir. Eskiden maliye bakanlığına bağlı idi. 1939 da bu büro cumhurbaşkanlığına nakledilmiş ve bunun şefleri cumhurbaşkanlığına bağlanmışlardır. Bütçe bürosu direktörü senatonun ve temsilciler meclisinin komitelerine yardımla mükelleftir.

508. Tasarılar cumhurbaşkanlığı vetosu üstünden aşıyorlar mı?

Kayır, çok sık değil. Bugüne kadar memleket tarihinde yalnız 71 tasarı veto şeddini aşabilmiştir. Bunlardan 15 tanesi Johnson'un, 12

tanesi başkan Truman'ın, 9 tanesi Franklin Roosevelt'in, 7 tanesi başkan Cleveland'm, 6 tanesi Wilson'un, 5 tanesi Pierce'dn, 4 tanesi başkan Hoover'in, 1 tanesi de Tyler, Hayes, Arthur, Theodor Roosevelt ve Taft'ın vetoları üzerinden aşmıştır.

509. Milli bütçe nedir?

Bütçe sistemi Birleşik Devletlere, Bütçe kanununa göre, 1921 de girmiştir. Bundan evvel bakanlıklar mali ihtiyaçlarının tahminini yaparlar, ve bunu maliye bakanlığına sunarlardı. Maliye bakanlığı da bütün hesaplarını ayrı kalemler halinde kongrenin sekiz komitesine tevdi ederdi. Bu komitelerden her biri kendi yetkisi altındaki daireler için bir ödenek tasarısı hazırlar ve esaslı şekilde üzerinde tartışma yapmadan meclise sunar.

Bütçe kanununa göre şimdi, bütçe bürosu bakanlıklardan bütçe tahminlerini alır ve bunları inceler. Lüzumlu gördüğü kısıntıları yaptıktan sonra bütçe bürosu cumhurbaşkanının mali programına uygun bir bütçe hazırlar. Cumhurbaşkanı bunu kongreye normal oturumlarından evvel sunar. Teşrii brans ile yüksek mahkemenin bütçe tahminleri kongreye hiç revizyon yapılmadan verilir.

Bütçeye cumhurbaşkanının mesajı da eklenir ve bunda maliyenin durumu, son mali senenin gelir ve giderleri, cari yılın ve gelecek mali senenin gelir gider tahminleri hakkında beyanlar vardır. Bunun ikinci kısmında çeşitli daireler hakkında tafsilatlı tahminler vardır.

510. Bütçe sistemini kolaylaştırmak kongrede ne gibi değişiklikler yaptı?

Bütçe çeşitli komitelere havale edileceği yerde, mecliste geniş bir tahsisat komitesinde ve senatoda özel komitede toplanmaktadır. Her iki komitenin de tali komiteleri vardır ki bunlar bütçenin çeşitli safhalarını incelerler.

511. Bütçe tahsisat tasarısı kongre tarafından derhal kabul edilirini?

Hayn\Cumhurbaşkanının yapılmasını istediği revizyonlar bu suretle bütçede yapılır. Bütçe tahsisat komitesi hazırlığını yapar ve tahsisat tasarısını sunar. Bu tasarı temsilciler meclisinde ve senatoda çeşitli değişikliklere maruz kalır.

512. Cumhurbaşkanına bir tasarı sunulduğu zaman başkan için yapılacak ne işler vardır?

a) Cumhurbaşkanı ya tasarıyı imza eder ve bunun üzerine tasarı derhal kanuniyet kesp eder. b) Başkan hiç bir şey yapmadan tasarıyı alıkoymalıdır, bu takdirde eğer kongre toplantı halinde ise, başkanın hiç imzası olmadığı halele, üzerinden 10 günlük bir müddet (pazarlar hariç) geçmesiyle tasarı yine kanun olur. (Alınacak tedbiri tasvip etmediği için ve vetonun akıllıca bir hareket olmadığı veya faydasız kalacağını bildiği için veya başkan Cleveland'm 1894 de yaptığı gibi, tasarinin anayasaya aykırı olup olmadığını kestiremediği için tasarıyı imza etmez), c) Tasarıyı veto edebilir. Bu takdirde başkanın vetosuna rağmen kongre tarafından her iki kamaranın üçte iki çoğunluğu ile tekrar tasarı kabul edilebilir.

513. «Veto» nedir?

Veto kelimesi Latince'den alınmıştır, «menediyorum» anlamına gelir. Kongre tarafından başkanın tasvibine sunulan herhangi bir tasarıya muvafakat etmemek yetkisini anayasa cumhurbaşkanına vermiştir. Bu takdirde tasarıyı geldiği kamaraya, muhalif kalması sebepleriyle birlikte (veto mesajı ile) iade eder. Veto tasarinin tamamına şamildi, bazı federe devletlerde mutad olduğu gibi, tasarinin sadece bazı kalemelerini veto etmek yetkisi başkanda yoktur.

514. «Cep vetosu» ne demektir?

Anayasa gereğince cumhurbaşkanı tasvip etmek üzere tasarıyı on gün müddetle yanında alıkoymağa yetkilidir. Eğer bu on gün zarfında kongre tatil eder ve başkan da muhalif bulunduğu tasarıyı iadeye imkân bulamazsa bu tasarı kanuniyet kesp etmez. Oturumun sonlarına doğru kongre tarafından gönderilen tasarıların içinden çıkmasını istemedikleri hakkında başkan bu hükümden faydalanır ve tasvip etmek istemediği tasarıları kongrenin tatiline kadar bekletir ve iade etmez, işte bu işleme «cep vetosu» adı verilmiştir.

Franklin Delano Roosevelt beğenmediği tasarı kopyası üstüne «tasvip edilmedi ve imza geri bırakıldı» cümlesini yazmak suretiyle bu cep vetosuna bir incelik ekledi. Onun kanaatine kongre ve memleket imzanın kasten edilmemiş olduğunu Öğrenmeğe yetkilidir.

515. Cep vetosu hakkında mahkeme nasıl karar vermişti?

Birkaç ay toplanmamak üzere ilk oturumun sonunda kongre tatil et-

maşken bir tasarı cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiş ise, bu kanuniyet kesp etmez ve bir daha avdetine de imkan kalmaz.

Bu olan Wright davasında büsbütün başka idi. Wright meselesinde kararını şöyle vermişti: «Kongre oturum halinde iken yalnız bir kamara geçici şekilde çalışmasına aralık vermiştir, cumhurbaşkanı anayasaya göre, temsilciler meclisinin ilgili dairesine veto ettiği tasarıyı iade edebilirdi.»

516. Cumhurbaşkanının veto hakkı tehdit edilmiş midir? Bir harp ilanını veya bir anayasa ekini veto edebilir mi?

Cumhurbaşkanı önüne gelen her tasarıyı mahiyetine bakmadan veto edebilir. Bu sebeple genel tasanlar gibi, özel tasanları da ve harp ilanı tasarısını da veto etmek hakkına sahiptir. Yalnız bir tasarının sadece bazı kalemlerini tefrik edemez, yani ya hepsini veya hiç birini. Anayasa eki hakkındaki tekliflerin başkanın tasvibine ihtiyacı yoktur, bu tasanlar ona sunulmaz.

517. Evvelce tasvip etmiş olduğu özel bir tasarıyı veto etmiş cumhurbaşkanı var mıdır?

Böyle bir tek olay başkan Truman'ın idaresinde olmuştur. Başkan Truman senato başkanı (senatoda cumhurbaşkanı yardımcısı) olduğu sırada imza ettiği bir tasarıyı veto etmiştir.

518. Bir tasarıyı iki defa imza etmiş cumhurbaşkanı var mıdır?

Cumhurbaşkanı Wilson - Adamson kanununu ilk defa 3 Eylül 1916 pazar günü imzalamıştı, fakat imza ettiği gün pazar olduğu için aynı tasarıyı 5 Eylül 1916 günü tekrar imza etmiştir.

519. Cumhurbaşkanı tasvip ettiği bir tasarıyı hangi tarihte imza ettiğini bildirir mi?

Eğer bunun özel surette önemi varsa bildirir.

520. Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiş olduğu halde birkaç hafta içinde başkanın vetosunu aşmış hangi tasarılar vardır?

Sekseninci kongre zamanında 1947 Haziranında, vergi indirme kanunu Truman tarafından veto edilmiş ve bu vetoyu temsilciler kabul etmişlerdi. Bundan birkaç hafta sonra Taft - Hartley çalışma tasarısı başkanın vetosuna rağmen senato ve temsilciler meclisi tarafından kabul edilmişti.

521. Veto edilmiş tasarılar pek çok mudur?

Pek çok değildir. Sekiz sene hizmet eden cumhurbaşkanı Woodrow Wilson 44 tasan veto etmişti. Başkan Harding 6, başkan Coolidge 50, başkan Hoover 37, tasan veto etmişlerdi. Başkan Cleveland başkan Franklin Delano Rooseveltten evvel bütün diğer cumhurbaşkanlarından daha fazla tasarı veto etmiştir.

İki devre hizmet eden Cleveland bu hizmetleri sırasında 584 tasarıyı veto etmiştir, bunlardan 238 i cep vetosu şeklinde idi. Ffanklin D. Roosevelt ise on iki yıllık hizmeti esnasında 631 tasarıyı veto etmiş ve bunlardan 260 tanesi cep vetosu şeklinde olmuştur.

Başkan Truman 250 tasarıyı veto etmiştir, bunlardan 70 tanesi cep vetosu idi.

Başkan Eisenhower ilk hizmet devresi esnasında 52 tasarıyı veto etmiş olup, bunlardan 31 tanesi cep vetosu idi.

522. Cumhurbaşkanı anayasa ekini veto edebilir mi?

Hayır. Cumhurbaşkanının anayasa ekiyle hiç bir münasebeti yoktur. Kongrenin anayasa eki olarak kabul edeceği her hangi bir kararı veto etmeğe cumhurbaşkanının ne yetkisi vardır, ne de fırsatı. Fakat bu çeşit tasanlar hem temsilciler meclisinin ve hem de senatonun üçte iki oy çoğunluğu ile kabul edilmiş olmalıdır.

523. Vergi indirme kanununu veto eden ilk cumhurbaşkanı kimdir?

1947 Haziranında Harry S. Truman, Cumhurbaşkanı Truman Vergi indirme kanununu veto etmiş ve bu veto temsilciler meclisince kabul edilmiştir. Fakat bir ay sonra aynı tasarı tekrar kabul edilmiştir. Bu defa veto temsilciler meclisinde aşılmış ve fakat senatoda vetoya uyulmuştur.

524. Vetoyu veya cep vetosunu hiç kullanmamış cumhurbaşkanları kimlerdir?

John Adams, Jefferson, John Quincy, Van Buren, William Henry Harrison, Taylor, Fülmore ve Garefield.

525. Hakikatte bir tasarıyı kanun yapan kimdir?

Cumhurbaşkanının imzası veyahut bunun vetosu üzerine meclis ve senatonun tasarıyı kabul etmeleri.

526. Bir tasarının cumhurbaşkanı tarafından imzalanması töreni nasıl cereyan eder?

Cumhurbaşkanı normal surette özel formalitelere meydan vermeden tasarıları imza eder. Eğer imza edeceği bir tasarı özel bir önem taşıyorsa bu münasebetle bir seremoni yapılmasını sağlar. Bazen bir tasarımı imza etmek için üç çeşit kalem kullanır, bunlardan birini isminin ilk kısmını ve diğerini öteki yarısını yazmakta kullanır ve sonra bu kanunun çıkmasıyla en çok ilgili kimselere bu kalemleri verir.

Bazı hallerde kanunla ilgili bir kurul cumhurbaşkanına ismini yazmak için altın bir kalem sunar ve sonra kurul bu kalemi çerçeveletir ve hatıra olarak saklar.

527. İmza edilmiş bir tasarı ne muamele görür?

İmzalı tasarı umumî idare servisine gönderilir. Genel kanun olarak orada bir numara alır ve derhal yayınlanır. Her oturumun kapanışında bunlar birleştirilir ve Birleşik Devletler statüsü ünvanlı altında ciltlenir.

528. Cumhurbaşkanı tarafından «olağanüstü hal» ilan edilmesinin neticeleri nelerdir?

Cumhurbaşkanlığı tarafından olağanüstü hal ilan edilmesi üzerine tesirini gösteren «olağanüstü mevzuatı» adlı birçok hükümler vardır, bunlar cumhurbaşkanı veya kongre tarafından olağanüstü halin bitmiş olduğu bildirilinceye kadar mer'î olurlar.

529. İcra emirleri nelerdir?

İcra emirleri cumhurbaşkanı tarafından çıkarılır ve umumiyetle iki türlüdür:

1. Bir kongre kanununun tatbik ve pratik operasyonu için konmuş umumî hükümlerdir.
2. Bazı idarelere bir takım izahat verilmesini hedef tutar. Herhangi bir mahalde yabancı hayvanların sığınması için bir yer yapılması veya bir kimsenin sivil hizmet için gerekli ehliyet şartlarından istisna edilmesi gibi.

1938 Haziranından beri birçok önemli icra emirleri Federal register adlı dergide görülmüştür. Takriben seri numaralı 10.000 icra emri vardır, bir o kadar da seri numarası almayan vardır.

1935 de Hot Oil davasında yüksek mahkeme iki icra emrini 11 ve 14 Temmuz 1933 de Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmişti.

530. Cumhurbaşkanı beyannamesinin kanun hüküm ve kuvveti var mıdır?

Yüksek mahkeme (25 Aralık 1868) genel af beyannamesini kanun kuvvetinde kabul etmiştir. Son zamanlarda kongre, kanunun mer'i olacağı şartların mevcudiyetini ilan etmek üzere cumhurbaşkanına yetki veren kanunlar kabul etmiştir. Tabii böyle sarıh surette verilmiş yetkiye dayanarak çıkarılan beyanname kanun kuvvetindedir. Filhakika kongre bu beyanname şartlarını ihlal edenlere ceza tertip etmektedir, şu halde bir kanun mahiyeti vardır.

531. Cumhurbaşkanı kongre oturumlarına başkanlık eder mi?

Hayır. Cumhurbaşkanı yardımcısı senatonun teknik başkanıdır ve kendisine senatörler «Bay Başkan» diye hitap ederler.

532. Cumhurbaşkanı silahlı kuvvetler başkomutanlığını kimin vasıtası ile icra eder?

Cumhurbaşkanının bir kurmay başkanı ile kara, hava ve deniz yardımcıları vardır. Bunlardan başka kendi kabinesiyle çok sıkı temas halindedir, subayların terfilerini, silahlı kuvvetlerin miktarı ve bunların bütçe ihtiyaçları için başkan kongreye teklifler yapar.

533. Cumhurbaşkanı üniforma giyer mi?

Birleşik devletler cumhurbaşkanı ordunun ve deniz kuvvetlerinin başkomutanı olmasına rağmen sivil bir şahsiyettir. Gelenek onun kara ve deniz kuvvetlerine mahsus üniforma taşımasına müsaade etmez.

534. Cumhurbaşkanı seçimlerinden, hatta harp esnasında, vaz geçmek mümkün müdür?

Hayır. Anayasaya göre: «Cumhurbaşkanı ancak dört sene hizmette' kalabilir».

535. Birleşik Devletler cumhurbaşkanı iki hizmet devresinden fazla hizmet edebilir mi?

Yirmi ikinci anayasa eki cumhurbaşkanının ancak iki hizmet devresi seçilebileceğini söyler.

536. Gazeteciler cumhurbaşkanına nasıl hitap ederler?

Beyaz - Ev ' de çalışan diğer personel gibi muhabirler de cumhurbaşkanına «Bay Başkan» diye hitap ederler. Cumhurbaşkanının muhabirleriyle soyadlarıyla hitap etmesi görülmemiş bir şey değildir. Bilhassa,

Başkan Truman Washington'da çalışan birçok kalem sahiplerini çok iyi tanırdı.

537. Cumhurbaşkanı nerede basın toplantısı yapar?

Cumhurbaşkanı gazetecileri ve radyo muhabirlerini Beyaz - Ev karşısındaki cadde üzerinde bulunan Dışişleri Bakanlığında, kara ve deniz kuvvetlerindeki dairede kabul eder. Basın toplantısına iştirak edecek herkes kabine toplantı odasından cumhurbaşkanlığına geçerken belgesini gizli hizmet mensuplarına göstermek mecburiyetindedir. Herkes içeri alındıktan sonra kapı kapanır ve kapıcı yüksek sesle «Hepsi tamam, Bay Başkan» der ve konferans başlar.

538. Gazete muhabirleri cumhurbaşkanına direkt olarak soru sorabilirler mi?

Eğer başkan müsaade ederse kendisine soru sorulabilir. Aksi halde gazeteciler endirekt şekilde hitap zorundadırlar.

539. Cumhurbaşkanı hangi kiliseye bağlıdır?

Dokuz cumhurbaşkanı episkopal idi, bunlar arasında Washington, Madison, Monroe, Harrison, Tyler, Taylor, Pierce, Arthur ve Franklin Delano, Roosevelt vardır. Harry Truman, Jackson, Harding, Buchanan, Cleveland Benjamin Harrison ve Wilson Presbiteriyendiler. Başkan Eisenhower, Polk, Johnson, Grant ve McKinley metodistdiler. John Adams, J. Q. Adams, Fillmore ve Taft üniteryendiler. Theodore Roosevelt, Van Buren reforme Dutch kilisesine mensuptular.



## PARİS ŞEHİRİ VE SEİNE VİLAYETİ İDARİ VE MALİ REJİMİ

Çeviren:

Yusuf YAKUPOĞLU

Beykoz Kaymakamı

### Başlangıç:

Paris şehri ve Seine vilayeti idari ve malî organizasyonuna ait bu kısa ve özet şemadan istenen, onun faaliyet ve muayyen bir ölçüde hayata akışına bir göz atmaktan ibarettir.

Fakat Paris ve onu çevreleyen, hayatından bir parça olan banliyö yalnız memleket için değil, aynı zamanda dış memleketler bakımından da önemli bir yer işgal eder: Kelimenin bütün manası ile Paris devletin idari ve ekonomik merkezi. Millî Ekonominin kubbesinin anahtarı, memleketin en kesif nüfus kalesi, düşünce ile edebî ve artistik faaliyetin düğüm noktası; dış âleme açılan milletin ışık kapısı, bütün entelektüellerle bütün artistlerin nazarlarının çevrildiği ışıklar şehridir. Bunun dışında Paris, ortaya attığı problemlerle, belirli bir ölçüde şehir ve kendisini çevreleyen vilayette özel İdarî bir organizasyonun mevcudiyetine sahip şehirdir.

Paris ve Seine vilayeti tanzimi meclislerin faaliyeti üzerinde sıkı bir İdarî vesayet ile ifadesini bulan özel İdarî ve malî bir rejime tabidir'. İdarî vesayetten daha sert, kanundan çok fiili durumdan kuvvet alan malî bir vesayet bahis konusudur.

İdarî kudretler sitesindeki görünüşü, merkezî idarenin faaliyeti, büyük nüfus kalabalığı ve ekonomi ve bankalar merkezi olmak gibi Paris'in önemli rolü Millî, beledî veya vilayet menfaatlerdim korunmasını sıkı bir surette ifade eder. Geniş ölçüde belediye idaresine matuf amine kudretlerinin taşıdığı özel bir önem vilayete dahil olmak üzere en iyi şekilde kendisini hissettirir.

Diğer bir mesele denebilir ki tenkit tabiattan doğan- Paris şehri ve Seme vilayetinin İdarî ve malî organizasyonu incelendiği zaman kendisini ortaya atar. Bu, beş milyondan fazla nüfusu olan bir şehrin

sinesinde çeşitli idari veçheler arasında kendisini empoze eden zarurî bağlantılardır,

Bu büyük beşerî kalabalığın ihtiyaçlarını tatmin etmek gibi İdarî bir ünitenin dâhil bulunduğu sosyal ve ekonomik bir hayat ünitesinin mevcudiyetine burada işaret etmek lazımdır. Eğer Seine vilayeti ve bilhassa Paris şehri sınırlarının genişlemesini durdurmak düşünülürse belediye kadrosu ve hatta vilayet kadrosu hali hazır durumda son derecede dar mıdır? Amme hizmetlerinin görülmesi, yol ve polis işleri bahis konusu olduğu zaman burada kendisini gösteren meselelerin rejyonel bir tabiattan doğduğu anlaşılır. Paris bölgesinin idari ve malî organizasyonuna hangi ölçüde cevap vermek lazımdır? Zaman zaman büyük amme hizmetleri büyüme nispetinde nazarı itibara alınmaktadır. Ve bu temayülün revaç bulunduğunu tahmin etmek kolaydır.

Fakat bu rejyonel organizasyon mahallî hürriyetlerin mevcudiyeti sebebi ile daralmaktadır. Geniş İdarî teşekküllerin sineğinde tabiatı ile devlet önemli bir rol oynuyor.

Böylece Paris'in zorlaşan idaresi birbirine zıt iki cereyan içindedir. Merkezileştirme temayülüne uyan teknik ve politik nizam, diğeri de âdemi merkeziyete bağlı ideolojik nizamdır. Bu yazı okunduğu zaman Paris ve banliyösünün idari ve malî bünyesine nasıl nüfuz edildiğini görmek mümkün olacaktır. <sup>(1)</sup>

### **I — PARIS ŞEHİRİ VE SEİNE VİLAYETİNİN İDARİ REJİMİNİN ÖZELLİKLERİ:**

Paris şehri ve Seine vilayeti üzerindeki bir etüt de VIII yılda birinci konsülün kafasından çıktığı gibi tamamen lojik bir mimarinin müesseselerin incelemeyi beklememek lazımdır. Paris ve Seine vilayetinin İdarî müesseseleri, tarihi çeşitli değişikliklerle dolu çeşitli anlayışlara göre tedrici olarak birbirine karşıdır: Bu, Paris ve banliyösünün İdarî ve malî rejiminin dikkati çeken özelliklerini meydana getirdiği menfaatlerinden ileri gelmektedir. Bu özellikler bu günün zaruretlerini ve mazinin hatıralarını aynı zamanda içine alır.

---

<sup>1</sup> Paris bölgesinin organizasyonunu geniş şekilde incelemek için, Paris ve bölgesinin idari bünyesi meselelerini özel olarak inceleyen bir esere başvurulabilir. Seine vilayeti ve Paris şehrinin idari rejimi (ikinci Töm), Maurice Felix 3.Baskı, 1946 Rousseau ve Cie.

a) Paris şehrinin ve Seine vilayeti İdarî rejiminin özellik sebepleri:

Paris şehri ve Seine vilayeti için istisnâ olarak kabul edilen İdarî ve malî bir rejimin üstünlüğüne ait sebepler Fransa'nın ve onun ekonomik ilerlemesinin tarihî bir gelişiminden doğar. Toequebille'in eski rejim ve revölüsyon adlı kitabında «monarşi idaresi eyalet özelliklerini yok etmek ve kendi sahasında toplamak için her şeyi Paris'e taşımak temayülünde olduğunu» gösterdiği gibi memleketimizde merkezileştirme gayretleri çok erken başlamıştır. Bu hareket 19. yüzyıl endüstri ihtilali ve şehirleşmeye karşı gösterilen temayül ile tacil edilmiştir.

1 — Dâhilî ve politik sebepler:

Paris şehri ve Seine vilayetinde İdarî ve malî özel bir rejimin zarureti, bir taraftan devlet merkezinin oynadığı tarihi ve siyasi rol sebebi ile diğer taraftan nüfusunun son derecede artması ve nihayet Paris'in ekonomik önemi yüzünden çok erken kendisini hissettirmiştir.

Paris yüzyıllardan beri devlet merkezi rolünü oynar. Birbirine karışmış eyaletlerde hükümet nizamının hareket noktası buradadır. Vaktiyle nakil vasıtalarının yavaşlığı eyaletlere nisbî bir istiklali kolayca temin ediyordu. Düşünce ve nakliyenin ulaşmasını temin eden modern vasıtalarla Fransız birliğine daha fazla yaklaşan eyalet hükümeti Paris'le daha çabuk münasebet tesis etmeğe başlamıştır.

Sonuç olarak bütün topraklar üzerinde nizamın muhafazası, amme menfaati vazifesi Paris'e memleket için hayatî bir karakter vermiştir. Bu zaruret kendisini o kadar hissettiriyordu ki memleket tarihinde Paris çok zaman bir aiti hükümet hareketi ocağı olmuştu. Bütün ihtilaller, Etienne Marcel tarafından veya daha doğrusu 1789 ihtilali, 19. yüzyılda 1830, 1848, 1871 ayaklanmalarında Fronde tarafından hareket merkezi ile monarşinin güçlükleri bahis konusu olunca hareket noktasını Paris'e tevcih etmiştir.

2 — Demografik sebepler

Paris şehrinin nüfusunun büyük çapta artması önemli bir devamlılık ve bununla beraber 19. yüzyılın ikinci yarısında daha fazla bir artış göstermesi ile karakterize edilir. 10402 hektar üzerinde, 1861 de Paris toplanmış vaziyette idi. (Bu bütün komünlerin kuvvetlenmesinin sonunun ifadesidir) o zaman nüfusu (1.696.141, 1901 de 2.714.068 ve 1954

de 2.850.189 dur. Seine vilayetinin nüfusu fazla komünlerinde hususi üe, banliyöde demografik zorlama daha azdı ve henüz başlamıştı. 48.088 hektarlık bir sahada 1861 de 2.000.000 nüfusu ihtiva etmeyen vilayet bu gün 5.000.000 dan fazla nüfusa sahiptir. Vilayetin 80 komünü arasında Boulogne - Billancourt ve Saint - Denis gibi bazıları 1.000.000 kadar nüfusa sahiptir. Ve büyük kalabalık 50.000 ni geçer.

Sımsıkı bir araya gelmiş beşerî topluluklar zarurî olarak hijyen ve sağlık meselelerini, yerleşme nakliye ve şehircilik meselelerini ortaya atmaktadır.

### 3 — Paris bölgesinin ekonomik önemi:

Paris'e ve onun banliyösüne ekonomik önemini veren daha ziyade 19. yüzyılın endüstriyel revolüsyonu olmuştur. Fakat bu tek sebep değildir: Adetler ve fikirler üzerinde çok derin tesiri olan siyasî merkezileşme temayülü aynı manada tesirini göstermiştir.

Böylece Paris bölgesi birinci derecede Fransız endüstrisinin merkezi olmuştur. Otomobil endüstrisinin büyük kısmı burada toplanmıştır. Hatta kimyevî endüstrinin önemli bir kısmı ve daha kuvvetli bir sebeple Fransız endüstrisinin en az % 20 sini teşkil eden fabrikasyon Paris'in kalabalık muhitlerinde toplanmıştır.

Ticaret ve Bankacılık aynı şekilde burada temerküz etmiştir. Önemli şirketlerden büyük kısmı merkezlerini Paris'e kurmuştur. Bankalar ve Ticaret borsaları faaliyetlerini burada toplamışlardır.

Bütün nakliye yolları Paris'e tevcih edilmiştir. Şömendiferler bütün hatları Paris'e tevcih edilen veya oradan gelen geniş bir örümcek ağı şeklinde Fransa'nın üzerinde yer almıştır. Kara yolu şebekesi aynı şekildedir. Fransa'nın büyük hava meydanlarının durumu da (Orly ve Boimge t) önemlidir. O şekilde ki Paris ve banliyösü millî hayatta istisnâ bir rol oynamaktadır.

### b — Tarihi gelişim:

Paris idaresinin tarihi derin değişikliklerin bir sonucudur. Hükümet bakımından dar bir istiklalsizlik gibi muhtariyetin her şeklini içine almaktadır. Fakat bu daima her çağda politik müesseseler ve kendisini hissettiren aynı meseleler olmuştur. Devlet merkezi, demografik hareketlerin tekâsüf yeri, ekonomi, maliye ve entelektüel şehri Paris zor bir idarenin ta kendisidir. Bu önemi yüzünden devamlı bir nizamsızlığın

ocağı olmuş ve bazı devirlerde revolüsyon merkezi olarak gözükmüştür. Çeşitli bakımlardan hiç olmazsa tatmin edilemeyen ihtiyaçların giderilmesi için kompleks bir organizasyona ihtiyaç göstermiştir.

Eski rejimde merkezî idarenin zayıfladığı zamanlara tekabül eden bir takım muvaffakiyetlere bazı muhtariyet teşebbüsleri hâkim olmuştur. Bunların en önemlisi 1358 senesinde trafik bir şekilde son bulan ve fakat mutlak bir inkişafı biten Etienne Marcel'inkidir. Belediye teşkilatları onun devrinde zayıflayarak tedricî bir manzara göstermiştir. O şekildeki eski rejimin sonunda ancak mahallî idarenin bir zahirî görünüşü şeklinde mevcudiyetini hissettirebilmiştir.

Mutlak monarşinin yaygın olduğu uzun devirde ihtilal merkezileştirilmiş belediye teşkilatından eser bırakmadı. 1789 dan 1794 de kadar muvakkat olarak çeşitli rejimler birbirini takip etti bu rejimlerin meydana getirdiği müesseseler detaylarında ayrılıyorlardı; fakat bunlar hemen mutlak olan bir âdemi merkeziyet anlayışım tamamen izah ediyorlardı. Belediye teşkilatı seçimle iş başına getirilen teşekküllere tevdi edilmişti. Bundan başka Paris'le Seine vilayeti arasında hala bugün mevcut olan yeni bir tefrik vardır ki bu da 22/Aralık/1798 ve 8/Ocak/1790 tarihli kanunlarla kabul edilen İdarî hukuk rejimine bu sonuncunun bağlı olması idi.

Birinci 9 Termidor vilayet idaresinden çok belediye teşkilatı ile ilgili merkeziyet fikirlerine bir dönüş yaptı. Hükümet bakımından idarenin tahdidi yavaş yavaş kuvvetlendi. Direktuvar devrini takip eden bu değişiklik, esaslı prensipleri bu günkü Paris idaresinin bünyesini teşkil eden konsüllük ve imparatorluk devrinde son buldu.

8. yıl kanunu Paris şehrinin idaresini birbirinden farklı üç ajana tevdi etti. Seine vilayetinin valisi Paris merkezi belediye fonksiyonlarını bir araya getirdi ve idari işleri kendi üzerinde topladı. Polis valisi belediyeyi olduğu kadar genel polis işlerini de ilgilendiren bütün meselelerde vazifelendirildi. Nihayet 12. arondisyanın belediye reisleri medenî halle darî işlerle görevlendirildi.

Bunun aksine bizzat kanun bir belediye konseyinin diğer komünlerini teşhis ettiğinden hiç bir tanzimi meclis tanımıyordu. Bu da şehir işlerini üzerinde toplayan, fakat bu sahada yetkileri dar olan vilayet meclisi idi.

Aynı kanun Seine vilayetinin, üçüncüsü yalnız Paris şehri tarafından teşkil edilen ve diğerleri de Seint - Denis ve Sceaux olan üç aron- dismana böldü. Diğer vilayetlerde olduğu gibi kanun mahallî idarenin-

başına bir genel sekreteri olan bir vali getirdi. Devlet reisi tarafından tayin edilen ve esas vazifesi istişarî olan 24 kişilik bir genel meclisin hiç bir inisiyatifı ve idari faaliyetler üzerinde hiç bir kontrol hakkı yoktu.

Bu teşkilat içinde vilayet idaresi belediye idaresi üzerinde hâkim değildi. Fazla olarak vilayet meclisinin rolü merkezî idarenin temsilcileri olan iki valininkine nispetle çok mahduttu.

Restorasyon devrinde muhafaza edilen bu teşkilat ancak temmuz monarşisi tarafından değiştirildi. 21/Mart/1831 de 27/Haziran/1830 tarihli kanunların liberal hükümleri Seine vilayeti ve Paris şehrine tatbik edilmediğinden 18/Temmuz/1827 kanununun uygulanması da istisnai idi.

Paris şehri ve vilayetin temsilini tefrik ederek ve seçim rejimini merkezî idarenin doğrudan doğruya tayinine bırakarak iç rejimi değiştiren 20/Nisan/1834 tarihli kanundur. Paris belediye konseyi dokuz yıl müddetle üç arondisman tarafından seçilen ve dört arondisman üzerine banliyölerin sekiz temsilcisi ile birlikte Seine'in genel konseyini teşkil eden otuz üyeden meydana gelmişti. Bununla beraber iktidar kudreti hükümetin temsilcileri ile Seine ve polis valilerinin ellerinde idi. İkinci imparatorluk böylece vaktiyle bu farkla birlikte her iki meclis üyelerinin icraî kuvvet tarafından seçilmesi keyfiyetini muhafaza etti. Fakat bunların yetkileri geniş oldu; genel konseylerle ilgili 18/Temmuz/1866 tarihli kanun Seine vilayetinin teşkilatını hemen hemen tamamen diğer vilayetlerinkine irca ediyor ve muayyen konularda kesin kararlar alma hususunda vilayet komisyonuna yetki veriyordu. Sonra vesayet otoritesinin baskısı altında hemen hemen teşebbüsten mahrum belediye konseylerini meydana gebren 24/Temmuz/1867 tarihli kanun son derecede tahdidi bazı istisnalar hariç Paris şehri için de kabili tatbikti.

Zaten İdarî yetkilerin ayrımı politikası en iyi sonucu elde etmek gayesiyle merkezî hükümet tarafından takip edildiğinden Paris'te ve Seine vilayeti içinde iki valinin de yetkilerinin artmasını doğuruyordu. Vaktiyle Haussmann'm tesiri altında ve merkezin bütün işlerinde ona itimat eden Napoleon III. ün muvafakatiyle Seine valisinin yetkileri polis valisinininkinin zararına artıyordu.

Komünal ve federalist temayüllerin kendilerini şiddetle hissettirdikleri Komünün trajik hadisesinden sonra üçüncü Cumhuriyet Paris ve Vilayetin idare edildikleri kadroları tespit zorunda kalmıştı.

Komünün organizasyonu ile ilgili 24/Nisan/1871 tarihli kanım Paris belediye konseyinin reyî ile seçilmesini, yıllık adi toplamlarının dört olarak muhafazasını ve dâhilî kanunlarca tespit edilen belediye konseyinin yetkilerinin tanzimini amirdi. Fakat 5/Nisan/1884 tarihli kanunda ifadesini bulan komünün âdemi merkezîyeti hareketi Paris şehrine tatbik edilmedi.

Hatta özel bir kanun, 16/Eylül/1871 tarihli kanun Seine vilayetinin yeni statüsünün tespitine müdahale etti; bu vilayet, genel meclisler ve vilayet organizasyonu ile ilgili 10/Ağustos/1871 tarihli kanundan faydalanamıyordu. 16/Eylül/1871 tarihli kanun rejimi iç bünyesi bakımından Seine valiliğinin içinde bulunduğu kanundan başka değildi.

Bu durum 1932 ye kadar devam etti. Bu tarihte Parlamento, vilayet komisyonunki hariç, esas hatları itibariyle, 10/Ağustos/1871 tarihli kanun tarafından tesis edilen rejimi Seine vilayeti için de kabili tatbik hale getiren 12/Mayıs/1932 tarihli kanunu kabul etti ve bu suretle bu vilayetin idari rejimini diğerlerinininkine yaklaştırdı. Zaten konseydeki kantonların temsilci sayısı artmıştı.

21 Nisan ve 13 Haziran 1939 kararnameleri ile Paris şehri ve Seine vilayeti rejimine ait reformlar, bunları tehdit ederek, seçimle iş başına gelen meclislerin yetkilerini tespit etti. Bu metinler, vilayet veya komün menfaattarı konularını toptan ele aldı. Meclisler kanunî olarak bu konuda yetkileri arasında tefrik yaparak karar ittihazında bulunuyorlardı. Gerek bunlar ve gerekse bunların tanzimi ve istişârî kararları yetkili vesayet otoritesi tasvibine tabi idi. Bundan başka kararnameler valilerin yetkilerini takviye ediyorlar, faaliyetlerinin kontrolünü tanzim ediyorlar ve böylece komisyonların etüt çalışmaları mümkün oluyordu.

Vichy hükümetinin otoriter anlayışı merkezî iktidarın temsilcilerinin otorite cehtleri ile ifadesini bulmuştu. Seçimle iş başına gelen meclisler lağvedildi. 16/Ekim/1941 tarihli kanun bu dar merkezîyetçilik anlayışı rejimine bazı şekiller verdi. O manada ki, kanun tanzimi meclisler teşkil etti. Fakat bu meclisler mensup veya hükümet tarafından tayin edilen müşavirlerden müteşekkil olup, ancak istişârî bir mesele üzerine toplanıyorlar ve aldıkları kararlar mutlaka yetkili vesayet otoritesinin tasvibine sunuluyordu.

Kurtuluşın sonra 16/Haziran/1940 da yürürlükte olan metinlerin uygulanmasında belediye meclisi ile her iki geçici meclisin üzerinde olan genel meclisin yetkileri bundan istihraç edildi.

Bu gün 5/Eylül/1947 tarihli kanunla yürürlükten kaldırılan 24/Mart/ 1945 tarihli kararname yeni meclislerin seçim rejimini tespit etti. Hâlbuki 13/Nisan/1945 tarihli kararname, 1939 nizamnamesiyle onlara verilen ve komisyonlarının çalışma esasları tayin edilen yetkileri genişletmişti.

c) Bu Rejimin Ayrıcı Çizgileri:

Politik, demografik ve ekonomik faktörlerin etkisi altında Paris ve banliyösü rejiminin tarihî gelişimi, İdarî bünyesi kuvvetli bir birlik arz eden bir memlekette, özellikleri işaret etmeğe değer bir statüye ulaşmıştır. Zaten her yerde ayrımları ne olursa olsun bütün komünlerin ve bütün vilayetlerin (bir kaç nadir istisna hariç) idaresinde aynı kaideler hâkimdir.

Bahis konusu etmeğe değer esaslı unsur Paris ile vilayetin idaresinin aynı ellerde toplanmasıdır. Zaten bu organizasyon olayların reel bir isteğine cevap verir. Paris'i Seine vilayetinin kalabalık komünlerinden lojik olarak ayırmak zordur. Bu sebeple vilayet meclisinin Paris'in 90 üyesi arasında azaları vardır. Fakat tam birleştirme henüz uzaktır: Diğer vilayetlerdeki normal hizmetleri ifa eden iki vali, aynı zamanda Paris'te belediye hizmetlerini görürler ve Seine komünlerindeki (bilhassa polis valisi) gerçek belediye yetkilerini ellerinde bulundurlar.

Bu noktada esas itibarıyla mahallî âdemi merkeziyetin zayıflaması şeklinde karakterize edilen Paris şehri ve Seine vilayetinin İdarî ve malî rejimin özel farklarını incelemek yerinde olur.

1 — Devlet Ajanlarının Oynadığı Rolün Önemi:

Paris şehri belediye hizmetleriyle Seine vilayeti hizmetlerinde istihdam edilen hükümet tarafından tayin edilen ajanların durumu bilhassa şu iki karakteri taşır: Birincisi idarenin ikiliğidir. Diğer vilayetlerde vilayetteki bütün idare ve polis işleri komünlerin vesayeti gibi tek bir valiye tevdi edildiği halde Paris'te bu yetkiler, bin prensip olarak bütün İdarî işlerle görevli, diğeri polis işlerine bakmakla vazifeli olmak üzere, iki valiye bırakılmıştır. Bu ikilik Paris'te sıkı bir nizamın muhafazası isteğine cevap verir.

Karakteristik olan İkincisi bütün yetkilerin bunlara tevdi edilmesidir. Aynı zamanda vilayetin idarecisi olarak Seine valisi Paris'in belediye reisi (polis işlerine girenler hariç) yetkilerini de kullanır ve polis



Valisi Paris'te beledî bütün polis tedbirlerini ve Seine vilayetinin komünlerinde beledî polis işlerinden bir kısmını yürütmekle görevlidir.

Zaten bu yetkilerin kullanılmasında bunlar, belediye başkanları ve valilerden daha az, tanzimi meclislere itimat ederler. Yetkileri çok geniştir ve bazı sahalarda işaret edelim ki, hiç bir tasvibe hacet kalmadan hareket edebirdirler.

Bununla beraber işaret edelim ki, Paris ve Seine vilayetinde valilerin bu üstünlüğü, diğer bütün âdemi merkeziyet kolektivitelerinde kinden daha ağır olan hükümet ve merkezî idarenin vesayetinin mevcudiyetiyle sınırlandırılmıştır. Şüphesiz bunda bir taraftan Paris'in nüfus artışı ile ilgili meselelerin ve diğer taraftan da hükümet nezdinde valilerin karşı karşıya bulunmasının sebebi vardır.

## 2 — Tanzimi Meclislerin Sınırlı Yetkisi:

Diğer genel ve belediye meclislerinininki ile karşılaştırılınca, kötü bir âdemi merkeziyetin ilk görüşünün, Paris şehri ve Seine vilayeti tanzimi meclislerinin yetkilerinin az olmasıdır. Kanun tarafından sayılan istisnalar dışında 1926 kanunundan beri komüne ait olan tanzimi tasarruflar Paris şehri belediye konseyi ve Seine vilayeti genel meclisi için ancak istisnâî haller arz eder. Aksine bu meclislerin kararlarından çoğu valilerce olsun, basit kararnameler veya Danıştay kararları ile olsun onaylanmak zorundadır. Fazla olarak valiler, hatta meclislerin oyunu almadan, kararların büyük kısmını almağa yetkilidir.

Paris ve Seine vilayetindeki âdemi merkeziyetin önemli özelliklerinden birisi de, diğer komünlerde belediye meclislerinin yetkileri geniş, değişik ve önemli olan bir belediye başkanı seçmelerine mukabil, Paris belediye konseyinin İdarî yetkili olmayan bir başkan seçmesidir. Diğer taraftan Seine'in genel meclisi, meclisin toplantı halinde olmadığı zamanlar, vilayet komisyonu tarafından vali yanında temsil edilmez. Hâlbuki diğer bütün vilayetlerde genel meclis içinden seçilen bir komisyon valinin vilayetle ilgili işlerini yakından kontrol eder.

## 3 — Amme Servisleri:

Çok kalabalık bir nüfusa sahip Paris şehrinde büyük amme müesseselerinin zarureti bütün özel tarafları ile kendisini kabul ettirir. Milyonlarca insanın sağlığı, onların nakli, güvenliği... O kadar önemli meselelerdir ki, bu zaruret kaynağını halkın ihtiyaçlarının tatmininde vila

yet ve komün idarelerinden alır. Zorunlu olarak bu hizmetlerin organizasyonu onların önem derecesine göre özel problemleri ortaya atar.

Böylece iki temayül de kendisini gösterir: Bir taraftan, hatta belediye ile ilgili olsalar bile, hizmetler zaman zaman faaliyetlerini bütün Secne vilayetine teşmil eder. Polis için, yangınlara karşı korunma, sağlık ve dezenfeksiyon hizmetleri için de böyledir. Vilayet planı üzerinde jestiyon ünitesi iki katlı bir mükellefiyetten kaçınır, servislerin kalite ve randımanını düzeltir ve onların halk ihtiyaçlarının giderilmesinde önemlerini artırır.

Fazla olarak bu gün, Paris'in amme servislerinin devletleştirmesi ile ilgili bir temayül zaman zaman kendisini göstermektedir. Bunun sebebi politik olmaktan çok daha malidir: Polis ve nakliye gibi servislerin idaresi çok pahalıdır ve yürütmekle görevli oldukları işlerde Devlet yardımını temin ettiklerinden dolayı mahallî kollektiviter çok bahtiyardırlar.

İki büyük Paris kollektivitesinin hayattaki önemleri ve kompleks oluşları sebebiyle bir inceleme, Paris şehri ve Seme vilayetinin başlıca servislerini birbirinden ayıracaktır. Yalnız bu incelemede bahis konusu amme servislerinin bir tadadının yapılmasıyla ve Seine valiliğinin ilave iki idaresinin incelenmesiyle yetinilecektir: Amme yardımı ve belediye kredisi.

#### 4 — Malî Rejim:

Paris şehri ve Seine vilayetinin malî rejimi, birine derecede, bütçenin hazırlanması ve masrafların görülmesindeki ikili idare ile karakterize edilir. Seme ve polis valilerinden her biri kendi yetkilerindeki masraflara izin verirler.

Öte yandan Paris şehri ve vilayetin bütçeleri diğer vilayetlerdeki kaidelere bağlı değildir: Adı bütçe ile olağanüstü bütçe arasında bir fark yoktur ve gelirlerle giderlerin sınıflandırılması mantıkî bir düzene göre yapılmıştır.

Nihayet Paris şehri ve vilayetin bütçeleri üzerindeki merkez idaresinin kontrolü, bu bütçelerin yüksek olması ve Devlet bütçesi için temsil ettikleri mükellefiyetler sebebiyle, diğer mahallî kolektivistlerin bütçelerine göre daha sıkıdır. Kontrol bütçenin uygulanmasından önce, uygulama sırasında tasvibini refüze eden hükümet ve tutulmuş kontrolörler tarafından yapılır.

## II — SEİNE VİLAYETİNİN İDARESİ:

Gelenek olarak Paris halkı tarafından seçilen bir belediye başkanın milletin hayatında oynayacağı rolün son derecede önemli olmasından Fransa'da daima endişe edilmiştir. Bu sebeple —1789, 1848, 1870 gibi ihtilal devirleri bir yana— amme kudretlerinin merkezde seçilmiş bir kimseye verilmesi reddedilmiştir. Seine valisi ile polis valisi bu gün Paris şehrinin idaresinde iki kutup vaziyetindedirler.

Orijinleri (Cumhurbaşkanının imzaladığı bir kararname ile tayin olunurlar) ve statüleri bakımından Seine ve Paris valisi Devletin temsilcisidir: Bu temsil, onların tanzimi meclisler üzerindeki vesayetlerini kullandıkları ölçüde normal temsildir; Seine vilayetine menfaatlerini temsil ettikleri zaman da kuvvetini amme hukukundan alır; fakat Paris şehrini temsil ederek (Paris'in belediye başkanı sıfatıyla ve bazı haller de) fonksiyonlarını ifa ettikleri nispette, Paris'in İdarî rejimi istisnâî bir durum olarak kabul edilebilir.

### a) Seine Valisi:

Seine valisinin rolü komplekstir: Vilayette Devletin temsilcisi olan valilerin amme hukukundan doğan vazifelerinde ve vilayet menfaatlarının idaresinde komünlerin vesayetinde son derece beledî karakterli olan Seine valisine has görevleri de göz önünde tutmak lazımdır. Bu noktada Seine valisine ait yetkiler diğer valilerinkinden çok daha geniştir.

Fakat diğer taraftan Seine valisinin yetkileri polis valisine verilen yetkilerle sınırlandırılmıştır.

### 1 — Seine Vahşi Olarak Seine Valisinin Yetkileri:

Vilayet planı üzerinde Seine valisinin yetkileri, amme hukukunca valilere verilen yetkilerden az neşet eder ve polis valisinin rekabetiyle karşılaşır. Bu yetkiler ona Devletin ve vilayetin temsilcisi olduğu nispette tevdi edilmiştir.

### Devletin Temsilcisi Olarak Rolü:

Seine vilayetinde Devletin temsilcisi olarak Seine valisi hem basit bir hükümet ajanı gibi, hem karar verme kudretinde olan idareci bir otorite gibi hareket eder:

— Basit bir hükümet ajanı olarak bilhassa şu işleri yapar:

a) Vilayette kanunların, kararname ve hükümet emirlerinin uygulanma ve ilanını temin etmek;

b) Adli servisler hariç, vilayetteki çeşitli sivil amme servislerinin işlemlerini yönetmek ve gözetlemek; Valilerin yetkilerinin arttırılmasıyla ilgili 26/Eylül/1953 tarihli kararname );

c) Vilayette vuku bulan (bilhassa politik) bütün olaylardan hükümeti haberdar kılmak ve lüzumlu olan bilgileri ona vermek.

— Karar verme yetkisi olan idareci bir otorite olarak, Seine valisi Seine vilayetinin idarecisi olarak hareket eder. Bu konuda kullandığı yetkiler çok ve çeşitlidir ve Seine vilayetinininkinden başka vilayetlerin valilerine tanınan yetkilerden farklıdır<sup>(2)</sup>.

Bu yetkiler arasında Seine vilayetinin genel meclisi karşısında Seine valisinin vesayet yetkileri de vardır.

Bu vesayet hakları, eyalet valilerinin vilayet genel meclislerinde sahip oldukları haklara nazaran daha geniştir.

#### Seine Genel Meclisinin Vesayeti

Seine valisi bir taraftan vilayet meclî'sinin teşekkülüne ve diğer taraftan onun çalışmasına ait kanunî ve tanzimi hükümlere riayette nezaret vazifesi görerek ve toplantılara başkanlık ederek Seine genel meclisi üzerinde merkezî idarenin vesayetini icra eder.

#### Seine vahşinin Seine genel meclisi teşekkülüne katılması:

— Seçimlerden önce: Genel meclisin yenilenmesi halinde seçim organını harekete geçiren bir kararname olmakla beraber, kısmî seçimlerde bu iş bir valilik emriyle yapılır. Diğer taraftan seçim bölgesi değişikliklerini, oy bürolarını yerleştirilmesini ve sektörlerin seçim operasyonları sonuçlarını birleştirecek kanton merkezleri belediyelerini tespit eden yine bir valilik kararnamesidir. Bu belediyelerde, sonunda Seine valisine arz edilen adayların beyannameleri kabul edilir.

— Seçimlerden sonra: Genel meclis seçimlerinin sonuçlarına karşı itiraz vaki olabilir. Eğer sektörün bir seçmeni, bir aday veya bir genel meclis üyesi tarafından Seine'in bir müşavirinin seçimine karşı olan bu

---

<sup>2</sup> Valilerin ve bilhassa Seine valisinin hukukî yetkilerinin listesi «Valilerin hukukî yetkileri» adlı eserinde Aisne valisi M. Bonnaud Delamare tarafından yapılmıştır. Baskı tarihi 1951. Yetkiler vekalet daireleri itibariyle sınıflandırılmıştır.

itirazlar seçim operasyonlarının usulüne aitse, Seine valisi bu itirazı alır almaz Paris İdarî mahkemesine intikal ettirmek zorundadır.

Zaten Seine valisi, bilhassa seçimlere hile karıştırıldığı konusunda, kanunî şart ve formalitelerinin yerine getirilmemesi yolundaki genel meclis seçimlere sonucuna karşı itiraz hakkına sahiptir. Bu itiraz, seçimleri takip eden on beş gün içinde İdarî mahkemeye yapılmalıdır.

İdarî mahkemenin, genel meclis seçimleri sonucuna vaki itirazlar üzerine aldığı bütün kararlar ilgililere olduğu gibi valiye de tebliğ edilir.

Paris idari mahkemesinin kararlarına karşı Danışta ya yapılacak müracaatlar ilgili kısımları itibariyle Paris valisini hedef tutar. Her halde kararın tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde bu müracaatın valilik sekreterliğine yapılmış olması lazımdır.

Seine valisi ilgisi bakımından müdafaasını yapmak üzere on beş gün içinde bu işin bitirilmesi maksadıyla işi valilik sekreterliğine tevdi eder. (Seçim Bürosu). Tayin edilen bu müddetin sonunda vali dosyayı (müracaat, savunma, itiraz, eğer varsa şahsî görüş ve diğer şeyler) Danıştay'a verilmek üzere İçişleri Bakanlığına tevdi eder. Danıştay'ın kararı ilgisi yönünden Seine valisine tebliğ edilir.

#### Seine Valisinin Genel Meclis Çalışmalarına Katılması:

Genel meclis, toplantıların açılış ve kapanış tarihlerini tespit eden bir kararnameye göre, Seine valisinin çağrısı üzerine adı toplantılarını yapar. Adı toplantıların dışında Seine genel meclisi olağanüstü toplantılarını valilik emri ile yapabilir.

Bundan başka Seine valisi her zaman genel meclise girebilir, hesapların incelenmesinin dışında, istediği zaman toplantılarda hazır bulunabilir. Genel meclis başkanının isteği üzerine Seine valisi vilayet meclisinin güvenliğini temin eder.

İster seçimlerinden sonra hileli seçimle yetersizlik içinde bulunsunlar, ister genel meclis tarafından meşru ihraç kararı verilmeden bu meclisin bir oturumunda veya merkezin genel temsilcileri için Paris belediye konseyinin üç oturumunda bulunmadıkları zaman şahsen görevinden ayrılan Seine vilayeti genel meclis üyelerinin vazifelerine vali son verebilir. Son halde ihracın sıhhatini tayin eden validir.

Genel Meclisin kararları üzerinde valinin vesayeti:

Seine genel meclisinin kararları üzerinde Seine valisinin icra ettiği vesayet, diğer valilerin icra ettikleri vesayete göre aynı zamanda hem geniş, hem de dardır: Genel meclisin sınırlı yetkileri olduğu zaman geniştir; yalnız vali tarafından değil, basit kararname, Danıştay kararı ya da hükümet ve hatta kanun tarafından vesayet Seine genel meclisi üzerinde çok zaman tatbik edildiğinden daha dardır.

Müzakerelerin Kontrolü:

Valinin Seine genel meclisinin çalışmaları üzerindeki kontrolü, nizamnameye uygun veya uygun olmayan müzakerelere göre geniş ya da dardır.

— Nizamnameye uygun müzakereler:

Diğer genel meclislerde amme hukukundan kuvvet alan son derecede sınırlı olan bu müzakerelerde valinin, salahiyet tecavüzü veya kanunun ya da amme idaresi bir hükmünün kötüye kullanılmasından dolayı, toplantının kapanışından itibaren on gün içinde iptal yoluna gitme hakkı vardır. Müracaat icrayı durdurur. Eğer iptal, genel meclis başkanına müracaatın tebliğinden itibaren altı hafta içinde Danıştay'ca bir karara bağlanmazsa aleyhine dava ikame edilen karar icrası lazım bir karar olur.

— Nizamnameye uygun olmayan kararlar:

Konuları sınırlı olan bazı müzakereler Seine vahşinin teklifi ya da bu teklife uygun olarak alındıkları zaman icra edilir. Bu kategori Seine vilayetinde özeldir. 12/Mayıs/1932 tarihli kanuna göre tespit edilmiştir.

Seine valisinin teklifi üzerine alınmayan veya teklifine dayanmayan kararlar ancak vali tarafından uygulanmalarına bir şey denmediği zaman icra edilirler.

Bu halde onaya tabi kararlar kategorisine girilir.

Kararlar İptali:

Önceki hallerde Seine vahşinin toplantılarda ya da kanunun müsaadesine göre alman Seine genel meclisi kararlarını bizzat iptal etme yetkisi vardır. Kararlar iptalinin Seine valisinin esbabı mucibeli kararın istinat etmesi lazımdır.

### Dava İkamesi:

Vesayet otoritesine bağı da olsa dava ikamesi kudreti ancak bu meclisin yetkileri sebebiyle istisnai olarak Seme genel meclisine tatbik edilebilir. Öte yandan garanti tedbiri olarak bu kudret, çok zaman kararname yolu ile icra edilebilir.

Bu dava ikame yetkisi, Danıştay tarafından çeşitli komünler arasında direkt yetkilerin tevzii dışında Seine valisine aittir.

### Seine Vilayetinın Temsilcisi Olarak Rolü:

Diğer valilerinkinde olduğu gibi bu rol tamamen idaridir. Seine valisi vilayetin menfaatlerinin korunması ve amme servislerinin işlemleriyle görevlendirilmiştir' O vilayetin idaresi şefidir.

Bu durumu ile Seine Valisinin, genel bir tarzda, genel meclise sunulacak işleri tespit etmek ve kanunî yetkileri içinde bu meclisin aldığı kararları uygulama vazifesi vardır. Seine vilayetinın bütçelerini hazırlar ve takdim eder, vilayet emlakını idare eder, Devletle yapılacaklar (vali, özel bir delegasyonu yoluyla Seine valiliğinin bir genel sekreteri vasıtasıyla Seine valiliğini ve devleti temsil eder) hariç, vilayetle ilgili sözleşmeleri yürütür, adalet önünde vilayeti temsil eder, onun adına hukuki faaliyetlerde bulunur, vilayetin devletle ihtilafa girmesi dışında kendisine ait hakları savunur (Devlet bahis konusu olunca vali devlet adına hareket eder ve vilayet de genel sekreter tarafından savunulur); aynı şekilde Seine valisi vilayetin amme sahasına giren işlerini idare eder, vilayet işlerinin görülmesinde gözetim görevini yerine getirir, vilayet fonları üzerinde ücretli ajanları tayin eder ve vilayet bütçesinin koordinatörüdür.

Seine genel meclisinin yetkilerinin sınırlandırılmasında ve vilayet komisyonunun âdemi mevcudiyetinde Seine valisi, diğer valilere nispetle daha geniş yetki sahalarına sahiptir.

Aksine Paris'te iki valinin mevcut olmasından, birçok konularda, Seine valisinin, diğer vilayetlerin valilerinininkinden daha az yetkileri vardır.

Genel Meclisin Yetkilerinin Sınırlandırılması sonucunda Seine Valisinin yetkilerinin genişletilmesi:

Bazı hallerde, diğer meslektaşlarının genel meclislerce verilen kararlar üzerine hareket edebilmelerinin aksine, Seine valisinin bir takım ka

rarlar alma yetkisi vardır. Gerçekten Seine vilayeti genel meclisi, metinleri 13/Nisan/1945 tarihli kararname ile değıştirilen ve tamamlanan 21/Nisan ve 13/Haziran/1939 tarihli nizamname ile sınırlandırılan belirli işler üzerinde karar verebilir. O tarihten beri Seine valisi, genel meclisin her türlü işinde, yukarıdaki metinlerle tespit edilenlerden başka konularda bizzat tanzim edici bir yetkiye sahiptir.

Bu hale göre yalnız başına, bilhassa aşağıdaki hususlarda bütün faydalı kararları alabilir:

- Vilayet emlaki, menkul veya gayrimenkul iktisabı;
- Bir milyon franka kadar değerde olan vilayet mallarının satışı;
- inşa edilmiş veya edilmemiş bir vilayet gayrimenkulünün üç yıldan az bir müddetle kapatılması veya kiraya verilmesi;
- Vilayete yapılan bağış ve miras geçici unvanla kabul;
- Vilayete ait binaların bakımı;
- Adalet önünde davaların yürütülmesi;
- Değeri bir milyondan az ihtilaflarda davadan vazgeçmeğe veya dava ikamesine karar verme;
- Hotel de Ville (valilik) ve ilavelerinkinden başka vilayet hesabı için tamir işlerine bakma;
- Bu faaliyetler istikraz fonu ile yapılmadığı zaman vilayetin yeni faaliyetlerini tanzim etme;
- Pazarların sözleşme şeklini tespit;
- Vilayet işlerinde şirketlere, kumpanyalara özel teşekküllere imtiyaz verme;
- Bağlama yollarında Devlet fonu üzerine kaim tahsisatın hazırlanması;

Diğer taraftan Seine valisi, Danıştay'ını kararından sonra aşağıdaki konularda karar yetkisine sahiptir:

- Değeri bir milyon ile beş milyon arasındaki Devlet emvalinin satışı ve ferağı;
- Hotel de Ville ve ilavelerinin korunması;
- Devlete ait bir gayrimenkuldü tahsis şeklinin değıştirilmesi;



— Müddeti 18 ayı geçmeyen ve Devlete ait bir gayrimenkulün tamamını, kapsayan vilayetçe veya alınan kapatma veya kiralama;

— Sinaî veya ticarî karakterli büyük vilayet servislerine münhasır olmayan işletmelerle ilgili işler;

— İhtilaf konusu bir milyonla beş milyon arasında olan davaları adalet huzuruna çıkarma veya vazgeçme;

— Bütçede yazılı kredilerin sınırı içinde tahsisata izin verme;

— Bütçe işleriyle ilgili ağır mükellefiyetlerin yapılması veya değiştirilmesi;

Bütün bu hallerde Seine genel meclisinin müzakeresi zorunlu olup, ancak istişarî mahiyettedir; sonuç olarak Seine valisini bağlamaz.

Seine vilayetinde vilayet komisyonunun âdemi mevcudiyeti hali:

Seine valisinin yetkileri diğer valilerinkinden daha geniştir. Çünkü 10/Ağustos/1871 tarihli kanunla bu komisyona verilen yetkileri kullanan yalnız Seine valisidir. Bu yetkiler bilhassa bağlama yolları, kır yolları, sözleşme ve vilayet pazarları üzerinde toplanmıştır.

Bağlama ve Kır Yolları:

Seine valisi, belediye meclislerinin fikri üzerine, bağlama yolları, onların sınıflandırılması, açılması ve hizmetten kaldırılması, genişlikleriyle sınırlarının tespiti hakkında söz sahibidir.

Hatta vali, kır yollarının istikametini, genişlik ve sınırlarını tespit ve açılışlarıyla hizmetten kalkışlarında yetki sahibidir.

— Vilayetle İlgili Sözleşmeler:

Seine valisi ferağ, kiralama, satış veya mübadele projelerini genel meclise götürür; Bu müzakerelerde alınan kararlar yerlidir. Hâlbuki diğer vilayetlerde valiler anlaşma projesini vilayet komisyonuna havale ederler ve komisyonun fikrine uygun şekilde hareket zorundadırlar.

— Vilayet çalışmaları:

Seine genel meclisi ancak, borçlanma fonu üzerine kaim büyük çalışma programları bahis konusu olduğu zaman vilayet faaliyetlerinde söz sahibidir. Fakat vali bizzat genel meclis karar vermemişse çalışmaların

şeklini tayin edebilir; işlerin arttırma veya eksiltmeye konma zamanını ve öteki vilayetlerde vilayet komisyonlarının yaptığı işleri tespit eder.

#### Seine Valisinin Az Şümüllü Yetkileri:

Bazı sahalarda Seine valisine verilen yetkilerin diğer valilerinkinden daha geniş olmasına mukabil, Seine vilayetinde iki valinin müşterek tarafları ve her ikisi arasında vilayet işlerinin bölüşülmesi, bazı sahalarda Seine valilerinin yetkilerinin diğer valilerinkinden daha karışık olduğunu ifade eder.

#### Bazı Servislerin idaresi iki Vali arasında da bölünmüştür:

Delillerin ve kamu sağlığı hali bu aradadır. Delillerle ilgili hizmetlerin görülmesinde Seine valisinin yalnız hizmetin idari ve mali kısımlarında, kamu güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınmasında ve polis valisinin görevlerinden olan kişi hürriyetine saygı gösterilmesinde yetkileri vardır.

Kamu sağlığı konusunda ise, Seine valisi sadece mesken ve müstemilatla (möbleli olarak kiralanan lojmanlar hariç) ile özel yollar, suların kaptaj ve tevzii, dezenfeksiyon ve aşı (yalnız Paris'te) ile ilgili işlerde yetkilidir. Sonuç olarak vilayetin sağlık işleri yalnız yukarıda sayılan hususlarda Seine valisine ilişkindir. «Kamu sağlığı ve Seine'in temizlenmesi konseyi başkanlığı» sırasıyla her iki vali tarafından görülür.

Vilayet servisleri arasında idareleri Seine valisi ile ilgili olmayanlar da vardır.

Bu arada Seine valiliği tarafından meydana getirilmiş ve idareleri polis valisine ait yardım müesseseler de mevcuttur: Vilayet Nanterre evi (aynı zamanda hastahane, darülaceze ve sığınak hizmeti gören yer).

#### 2 — Paris şehri yönünden Seine Valisinin görev ve yetkileri:

İşte bu noktada Seine valisinin görev ve yetkileri özel olarak orijinaldir. Bunlardan bir kısmı —valilerin normal yetkileri içine giren komünlerin vesayeti yetkisi— Paris şehrinin tanzimi meclis kararlarının vesayetini teminle ilgilidir, diğerleri Seine valisine, Paris belediye başkanına benzer bir rol verir. Bu formülün aynı zamanda niçin çok dar ve çok geniş olduğunu göreceğiz.

Devletin temsilcisi olarak Seime Valisinin rolü:

Genel olarak Seine valisi merkez kararlarının uygulayıcısı ve hükümetle idare edilenler arasında bir aracı olarak hareket eder. Bu hali ile bilhassa kanun ve nizamnamelerin yayınlanması ve tatbiki ile görevlidir. O manada ki, polis tedbirleriyle ilgili istisnalar hariç, Paris şehrini içine alan ve askere çağırma ve askerî maddelerin tedariki, halkın öğretimi, sayımı ve yiyecek maddelerinin sağlanması üzerinde kanun veya hükümet tarafından alınan tedbirlerin Paris halkına uygulanmasında zarurî işler için kaza belediye başkanlarına yaptırılan bütün işler buna dâhildir.

Bu özel yetkilere, komünlerin vesayetini temin için valilere kamu hukukunca tanınan yetkilerden daha geniş Paris şehri üzerindeki Seine valisinin vesayet yetkilerini de eklemek lazımdır.

Paris şehri belediye meclisinin vesayeti:

Aynı zamanda Seine valisinin hem belediye meclisinin teşekkülü ve hem de çalışması üzerinde vesayet yetkisi vardır.

Seine Valisinin Paris Belediye Meclisinin formasyonuna katılması:

— Seçimlerden önce: En az 15 gün önceden seçmenler Seine valisinin kararı ile belediye meclisi seçimleri konusunda harekete geçirilir. Paris'i seçim bölgelerine ayıran ve seçim bürolarının seçim operasyonları sonuçlarının toplandığı her sektör için belediyeyi tayin eden yine validir.

— Seçimlerden sonra: Seçim sonuçlarına itiraz olursa, uygulanacak usul, genel meclis seçimlerinde olduğu gibidir. İlgililerin müracaatlarının toplandığı yer Seine valiliğidir ve bunları İdarî mahkemeye intikal ettiren burasıdır. Aynı şekilde vali bir seçimin bozulmasını isteyebilir, fakat bu kanunî formalitelerin yerine getirilmemesine inhisar edip tutanakların kabulü tarihinden itibaren on beş gün içinde olmak zorundadır. Danıştay'a başvurma halinde, Seine valisinin, İdarî mahkeme kararının tebliğinden itibaren iki aylık bir süresi vardır.

Seine Valisinin Paris Belediye Meclisi çalışmalarına katılması:

Belediye meclisi Seine valisinin çağrısı üzerine adı toplantısını yapar. Meclis aynı zamanda gerek valinin talebi ve gerek üyelerin dörtte üçünün isteği üzerine olağanüstü toplantı için toplanır.

Genel mecliste olduğu gibi, hesapların incelenmesi hariç, valinin her zaman belediye meclisine girme hakkı vardır. Komisyonlara da girebilir. Nihayet belediye meclisi başkanının isteği üzerine ciddi hallerde meclisin polis düzenini sağlar.

Seine valisi, Paris belediye meclisi üyelerinin vazifelerine ister şahsen istifa etmeleriyle, ister hepsine birden ve belediye meclisinin tatili dolayısıyla geçici olarak son verebilir. Seçimleri bakımından hileli seçim ve yetersizlik içinde bulundukları veya belediye meclisinin peş peşe üç toplantısına mazeretsiz gelmedikleri zaman Paris belediye meclisi üyelerinin istifasını ilan eder.

Vali aynı zamanda iki aylık bir süre için belediye konseyi çalışmalarını durdurabilir. Bu süreyi İçişleri Bakanı bir yıla kadar uzatabilir: (Bazı hallerde vali, meclis karar verirse, meclisi tatil etmek zorundadır). Bu süre geçince, belediye meclisi ara vermeden çalışmalarına başlar. Tatil süresince, vali tarafından ayrılan en az 45 kişilik bir komisyon belediye meclisine ait görevleri üzerine alır. Hiç bir halde tatil kararına karşı olan itirazlar tatil sebepleri üzerine dayandırılmaz.

Paris Belediye Meclisi kararları üzerinde Valinin vesayeti:

Bu vesayet Seine vilayeti genel meclisi kararları üzerindeki gibidir. Paris belediye meclisi kararları üzerinde valinin icra ettiği vesayet, vilayetlerinin komünleri üzerinde valilerin hakkı olan vesayete göre hem geniş, hem de dardır. Gerçekten Paris belediye meclisinin kararları istisnaî mahiyettedir, fakat Paris gibi bir şehirde belediye meclisi kararlarının belediye işlerinin kontrolünü sağlama konusunda merkez idaresini fazlasıyla meşgul ettiğini unutmamak lazımdır.

Müzakerelerin Kontrolü:

Seine valisi bu kontrolü yapan tek otorite değildir. Çeşitli şekiller altında bakanlar tarafından, hükümet tarafından, kararname ve hatta Danıştay kararlarıyla de yapılır. Valinin kontrol yetkisi geniş ise bu daha ziyade az önemli meseleler üzerindedir.

— Tanzimi kararlar:

Konuları son derecede sınırlı olan bu kararlar Paris'te istisna teşkil ederler. Zaten onların üzerinde Seine valisinin gözetim yetkisi vardır. Resmî Belediye Bülteninde ilan tarihinden itibaren otuz gün içinde

vali, kanuna veya İdarî bir karara aykırı olmaları ya da basit bir uygunsuzluk olarak ilgili kısımlar üzerine iptal cihetine gitmemiş ise bu kararlar uygulanma kudretini kazanırlar. Aynı şekilde vali kararların uygulanmasını ikinci bir 30 gün için durdurabilir.

— Yukarıdakilerle onaya tabi kararlar arasındaki mutavassıt tanzimi kararlar:

Bu kararlar belediye meclisi ile valinin konuları üzerinde anlaşmaya vardıkları zaman uygulanırlar. O halde bunlar şarta bağlı kararlardır. Tasvîp etmek, iptal ve mutabakatına tabi kararı tadil etmek için yukarıdaki süreleri Seine valisi istimal eder. İptal sebepleri yukarıdakilerin aynıdır.

— Onaya tabi kararlar:

Bu kararlar vesayet otoritesinin süzgecinden geçtikten sonra uygulanabilir. Fakat vesayet yetkisi kararların konusunun önemine göre değişir. Seine valisi yetkileri içinde ancak önemi az olan kararları onaylar.

Onaya tabi kararların Resmî Belediye Bülteni'nde yayınlanmasından itibaren veya kararını bildirmek için vesayet otoritesi tarafından tasvîp edilmesini müteakip Seine valisinin iki aylık bir süresi vardır. Bu iki aylık süre içinde valinin sükûtu halinde tasvibe tabi kararlar bu sürenin geçmesiyle zımnen onaylanmış kabul edilir.

Dava ikamesi:

Valilerin vilayetlerinin komün meclisleri aleyhine dava ikamesi yetkileri olduğu halde, Paris belediye meclisi için Seine valisine aynı şekilde bir yetki verilmemiştir. Dava ikamesi bahis konusu olduğu hallerde yani zorunlu giderler için tahsisatın az verilmesi, mecburi masrafları karşılamak için lüzumlu kaynaklar aleyhine oy kullanıldığı, endüstriyel ve ticarî karakterli servislerin tarifelerinin kifayetsiz olması halinde ve bütçe kabul edilmediği zaman dava açma yetkisi, kararname ya da Danıştay kararı ile hareket eden hükümete verilmiştir.

Paris şehrinin temsilcisi olarak Seine valisinin rolü:

Seine valisinin rolünün gerçek orijini kendisine verilen belediye işleri içine yerleştirilmiştir. Bu işlerin önemi o şekildedir ki, belediye başkanlarının normal tayinine bağlı olmaksızın, Seine valisinin seçimi bir

belediye başkanına benzetilebilir. O, şehrin icra organıdır, belediye meclisi çalışmalarını hazırlar, onun kararlarını uygular; bu sebeple bütçeyi hazırlar ve giderlere izin verir, Paris şehrinin kamu ve özel sahalarını idare eder, komün kamu servislerinin işleyişini gözetim altında bulundurur.

Bununla beraber Seine valisi bir unvandan daha fazla belediye başkanlarından ayrılır. Başlangıçta yetişmesi, tayini ve statüsü bakımından. O, Paris şehrinin yönetiminde, devleti temsil eden ve belediye idaresinin kontrolünü sağlayan yüksek bir memurdur; bu rolde vilayetin icra kudretine sahip ve genel meclisin vesayetini deruhte eden valiye yaklaşır. Nihayet yetkilerinin genişliği normal olarak belediye reislerine verilen yetkilere tekabül etmez.

Seine Vahşinin yetkileri, Belediye Başkanlarımızinkinden daha dardır:

Paris şehri belediye konseyinin, politik önemi ve belediye meclisi müzakerelerindeki rolü bakımından, valinin yetkilerinin genişliğini daraltan bir başkam vardır.

Bu bilhassa Seine valisinin üstünlüğünü sınırlayan polis valisine ait yetkilerin öneminden ileri gelir. Böylece ilk olarak Seine valisi, 5 Mayıs 1884 tarihli kanunun 97. maddesine göre belediye başkanlarına ait belediye polis yetkilerini kullanamaz. Paris'te bu yetkiler Paris'in belediye polisini elinde tutan ve vilayetin genel polisine de emir veren polis valisine verilmiştir. Bu kuralın yalnız iki istisnası vardır: Seine valisinin yetkileri içine giren çalışma bursu polisi ile yollar polisidir. Seine valisinin yetkili olduğu bazı konularda sadece bir takım zayıf yetkileri vardır, diğerleri polis valisine aittir. Sağlık ve gıda işleri her iki valiye de verilmiş olup, buna güzel bir örnek teşkil eder.

Seine Valisinin yetkileri, Belediye Başkanlarımızinkinden daha geniştir:

Belediye başkanlarımızın nispetle Seine Valisinin yetkilerinin bu genişliği, bu büyük şehirdeki hemen hemen millî olan problemlerin öneminden ileri gelir.

Belediye başkanı ancak, komün bir icra ajanı olarak gözüktüğü hususlarda, komünün paraya dokunan bütün akitlerini belediye meclisinin aldığı karara göre yapabilir. Aksine 21 Nisan 12 Haziran 1939 nizamnamelerinden beri Seine Valisinin konuların büyük kısmı üzerinde karar alma yetkisi vardır.

Vali bu meselelerin bazıları üzerinde belediye meclisinin kararından sonra ve fakat buna bağılı kalmaksızın karar verebilir. Bu halde bilhassa aşağıdaki hususlardan bahsedilir:

— Değeri bir milyon ile beş milyon arasında olan Devlet emvalinin ferağı;

— Hükümet konağı ile ilavelerinin muhafazası;

— İnşa edilmiş veya edilmemiş Devlete ait bir gayrimenkulün tahsis cihetinin değıştirilmesi;

— Süresi 18 ayı geçmeyen ve gayrimenkulün tamamına ait olmak şartıyla Devlete ait bir gayrimenkulü kiralamak veya kapatmak;

— Üç yıldan fazla, fakat 18 aydan az olmayan bir süre Devlete ait bir gayrimenkulü hali bırakmak;

— Sınai ve ticari büyük komün servislerine münhasır olmayan işletmelerin ana hatlarını tespit etmek;

— İhtilaf meblağı 5 milyonu geçmeyen ve ancak bir milyonun üzerinde olan davaları takip veya takibinden vazgeçmek;

— Açık kredilerin sınırları içinde tahsisat işleri,

— Bütçenin yükünü arttıran işlerin yapılması veya değıştirilmesi;

Aşağıdaki işleri Seine Valisi, belediye konseyinin müdahalesi olmadan bizzat yapar:

— Paris şehri için menkul ve gayrimenkul iktisabı;

— Değeri bir milyona kadar olan malların ferağı;

— Üç yılı geçmemek üzere Devlete ait yerlerin kiralanması;

— Hükümet binaların korunması;

— Şehre yapılan bağış ve mirasın geçici olarak kabulü;

— Adalet önünde davaların takibi;

— Değeri bir milyonu geçmeyen bir davayı şehir adına takip veya takibinden vazgeçme;

— Şehir hesabına büyük bakım ve onarımların yapılması;

— İstikraz fonu üzerinde olmayan yeni çalışmalar;

— Nakliye ve yiyecek pazarlarının sureti istimali;

— Kısa bir süre veya dokuz yıl için belediye tiyatrolarının kiraya verilmesi;

Bütün bu hallerde belediye başkanları belediye meclislerinin kararı üzerine hareket edebildikleri halde, Seine Valisi re'sen iş görebilir.

3 — Seine vilayeti komünleri ve komün sendikaları üzerinde Seine valisinin yetkileri:

Seine Vilayeti komünleri ile komün sendikaları muvacehesinde Seine Valisinin yetkileri diğer valilerin yetkileri ile aynıdır. Bunlar 5/Nisan/1884 tarihli kanunla tespit edilmiştir.

Komünler üzerinde Seine Valisinin vesayeti:

— Belediye Meclisleri konusunda:

5/Nisan/1884 tarihli kanun hükümlerine uygun olarak, ferden veya toplu halde Seine Valisinin belediye konseyleri üzerinde disiplin hakkı vardır.

Kendisine tanınan bir süre içinde tanzimi işleri (bunlar pek çoktur) kontrol etme ve onaya tabi kararlarda da onaylama yetkisiyle mücehhezdir.

Vilayet komisyonuna ve diğer vilayetlerde kaymakamlara verilen vesayet yetkilerini fazlasıyla kullanır.

— Belediyeler Üzerinde:

Bu konuda Seine Valisinin yetkileri, prensip olarak, diğer valilerinkine benzer: Belediye başkanları ve Devletin mahallî idareleri otoriteleri olan ilaveleri üzerinde yönetim kudreti vardır; disiplin konusunda tatil ve kararları iptal yetkisiyle mücehhezdir.

Belediyenin kararları bakımından iptal ve ihmal ve kanuna aykırı karar halinde dava açma yetkisi vardır.

Seine vilayetinde iki valinin birlikte idaresi sebebiyle Seine Valisinin yetkileri diğer valilerin yetkilerinden daha dardır. Bazen belediye başkanların, bilhassa polis konusunda, ifa ettikleri işlerin bir kısmı polis valisinin kontrol sahası içine girer ve Seine valisinin yetkileri dışında kalır: Seyrû sefer, toplanma ve gösteri yürüyüşlerinde okluğu gibi. Bazen da bir kısım konular her valinin karşılıklı yetkileriyle çakışır; Yiyecek maddeleri işleri, hijyen ve halk sağlığı bu meyandadır.



Bunlardan çıkarılan sonuç şudur: Seine'in iç komünleri belediye başkanları, diğer belediye başkanlarına göre daha az yetkilidirler.

Bu konuda Polis Valisinin vesayet yetkisi istisnâ mahiyettedir ve Seine Valisi genel talimatlar vermekle ve idare organlarına karşı müeyyideleri tatbikle yükümlü olarak, vilayet komünlerinin gerçek bir vasisi durumundadır.

## **SEİNE VİLAYETİNİN KOMÜN SENDİKALARI ÜZERİNDE**

### **SEİNE VALİSİNİN VESAYETİ**

Bu konuda kamu hukuku uygulanır. Birden fazla iç komün arasında olsun, bu komünlerle Paris şehri arasında olsun, kendi belediye meclislerinin müşterek bir kararla, komünler arası fayda düşüncesiyle bu komünlerin birleşme iradelerini tanımalarını müteakiben, Seine Valisi Seine genel meclisinin mütalaasından sonra bir sendikanın yaratılmasına izin verme hususunda yetkilidir.

Vali bir taraftan idareci komite organları üzerindeki disiplin yetkisiyle, diğer taraftan da kararların tasvibi suretiyle sendikaları vesayeti altında bulundurur.

Sendikaların komite direktörleri toplantılarına girebilir ve istediği zaman bilgi isteyebilir.

2/Nisan/1880 tarihli kanundan beri Sceaux ve St - Denis agridismanların başında kaymakam bulunmadığından ve bunun sonucunda vilayetin tamamı üzerinde Seine Valisi söz sahibi olduğundan, vali kademesinde iki genel sekreter işleri yürütür ve lüzumu oldukça hazır bulunurlar. 1/Temmuz/1941 tarihli kararname ikinci bir genel sekreterlik ihdas etmiştir. Bu da kurtuluştan sonra olmuştur. Her iki genel sekreterliğin yetkilerine giren işleri bir valilik kararnamesi tespit etmiştir.

Seine Valisi, bir Kabine Direktörü vasıtasıyla ki bu valilik kadrosu i içindedir keza mevcudiyetini hissettirir; kendi kabinesi ve genel sekreterlerinkiler birçok kaymakamı içine alır.

### **6 — Paris Arondismanlarının Belediye Başkanları—**

Kural olarak, Paris amdismanlarının belediye başkanları ile yardımcıları gerçek manada belediye başkanı değildir. Fakat diğer komünlerin belediye başkanlarına ait yetkileri Paris'te elinde bulunduran Seine Valisinin emri altında belirli kanunların yürütme ajanıdır. Aron-

dismanların (kazalar) belediye başkanları, yetkilerinin bir kısmını kullanmada valinin bir nevi yardımcılarıdır.

Bu belediye başkanları ile yardımcıları 28 Pluviose VIII. yıl kanununa göre yaratılmıştır. Kanunun 16. maddesi her arondismanda İdarî işlerle medenî hal hizmetlerini görmekle vazifelendirilen bir belediye başkanı ile iki yardımcı meydana getirmiştir. O zaman 12 olan arondismanların sayısı, kalelere kadar Paris'i içine alan 16/Haziran/1959 tarihli kanunla 20 olarak tespit edilmiştir.

Her belediye başkanının emrindeki yardımcıların sayısı aşağıdaki devirlere göre değişmiştir. Bu gün ve 25/Haziran/1923 tarihli kanundan beri nüfusu 120.000 den az arondismanlar için 3-5, nüfusu 120.000 den fazla arondismanlar için de 5 - 7 arasındadır. Bu rakamlar maksimum olup hükümet değiştirme yetkisini haiz değildir.

Belediye başkanları ile yardımcılarının tayini, işleri bakanının teklifi üzerine, kararname ile hükümet tarafından yapılır. İşten men edilmelerinde olduğu gibi vazifeden uzaklaştırılmaları da aynı hükme tabidir. İşten el çekirme, ilgililer nezdinde dosyalarının birleştirilmesine ne de dinlenmelerine ve itirazlarına tabidir.

Belediye başkan ve yardımcıların çalışmaları, miktarı 24/Temmuz/1952 tarihli kanunla tespit edilen bir meblağ ile karşılır. Bu miktar belediye başkanları için 581.000 frankla (referans endisi 330) kadar ve yardımcıları için de 363.000 frank (endisi 230) kadar çıkar.

Belediye başkanları ve yardımcıların iki katlı bir medenî hal ve idareci durumları vardır.

Medenî hal memurları olarak valilik delegasyonundan değil, kanundan gelen özel bir duruma sahiptirler ve bu durumları ile adli otoritenin kontrolü altındadırlar.

Medenî hal memuru durumu yalnız belediye başkanları ile yardımcıları tatbik edilir. Hiç bir halde arondismanın belediye konseyinde delegasyon ve vazifeleri yoktur.

Doğum, ölüm ve bunlarla ilgili belgeleri tutan arondisman belediye başkan ve yardımcılarıdır. Tıbbî muayeneden sonra evlenme merasimlerini de yapan bunlardır.

İdarî yetkilerin kullanılmasında belediye başkan ve yardımcıları ancak izra ajanıdır ve daima Seine Valisi adına iş görürler. Hiç bir halde tanzimi ve şahsî kararlar alamazlar.

## VAZİFELERİ PEK ÇOK VE ÇEŞİTLİDİR

— Seçim konusunda;

Belediye başkanları her yıl 1 Ocak ile 20 Ocak arasında siyasi seçim listelerini gözden geçirirler. Liste mahalle üzerine, arondismanın belediye başkanı veya yardımcısından, bir belediye meclisi üyesiyle vali tarafından tayin edilen bir seçmenden meydana gelen bir komisyon tarafından tanzim edilir. Birleştirilen üsteler 15 Ocaktan önce "an edilmek ve 31 Marttan önce de revizyon komisyonu tarafından tamamlanmak durumundadır. Bu tarihten önce yazım konusundaki istekler ve 4 Şubata kadar olan itirazlar göz önünde tutulur.

Bu komisyon mahallenin iki seçmenin de ilavesiyle yukarıdaki üyelerden meydana gelir.

Belediye başkanları aynı zamanda Ticaret Mahkemesi ve Ticaret odası seçimleri için de seçmen listelerini tanzim zorundadırlar. Ticaret Mahkemesine ait arondisman listelerinin tamamı, bunları mahkeme ve sulh mahkemesi kalemlerine 30 Eylülден önce verecek olan Seine Valiliğine tevdi edilmek zorundadır.

Bu meyanda belediye başkanları, bir işçi seçmenin, bir amele seçmen ile bir patron seçmenin iştirakiyle bunlarla ilgili seçim listelerini de yapar. Bu listeler de Seine Valiliğine verilir.

Son olarak bu başkanlar bir komisyon marifetiyle sanat odaları te Tarım odaları seçimleri için de listeler tanzim ederler. Keza bu listeler de Seine Valisine tevdi edilir.

Sosyal Yardım ve Halk Sağlığı Konusunda:

Belediye başkanı arondismanın Sosyal Yardım Bürosunu yürütür ve ayda onu iki defa toplamak zorundadır. Zaten bu Büronun devamlı bir delegasyonu her gün toplanır

İhtiyarlara, çalışamayanlara ve hastalara, aile ve gebe kadınlara yardım konusunda, yardım isteklerini kabul eden ve bu istekleri Sosyal Yardım Bürosu yolu ile inceleyen belediye başkandır. Durum yardımı icap ettirince bu işi yapacak olan belediye başkandır. İlk doğuma prim verilmesi ve doğan çocuğun himayesi işi de bu meyandadır.

## BELEDİYE BAŞKANLARI ARONDİSMANIN SAĞLIK KOMİSYONUNA BAŞKANLIK EDER

— Cezai Jüri Konusunda;

Belediye başkanları veya yardımcıları Paris'in her mahallesi ve arondismanın komisyonu için geçici; listeleri yapmakla görevli komisyona dâhildirler.

— Askerlik ve İstatistik Konusunda;

Belediye başkanları 20 yaşına giren veya 20 yaşında olan ve sınıflarının teşkili bakımından arondismanda oturan gençlerin tespit tablolarını yaparlar.

Aynı şekilde arabaların, hayvanlar ve harekete hazır otomobillerin yıllık sayımlarını da yaparlar.

Nüfusun beş yıllık toplanma operasyonlarını da yaparlar onlardır. Bu sebeple toplama ajanlarını idare ederler.

Bundan başka belediye başkanları bir sürü ikamet ve iş kazası müracaatları ile de karşılaşır. Hayat sertifikalan (medenî hal fişleri), çalışma karneleri verirler, sözleşme akitleri tanzim ederler, imzalan tasdik ve beyanları formüle ederler.

Hiç bir zaman polis yetkileri yoktur. Zaruret halinde kuvvet isteyebilirler ve düzenin sağlanması için teklifte bulunabilirler.

Bütün işlerinde belediye başkanları belirli veya belediyenin genel sekreteri tarafından özelleştirilen bir işte özel bürolar vasıtasıyla hareket ederler. Genel sekreterler aynı zamanda muhabere ajanıdır.

6 — Paris İdare Mahkemesi—

Diğer İdarî mahkemelerden farklı olarak Paris İdarî mahkemesi daima vilayet işleriyle tavzif edilmiştir.

İhtilafları hal yetki ve görevleri teorik olarak diğer İdarî mahkemelerinininkinin ayındır. Fakat hakikatte dava konusu olan ihtilaflar vilayetin önemi sebebiyle son derecede çok olduğundan ve diğer taraftan amme kudretleri Paris'ten idare edildiğinden, İdarî mahkemesi olmayan vilayet dışı ihtilafları da halletmeğe bu mahkeme yetkilidir. (Fas, Tunus, Çin-Hindi). 28/Kasım/1953 tarihli kararnamenin 4 ila 16. maddeleri bu yetkinin sınırlarını çizmiştir.

Rolünün önemi sebebiyle Paris'in İdarî mahkemesi olan ve 30/Eylül/1953 reformu ile bu şekle gelen Seine Valiliği Konseyi, vilayetler arası İdarî kazadan daima farklı olarak organize edilmiştir. Bu kazalar bir başkanla 3 veya 4 üyeyi içine aldığı halde Seine vilayetinin İdarî Mahkemesi bir başkan, üç daire başkanı, 10 raportör üye ve 6 hükümet komiserini ihtiva eder. Bunlar İçişleri Başkanın teklifi üzerine kararname ile tayin olunurlar. Yetiştirme şekilleri diğer meslektaşlarından farklı ve ücretleri daha yüksektir.

Paris İdarî Mahkemesi, Danıştay'a başvurma hakkı mahfuz kalmak şartıyla, 30/Eylül/1953 kararnamesinden beri, diğer mahkemeler gibi, amme hukuku idare kazasıdır.

Zaten sayısı pek az olan bir kaç istisna bir tarafa (sosyal yardım için ipotek, çalışma müsaadesi), mahkeme artık Seine Valisinin müşaviri rolünde değildir.

#### 7 — Paris İdare Teşkilatlarının Personeli —

Paris'in dört İdarî teşkilatı (Seine Valiliği, Polis Valiliği, Sosyal Yardım ve Belediye Kredisi) birçok ücretli servisler hariç 100.000 ne yakın ajansı içine almaktadır.

Bu personel kendisini diğer valiliklerin personelinden ayıran (bu personelin devletleştirilmesi üzerine çıkan 2/Kasım/1940 tarihli kanun Seine Valiliğine kabili tatbik değildir) ve diğer komünlerinkinden farklı tutan (bu personelin statüsünü tespit eden 28/Nisan/1952 tarihli kanun Paris idareleri için istisna tutulmuştur) her zaman özel bir rejime tabidir.

Gerçekten ve mukayeselerin müsaadesi ölçüsünde Paris İdarî teşkilatının personeli Devlet personeline yakındır.

#### b) Polis Valisi

Polis Valisi Paris şehri ve Seine vilayeti İdarî teşkilatının en dikkate şayan özelliklerinden biridir. Polis hizmetleri diğer vilayet ve komünlerde valiler ve belediye başkanlarına tevdi edildiği halde, Paris'te hükümetin doğrudan doğruya emrinde, kamu düzeninin sağlanmasıyla ilgili bütün tedbirler bir ajana verilmiştir. Zaten Paris'in ve çevresinin tamamen özel olan durumu böyle bir teşkilatı zorunlu kılmaktadır.

Amme hukukunun genel prensiplerine uygun olarak, iki türlü İdarî polis vardır: Genel düzenin sağlanmasından sorumlu genel polis ve kanun tarafından yetkileri sınırlandırılan ve beledi şartlar içinde hizmet

gören beledî polis. Genel polis hükûmete ve valilere bağlıdır (Paris'te Polis Valisine), beledî polis ise belediye başkanlarına ve istisnâî olarak valilere tabidir (Paris'te Polis Valisine).

Burada işaret edelim ki, Polis Valisi, adli polis konusunda, 5/Mart 1935 tarihli kanunla 1/Temmuz/1939 tarihli kararname hükümlerini de uygular.

— Polis Valisi Devletin iç ve dış emniyetine karşı işlenen suçları kovuşturur ve bunları diğer mahkemelere intikal ettirir.

— Fakat istisnâî hallerde ve dış tesirlerle yetkileri, 5/Şubat/1933 kanunundan önce olduğu gibi, bütün suçlara, cezalara ve kanuna karşı hareketlere şamildir.

Birinci halde Polis Valisi 24 saat müddetle Cumhuriyet savcısının yetkilerini haizdir. Aksi halde üç günlük bir müddeti vardır.

12/Messidor/Vm. yıl konsüllerinin esaslı hükümlere dayanan tevkif yetkileri Polis Valisinin yetkilerine ışık tutmuştur.

#### 1 — Seine Vilayetine Genel Polis Yetkileri.

Bu yetkiler iyi bir düzenin sağlanması zarureti sebebiyle önemli ve pek çoktur. Unutmamak lazımdır ki Seine vilayeti gibi hem geniş ve hem de kalabalık bir yerde güvenlik ve esenlik son derecede önemlidir.

Devletin Güvenliği ve Düzenin Sağlanması.

Bu kategoriye giren yetkileri sıralamak mümkün değildir:

Vali pasaportların, Fransız kimlik kartlarının ve meslek kartlarının verilmesiyle yükümlüdür.

Serseriler üzerinde kanunları uygular ve bunları muayyen yerlerde toplayabilir.

Vilayette hapisane polisine sahiptir, iç emniyet ve mahallî polis tedbirlerini alabilir. Gardiyanları tayin eder.

Toplantıları önlemek ve dağıtmak için lüzumlu tedbirleri alır, gösteri yürüyüşleri ile ilgili beyannameleri kabul eder ve genel düzeni bozacak şekilde tehlikeli oldukları zaman yasak edebilir. Önceden izin istenmeyen umumî toplanmaları nezaret altına alır. İşbirliği beyannamelerini kabul eder ve hareketleri Devletin dış güvenliğini tehdit eden yabancı işbirliklerine mani olur.

Polis Valisi Dinî yerlerin gözetimini temin eder:

Av vesikası artık vermemektedir, fakat vilayette alış veriş ve zararlı hayvanların naklini tanzim eder.

Ateşli silahlar konusunda, Polis Valisi Vilayette, harp maddeleri ve silahlan ile ilgili 18/Nisan/1939 tarihli tüzükle valilere verilen yetkileri kullanır. Bu aletlerin fabrikasyon ve ticaretiyle iştigal eden bütün şahıs ve sosyetelerden istenen beyannameleri bu müesseselerin kapanma ve naklinde olduğu gibi kabul eder.

Polis valisi yabancıların emniyetini temin eder: Onların kimlik kartlarını verir ve yeniler, iç düzen ve millî güvenlik için istenen şekilde hareket etmeyenlerin memleketten çıkarılmasını sağlar. Tabiiyet konusunda gerekli incelemeleri yaptırır ve kanaati ile birlikte dosyalarını Başkanlığa gönderir.

Delilerle ilgili olarak genel güvenliğe ilişkin bütün tedbirleri alabilir. Bu konuda kamu düzenini ve şahısların güvenliğini tehdit edenlerin bir deli kampına yerleştirilmelerine emir verebilir. İyi olan hastaların serbest bırakılmalarına izin verir. Delilere tahsis edilen resmî ve özel müesseseleri gözetim altında bulundurur ve bu amaçla periyodik teftişlerini yaptırır.

Polis Valisinin bütün faaliyet sahalarını, hususiyle at koşularını, piyangoları ve satış işlerini kontrol yetkisi vardır.

Polis Valisi zarurî olarak seyrü seferle ilgili kanunî hükümleri ve seyrü sefer emniyetini icra kudretindedir. Fakat yolların bakımı işi Se~ ine Valisine aittir.

Bundan başka iç nehir işletmelerinde seyrü sefer, selamet ve sağlık işlerini, Seine Valisinin emrinde olan işletmelerin güvenliğini temin eder. Su yarışmalarının, banyo ve yolcu vapurlarının polis işleri de ona aittir.

### **HALK SAĞLIĞI VE ESENLİK**

Polis Valisinin bu faaliyet sahası çok geniştir:

— Seine Valisiyle birlikte vilayet sağlık işlerinin hazırlanması ve uygulanmasına iştirak eder. Möbleli lojmanların sağlık işlerindeki tedbirler gibi bulaşıcı hastalıkların önlenmesinde özel olarak tedbirler alır.

— Seine Valisiyle münavebeli olarak Halk Sağlıklı ve Vilayet Temizliği Konseyine başkanlık eder.

— Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi konusunda hayvanların sağlık işlerini tedvir eder. Veteriner şahadetnamelerinin tanzimine bakar.

— Vilayetin her yerinde gayri sıhhi ve tehlikeli olarak sınıflandırılan müesseseleri nizama kor. Bu müesseselerin açılmasına izin verir, müesses nizama uygun endüstri yerlerini takip edebilir, istenen şartların temini için belirli bir süre verebilir ve hatta geçici olarak müessesenin çalışmasını durdurabilir. Bağlı oldukları endüstri içinde esaslı şartların yerine getirilmemesinde ısrar vaki olursa bunların kapanmalarını teklif edebilir,

— Polis Valisi taşıyılmış yiyecek maddelerinin satışı ile ilgili kanun ve tüzüklerin uygulanmasını temin eder. Hilelerin giderilmesini temine çalışır ve bu konuda belediye kimya laboratuvarlar ile toksikoloji laboratuvarlarından faydalanır.

— Hava gazı cihazlarının çalışmasıyla ilgili hükümlerin uygulanmasına nezaret eder; Beyannameleri kabul eder ve genel hükümlere uygun kararlar alır. Tehlikeli maddelerle patlayabilecek sıvıların muhafaza ve nakli ile ilgili kaidelerin uygulanmasına nezaret eder.

— Doktor, cerrah, dişçi, kadın hastalıkları hekimi, eczacı ve pedikür gibi mesleklerin icra ve organizasyonunda da söz sahibidir. Bu konuda tesis beyannamelerini tutar.

### **TİCARET VE FİYAT İŞLERİ**

Polis Valisinin, yetkileri içinde, bütün maddelerle ilgili ticareti kontrol hakkı vardır. Bu konuda kanuna aykırı bütün hareketleri mahkemeye intikal ettirme yetkisi vardır.

Fiyatının tespiti Seine Valisine ait olan ekmek hariç, diğer yiyecek maddelerinin fiyatını tespit eden odur. Fakat ekmeğin satışı üzerinde de Polis Valisinin gözetim yetkisi vardır. Ekmek bir yana o halde onun bütün maddeler için fiyat tespitine salahiyeti vardır.

— Yukarıdaki hükümlerin sonucu olarak Polis Valisi fiyatları kontrol eder. İdareten kapatma kararları vererek ekonomik hükümlere aykırı hareketleri takip ederek, mağazaları ticaretten men edebilir. İstihlak tabirlerinin gözetimine lüzum hâsıl olunca vali karaborsa ile mücadele ile yükümlüdür.

— Aynı şekilde vali, genel mağazalara hizmet eden antrepo ve mağazaların açılmasına müsaade vermede yetki sahibidir.



— 11/Eylül/1945 tarihli kararnameye uygun olarak fuar ve salonların açılmasına izin verir.

Çocuğun Himayesi ve Yardım —

— Polis Valisi birinci derecede doğum yerlerinin gözetimini temin eder.

Bundan başka bırakılmış çocukların himaye konusunda veya onlara karşı işlenecek cürümlerin önlenmesinde her türlü tedbiri alır. Bırakılan ve kimsesiz küçüklerin bakımını üzerine alan özel müesseselerin açılmasına izin verir. Bunların her türlü moral ve maddî ihtiyaçlarını temin eder.

— Polis Valisinin yetkileri içinde bazı bedbahtlar kategorisine yardım, bunların özel müesseselere yerleştirilme işleri de vardır. Nihayet Polis Valisi mesken siz ailelerin dertleriyle de ilgilenir.

2 — Paris Polis Valisinin Beledî Polis Yetkileri —

Polis Valisinin yetkileri için de beledî polis yetkileri de vardır ve bu bakımdan polis yönünde Paris'in belediye başkanı rolündedir. Bununla beraber belediye reisleriyle olan önemli farklara işaret etmek lazımdır: Polis Valisi hiç bir zaman adlî polis yetkisini haiz değildir. Yetkileriyle ilgili bütün işlerde, belediye başkanları yüksek İdarî organ olan İçişleri Bakanının gözetimi altında beledî polis yetkilerini kullandıkları halde, Polis Valisi Bakanların emri altındadır. Vali Paris Belediye Konseyi karşısında, diğer komünlerin belediye başkanlarının meclisleri karşısındakinden daha bağımsızdır.

Nihayet Seme Valisinin bazı sahalarda Polis Valisinin yanı başında bulunması tabîi olarak bu sonuncunun yetkilerini sınırlamaktadır.

Paris gibi önemli bir şehirde bu görev ve yetkiler son derecede çok ve yaygındır. Bunları burada saymak mümkün değildir. Bu hususta en önemli eser M. Bonnaud - Delamare'ın (Valilerin Hukukî Yetkileri) adlı eseridir.

Seyrû Sefer İşleri —

— Genel yolların serbest ve güvenliğinde 10/Ekim/1859 tarihli kararname bütün küçük yol işlerini, aydınlatma, yıkama, çamur, kar ve buzların kaldırılması mevzularını Polis Valisine tahmil etmiştir.

Bilhassa o genel yollar üzerinde her türlü zararlı hayvanların gezmesine, kazalara, seyrü sefer serbestisini sekteye uğratan hallere mani olmakla görevlidir. Tehlikeli binaların yıkım veya tamiri yetkileri arasındadır.

Kazaları önleyecek tedbirleri alır, yayaların geçişini kolaylaştırır; arabaların park yapmalarını tanzim eder, bazı yollarda tek taraflı geçişi organize eder, bazı yollarda da vasıtaların yavaş geçmeleri hususunda gerekli tedbirleri alır.

Umumî yollar üzerindeki çalışmaların emniyeti, inşaat tedbirlerinin alınması ve çok önemli olan gürültülerin önlenmesi yine Polis Valisine aittir.

Seyyar satıcıların genel yollar üzerindeki işgal işlerini ayarlamak valinin yetkileri arasında mütalaa edilmiştir.

— hijyen ve Halk Sağlığı:

Sağlık konusunda Polis Valisinin yetkileri çok çeşitlidir. Bunlar bilhassa 12/Messidor/Vin. Yıl karamamesiyle 15/Şubat/1902 ve 7/Nisan/ 1903 tarihli kanunlara dayanır: epidemi, epizotinin, bulaşıcı hastalıkların, hasta ve ölü hayvanların tabi olduğu işler, möbleli gayrimenkul kiralalarının kontrolü, aşı işleri bu mey andadır.

Gömme işlerini Polis Valisi Seine Valisiyle birlikte ayarlar. Mezar nakline ve ölünün başka yere götürülmesine, kadvraların muhafaza ve otopsiye o müsaade eder. Mevta operasyonlarında hazır bulunacak Vazifelileri tayin eden Polis Valisidir. Morg işleri de Polis Valiliğine bağlıdır.

Bunlardan mütevellit felaketlerin önlenmesi için Polis Valisi gerekli bütün tedbirleri almak zorundadır. Bu konuda itfaiyeyi kullanabilir. Umuma ait müesseselerin (tiyatro, sinema, konser, salonlar) güvenlik tedbirlerini alır.

Yine Polis Valisi yangınlara karşı tedbirler almak, tehlikeli evleri yıktırmak, felaketzedelerin yardımına koşmak zorundadır.

— Ticaretin Güvenliği:

Polis Valisi gıda maddelerinin fiyatları konusunda lüzumlu tedbirleri alır. Yürürlükteki kanunlara uygun olarak yiyecek maddelerinin nakil serbestisini temin eder. Yasak maddeleri yakalatır.

Pazarları ve kümes hayvanlarının, satıldığı yerleri teftiş ettirir ve bütün bu yerlerde düzenin sağlanmasına göz kulak olur.

Valinin merkez halleri üzerinde önemli yetkileri vardır. Asgarî satış yerlerinin genişliğini tespit eder, Kiralanan yerler, yiyecek maddelerinin temizliği, seyri seferin serbestisi bakımından düzenin korunmasını temin eder. Seine Valisinin mutabakatı üzerine satış yerlerinin kiralınmasını nizama kor ve bunların güvenliğini sağlar. Hallerde haftalık ve sekiz saatlik tatilleri uygular.

Paris şehrinin kümes hayvanların pazarları ile mezbahaların emniyetini sağlamak valinin görevleri arasındadır.

— Diğer Polis Yetkileri:

Vali meydanlar ve genel yerlerin emniyetini temin eder ve buralarda sıkı bir kontrol tatbik eder. Şahısların güvenliği ve ilgili olarak tiyatroların düzeni ile meşgul olur, hadiseleri önleyecek tedbirleri alır ve dışta olduğu gibi içte de sükûnet ve düzeni teinin eder. Bu yetkilerini diğer bütün sinema ve eğlence yerlerinde kullanır. İçkili yerleri kontrol eder; bu yerlerin açılışında Polis Valiliğine bir beyanname ile müracaat şarttır. Bazı hallerde Vali üç aya kadar kahveleri, kabare ve diğer- içki veren yerleri kapatabilir.

3 — İç Komünlerde Beledî Polis Yetkileri:

10/Haziran/1853 tarihli kanun Polis Valisine Seine Vilayeti içinde muayyen bir polisin birleştirilmesi yetkisini vermiştir. Aslına bakılırsa vilayetin genel polisi ve Paris şehrinin beledî polisi bu valinin elindedir. Birleştirme keyfiyeti ise 25/Haziran/1934 tarihli kararname ile tarsin edilmiştir.

O halde iç komünlerin belediye başkanları ile Polis Valisinin elleri arasında polis yetkileri taksim edilmiştir.

— Belediye başkanları küçük yolların emniyetini ve genel yolların serbesti ve güvenliği ile ilgili bütün işleri muhafaza eder. Müesseseler, komün binalarının bakımı ve korunması, mezarlıklar, gezinti yerleri, meydanlar, büyük yollar kategorisine girmeyen sokak ve genel yollar, aydınlatma, temizleme, sulama işleri, yangınlara karşı korunma, boğulanlara yardım konulan yine bunların üstündedir. Bu liste sınırlı değildir. Belediye başkanları ancak alelade yetkileri vardır.

— Polis Valisinin ise beledi polis işlerini Devlete tahmil eden 1941 tarihli kanundan beri, nüfusu 10.000 nin üzerinde olan bütün komünlerde olduğu gibi bir düzen altında polis kuvveti mevcuttur. Bundan başka umumumun sükûtunun temini ile büyük toplantıların vaki olduğu yerlerde düzenin sağlanmasıyla yükümlüdür. Fuarlar, pazarlar, diğer umumî yerler valinin kontrolü altındadır. Ölülerin gömülmesi, mezardan çıkarılmaları, yiyecek maddelerinin teftişi, satışa arz edilen yenmeğe Salih maddelerin sağlığı ilgilendiren hususları yine valinin gözetimi altındadır. Tehlikeli delilere ve zararlı hayvanlara karşı bütün tedbirlerin alınması onun vazifeleri cümlesindendir.

Böylece Seine vilayeti çevresindeki komünlerde Polis Valisinin beledi yetkileri, nüfusu 10.000 den yukarı olan ve 1941 tarihli kanunla polis işleri Devletçe yürütülen şehirlerde valilere verilen yetkilerden çok daha geniştir'. Bununla beraber bunlar Paris'te ifa ettiklerinden daha dardır.

# İDARÎ COĞRAFYA

## İMRANLI KAZASI

### İDARİ COĞRAFYASI

#### TABİİ ve COĞRAFİ DURUM

İmranlı, Sivas vilayetinin, doğu kesiminde Hafik ve Zara'dan sonra sonuncu kazasıdır. Vilayet merkezine uzaklığı 106 kilometredir.

Yüzölçümü takriben 2500 kilometre kare, deniz seviyesinden yüksekliği 1650 metredir.

Kazayı vilayet merkezine bağlayan şosenin Zara kazasına kadar olan 35 kilometresi, yağışlı mevsimlerde fazla çamur yaptığından muvasala işi güçlük arz eder. Bu yolun kasabadan itibaren 17 kilometresi 1959 yılı içinde stabilize edilmiş olmakla beraber, dökülen kumun ince olması, beklenen faydayı tam tahakkuk ettirmemiştir.

İmranlı - Refahiye arasında da bir geçit yolu vardır. Stabilize işinin 1960 ve müteakip yıllarda yapılacağı anlaşılmaktadır.

HUDUTLARI: Doğusu Refahiye, doğu-güneyi, Hiç, batısı Zara, kuzeyi Suşehri, güneyi Divriği kazaları toprakları ile malı huduttur.

AVARIZ: Arazi umumiyetle engebelidir. Doğu - batı istikametinde, doğuda Piredede ve Karaçayır köyleri ile batıda Yazıhacı köyü arasında takriben 25 kilometre uzunluğunda ve 5 kilometre genişliğinde bir düzlüğü ihtiva eder. Arazinin mütebaki kısmı tamamıyla arızalıdır. Mezru arazi daha çok eteklerde ve tepeler arasına sıkışmış küçük küçük parçalar halindedir.

En mühim yükseklikler, doğuda, Kızdırmağa ismini veren Kızıldağ ve güney kesimindeki Çengelli dağıdır. Doğu kesiminde Bahtiyar yaylasının sağ ve sol tarafından taraça halinde inen geniş bir vadi Çengelli dağına kadar uzanır. Bu vadinin sağ ve sol cenahında üçüncü zamanda kıvrılma ve kırılmalarla meydana gelmiş grabenler mevcuttur.

AKARSULAR: Memleketimizin büyük akarsularından olan Kızılırmak, 20 kilometre doğudaki Kazdağı'dan çıkarak kasabanın güneyinden ve hemen yanı başından geçer. Zara'ya bağlı Ala kilise köyü önünde kaza topraklarından ayrılır.

Doğu - güneyinde Karabudak ve güney iç kesiminde Acıdere isminde iki çay vardır. Acıdere, doğu - batı istikametinde, 15 kilometre uzunluğunda derin bir vadi meydana getirir. Karabudak çayı ise güney - doğu istikametinde akarak Akkaya köyü önlerinde İliç topraklarına intikal eder.

Çengelli dağından üç kol halinde çıkan Kırkgöz, Üçpınar ve Çengelli sulan biraz ilerde birleşerek Durucak ismi altında Karabudak çayına karışır. Kızılırmak da dâhil olmak üzere saydığımız bu akarsular, sulama bakımından hiç bir önem taşımazlar. Kızılırmak boyunca müteaddit değirmenler sıralanır.

İKLİM: Rakımın fazla yüksek olması iklim üzerinde derhal tesirini gösterir. Yazları az sıcak, kışları soğuktur. Yaz sıcaklık ortalaması 20 - 25 derece arasında oynar. Kış ortalaması ise —15 ila —20 derece arasındadır.

Yağışlar yağmur ve kar şeklinde olur. Kar bazen Kasım ayında ve daima Aralık'ta yağar. Karın kalınlığı ekseriya bir metreye yaklaşır, altı aydan fazla kaldığı olur. Yağmur ilkbahar ve Yaz sonlarında az miktarda (30 - 50 cm.) yağar ve ekseriya sağanak halindedir.

Yazın hâkim rüzgârı kuzeyden gelen poyrazdır. Kışın da ara sıra eser ve havayı bir hayli soğutur. Güneyden gelen lodos daha çok Bahara doğru kendini hissettirir. Karı eritmesi bakımından, Karayel tabir edilen bu rüzgâr halk tarafından sabırsızlıkla beklenir. Doğu - kuzeyden esen ve mahallen «Ters yel» tabir edilen rüzgâr da ekseriya Sonbahar ve Kış aylarında havayı serinletir.

### KAZANIN TARİHİ

İmranlı, kasaba olarak 1297 tarihinde Kars vilayetinin Sarıkamış kazasının Bağdı nahiyesinden gelen muhacirler tarafından kurulmuştur. O tarihte ismi Hambadat'tır. 1327 de nahiye olarak ismine Ümraniye'dendi.

Kaza, yakın tarihin mühim hadiselerinden «Koçgiri isyanı» na sahne olması bakımından tarihî ehemmiyeti haizdir. Kaza çevresi, ekseriyet itibariyle Koçgiri aşiretine mensup kürtlerle meskündür.

Sevr Muahedesi'ne, Kürtlerin ekseriyet teşkil ettiği yerlere muhtariyet idare verileceği mealinde bir madde konulmuş olması Kürtleri ümitlere düşürmüştü. Bu sırada Koçgirili Mustafa (Paşa) nın oğlu Haydar

bey İstanbul'a giderek Kürt Teali Cemiyeti'ne girmiş, Koçgiri'ye avdetinde Ümraniye'de cemiyetin bir şubesini açmıştı. Şubenin riyasetini de deruhte eden Haydar Bey Dersim'deki aşiret reisleriyle sair mütenef fizleri Koçgiri'nin ileri gelenlerini, cemiyete kaydetmiş, Kürk amaline müteallik eserlerle beraber, cemiyetin naşiri efkârı olan Kürtçe (Jin) gazetesini de getirterek işe bu noktadan hız vermişti.».

«Tarih Dünyası»nın 9 uncu sayısından alarak yukarıya derç ettiğimiz bu yazının devamından anlaşıldığına göre isyanın elebaşılığını ve muharrikliğini yapan ve perde arkasında faaliyeti idare eden «Alişir» ismiyle maruf aşiret ileri gelenlerinden biridir.

«Alişir'i ilk defa siyaset ve mel'anet sahasında Koçgiri aşiret reisi Mustafa (Paşa)nın kâtibi olarak görüyoruz. Dersim havalisinde tanınması Birinci Büyük Harpte Erzincan'da Ruslarla teşriki mesai ettiği zamana tesadüf eder.» Büyük Harpten sonra Koçgiri'ye avdet eden Alişir, bu defa da Koçgiri aşireti reisi Mustafa (Paşa)nın oğlu Alişan beyin kâtipliğini deruht etmiştir. «Nihayet Alişir'i 1920 senesi Martında maskelerini atarak hakikî siyasî hüviyetiyle Dersim'de, Ovacık ve Hozat'ta halka tahrikamız hitabeler verirken görüyoruz. Yanında Refahiye'nin Şadilli aşireti reisi (Paşa bey) ve arkadaşları var. Alişir bu yerleri Kürt Teali Cemiyeti reisi Abdülkadir'den almıştır. Çünkü Dersimle gelmeden bir müddet evvel Koçgiri'nin Armudan köyünde Mıgırdıç isminde bir ermeniye sureti mahsusada İstanbul'a göndermiş, bu vasıta ile Seyyid Abdülkadir'den talimat almıştır.»

Alişir'in bu fesatçı propagandası Dersim'de fazla alaka görmedi. «Zaten Dersimliler daha evvel büyük devletlere telgraf çekerek Osmanlı Hükümetinden ayrılmak istemediklerini bildirmişlerdi. Alişir buna da bir sebep bulmakta gecikmedi. Denildi ki, Osmanlı memurlarının tesiriyle Dersimliler hakikî emellerini izhar edememişlerdir. Maksatları müstakil Kürdistan Hükümetine iltihak etmek ve onun özünü teşkil etmektir. Alişir tarafından bu mealde hazırlanan muhtıra Kürt Teali Cemiyeti vasıtasıyla büyük devletlere gönderildi.»

Alişir'in Dersim'deki faaliyeti ilk zamanlarda beklenen tesiri yapmamakla beraber, bir müddet sonra ektiği fesat tohumlarının filizlenmeye başladığını, isyan fikrinin umumileştiğini görüyoruz. Bir kaç bin Dersimli'nin Sivas vilayetine hücum ve orayı işgalden sonra Ankara üzerine yürüyeceği şayiaları dolaşmaya başlıyor. Dersim'de kopan fırtına, 14 Mart 1921'de Alişir'in 500 kişilik avnesiyle Ümraniye'ye yürümesiyle Koçgiri'ye sirayet ediyor. Ahalisi Türk olan birçok köyler basılıyor. Bu arada asilerin Türkiye Büyük Millet Meclisine çektikleri tel

graf şayanı dikkattir: Alishir'in de imzası bulunan bu telgrafta, ekseriyeti Kürtlerle meskûn bulunan yerlerin mümtaz bir vilayet haline ifrağı ile yerli kürtlerden bir valinin tayini ve memurini adliye ve mülkiyenin vazifelerine devamı istenmektedir.

Nihayet 24 Nisan 1921 de Topal Osman ve Nurettin Paşa kumandasındaki iki alay nizamiye askerî, isyanı yerinde söndürmeye muvaffak oldu.

Hemen kaydetmek lazım gelir ki Koçgiri isyanı, aşiret mensuplarınca, nahak yere alanınızda sürülmüş bir kara leke olarak lanetle anılmakta, bu lekeyi silmek için her türlü fedakârlığa hazır oldukları memnurlukla müşahade edilmektedir. Esasen isyanın bütün manevî mesuliyeti, elebaşılığı ve muharrirliği yapan ve hiç biri hayatta bulunmayan bir kaç kişiye raci olmak lazım gelir.

### KAZA TEŞKİLATI

DÂHİLÎYE: Kaymakamlık vekâleten idare edilmektedir. Üç senedir asil kaymakam! Tayin edilmemiştir. Tahrirat kâtibi, Nüfus memuru, Nüfus kâtibi mevcuttur.

ADLÎYE: C. Müddeiumumisi, iki hâkim, bir başkâtip, dört zabıt kâtibi, bir mübaşir ve iki gardiyandan müteşekkildir. Hâkimlerden biri hukuk ve ceza davalarına bakmakta, diğeri ise sorgu işlerini tedvir etmektedir.

MİLLÎ MÜDAFAA: Yarbay rütbesinde bir Askerlik Şubesi Başkanı ve muamelat işlerini idare eden bir üsteğmen.

JANDARMA: Jandarma Kumandanlığı vazifesi, bir Kd. Başçavuş tarafından vekâleten ifa edilmektedir. Bundan başka teşkilat kadrosu iki uzatmalı onbaşı ile 35 erden ibarettir.

MALÎYE: Malmüdürü, veznedar, bir tahsilat memuru, bir tahakkuk memuru, bir muhasebe memuru, iki tahsildar, bir dava takip memuru vardır.

MAARİF: İlkokullar: Bir maarif memuru, 7 öğretmen.

Ortaokul: Bir müdür, bir öğretmen. (Derslerin bir kısmı ek görevliler tarafından kapatılmaktadır.)

ZİRAAT: Ziraat teknisyenliği münhal olup, vekâleten idare olunmaktadır.



**SAĞLIK:** Bir Sağlık Merkezi Baştabibi (aynı zamanda Hükümet Tabibi), bir sağlık memuru, bir hemşire, bir hemşire yardımcısı, bir köy ebesi, bir ambar depo memuru, iki hastabakıcı, bir aşçı, dört hademe ve bir şoför.

**TAPU:** Tapu sicil memuru.

**İSKÂN:** İskân memurluğu münhaldir. Vekâleten idare edilmektedir.

**ÖZEL İDARE:** Özel İdare memuru, bir Gelir memuru, bir Tahsilat kâtibi, iki tahsildar.

**TEKEL:** Bir memur.

**METEOROLOJİ:** Bir memur.

**DİYANET:** Bir müftü.

**P.T.T.** Bir Müdür, üç müvezzi.

**ZİRAAT BANKASI:** Müdür, Müdür Muavini, Veznedar ve bir takip memuru.

**BELEDİYE:** Belediye Reisi, Muhasip, iki zabıta memuru, iki tahsildar, bir tanzifat amelesi.

### İDARÎ DURUM

İmranlı, 1327 senesine kadar, «Çit Nahiyesi» adı altında, civar köylerde oturan müntehap müdürler tarafından idare ediliyordu. 1327 tarihinde «Ümraniye» adı ile nahiye teşkilatına kavuşarak mensup nahiye müdürleri tarafından idare olunmaya başlandı. 1/1/1948 tarihinde de, bağlı olduğu Zara kazasından ayrılarak «İmranlı» adı altında kaza teşkilatına kavuşmuştur.

Kaza merkezi 6 mahalleden ibaret olup her biri ayrı muhtarlıkla idare olunur. Kazaya bağlı 102 köy vardır. Bu 102 köyün 58 tanesinde Köy Kanunu tatbik edilir. Nahiye bir tanedir. Köylerin hiç birinde belediye teşkilatı yoktur. 84 köyde köy ve kır bekçisi vardır.

Kaza, asayiş ve idare bakımından üç bölgeye ayrılır:

- 1 — Merkez bölgesi: 45 köy,
- 2 — Karacaveran nahiyesi bölgesi: 29 köy,
- 3 — Paççı Karakolu bölgesi: 28 köy.

Paççı asayiş karakolunun ihdasında, bu bölge köylerinin, asayiş bakımından arz ettiği hususî durum ile gerek nahiye ve gerekse kaza merkezine olan uzaklıkları rol oynar.

Suşehri kazası ile idari bakımdan halledilmiş olan fakat Süşehri'nin ilgili köylerini tatmin etmemiş olması bakımından fiilen mevcut addedilen «Sarıyar yaylası» ihtilafından dolayı vukuu muhtemel müessif hadiselerin önlenmesi maksadı ile mezkûr yaylada, bahardan başlayarak Sonbahar nihayetine kadar devam eden «Sarıyar Asayiş Karakolu» teşkil edilir. Bu karakol, hadiselerin önlenmesi bakımından çok faydalı olmaktadır.

### SOSYAL DURUM

NÜFUS ve İSKÂN: Genel nüfus, 1950 sayımına göre 27.359, 1955 sayımına göre ise 29.054 tür. Kaza merkezinin nüfusu 1950 sayımda 1.158 olduğu halde 1955 sayımında 2.557 olmuştur. Her iki sayım arasındaki umumî artışa nispetle bariz olan bu fark, 2,5 kilometre mesafedeki Durucin Mahallesinin 1953 te belediye hudutları içine alınmasından ileri gelmiştir. Nüfusun mahallelere göre dağılışı şöyledir: Durucin 438, Yenidoğan 277, Yenimahalle 360, Kızılırmak, Karatekin ve Çarşıbaşı mahalleleri ise cein'an 1.482.

Mahallelerden Durucin ile Yenidoğan, diğer mahallelere uzak olmaları bakımından birer köy karakterindedirler. Duncin, daha evvel müstakil köy iken 1953 senesinde belediye hudutları içine alınmıştır. Bununla beraber mahalleler, yaşayış ve görgü bakımından büyük bir fark göstermezler.

Kasaba. 1927 tarihinde Kars vilayetinin Sarıkamış kazasından gelen muhacirler tarafından, Kızdırmağın hemen kenarına ve gittikçe irtifa kaybederek düzleşen bir tepenin eteği üzerine kurulmuştur. Köylerin iskân durumu, arazinin engebeli olması bakımından hususiyet arz eder. Köyler, ekime elverişliliğe göre gelişigüzel bir dağılışa sahiptirler. «Tabii ve Coğrafi Durum» başlığı altında mütalaa ettiğimiz bahiste izah edildiği gibi, doğu - batı istikametinde 25 kilometre uzunluğunda ve 5 kilometre genişliğinde, Kızılırmak mecrası iki yanındaki düzlükte yirmi kadar köy sıralanmıştır. Engebeli bölge köyleri ise daha ziyade, ekime elverişli sırtların ve tepeler arasına sıkışmış adacıkların daha çok rastlandığı yerlere kurulmuşlardır.

**SAĞLIK:** Kazada on yataklı bir Sağlık Merkezi vardır. Hükümet tabibi aynı zamanda Sağlık Merkezi Baştabibidir. Serbest doktor ve eczane yoktur. Lüzumlu ilaç, Hükümet tabibine ait ecza dolabından temin edilir. En çok tahribat yapan hastalıklar beslenme bozukluklarıdır. Sâri hastalıklar özel bir ehemmiyeti haiz değildir. Frengi, sıtma, verem gibi hastalıklar görülmekle beraber halk genel olarak sıhhatlidir. Sağlık Merkezinin, hastalık mücadelesinde, ağır yaralı ve hastaların Sivas hastanesine naklinde çok işe yarayan bir jeep arabası vardır.

**KÜLTÜR:** İstatistik Umum Müdürlüğünce çocuk sayımı kaldırılmış olduğundan, okul çağındaki çocuk miktarı bilinmemektedir. Kaza merkezi ve köylerde okul çağına olup öğretmenli okullara kayıtlı 2.048 öğrenci vardır. Bu yekûnun 332 si kız, 1.716 sı erkektir. Eğitimli okul yoktur. Köy okullarına kayıtlı, 1381 i erkek, 275 i kız olmak üzere 1.656 öğrenci vardır.

Kazada, 28 i köy ve 2 si merkez okulu olmak üzere 30 ilkokul vardır. Köy okullarının dört tanesi 2, bir tanesi 3, mütebakisi tek dershanelidir. Köylerde 17 öğretmen, 11 öğretmen vekili, merkezde 8 öğretmen vardır. Devam nispeti merkezde yüzde yüz, köylerde ise umumiyetle yüzde seksenin üzerindedir. Kaza merkezindeki iki ilkokula 57 si kız, 335 i erkek olmak üzere 392 öğrenci devam etmektedir.

Kazada bir kitaplık vardır. Bu kitaplığa devam eden okuyucu sayısı, muhtelif mesleklerden olmak üzere 764 tür.

Kazada bir Ortaokul açılması için ilk teşebbüs 1955 yılında olmuş ve aynı yıl «ortaokul yaptırma, derneği kurulmuştur. Okul arsasının, sahibi tarafından kayıtsız ve şartsız olarak hibe edilmesi üzerine, Maarif Vekâleti bütçesinden tahsis edilen 61.000 ve derneğin mahallen temin ettiği 19.100,61 lira ki cem'an 80.100,61 lira sarfı ile 1958 yılı Ekim ayında inşaat tamamlanmış, 10/Aralık/1958 Çarşamba günü yapılan mahallî bir törenle öğretime açılmıştır. Devam nispeti yüksektir. Randıman da iyidir. Öğretime açıldığı 1958 - 1959 ders yılı sonunda mevcut 55 öğrenciden sadece 10 u sınıfta kalmıştır. İçinde bulunduğumuz 1959 - 1960 ders yılında ortaokula devam eden öğrenci sayısı 90 dır. Birinci sınıfa, 40 erkek ve 2 kız olmak üzere cem'an 42, ikinci sınıfa 48 öğrenci kayıtlıdır.

Okumaya karşı heves fazladır. Bilhassa aşiret köyleri tahsile çok ehemmiyet verir. Ortaokulda, 1,5 - 2 saatlik mesafeden sabah gelip akşam. Köyüne avdet eden ve gurup halinde veya münferit olarak kasabada ikamet ederek okuyan öğrenci sayısı bir hayli kabarıktır. Kaza hal

kı, cehaletin doğurduğu Koçgirli isyanının maddî ve manevî zararlarını müdriktir. Hiç bir zorlayıcı tedbire tevessül olunmadığı halde, okula devam nispetimin yüksekliği bunu teyit eder mahiyettedir.

**YAŞAYIŞ:** İklim ve arazi hususiyeti halkın yaşayışına da müessir olmuştur. Münhasıran tahıl ziraatı yapılan arazinin darlığı, ziraî mevsim haricinde halkı daha başka geçim kaynakları aramaya sevk etmiştir. Büyük şehirlerimizde, çeşitli müesseselerde kaza halkının yüzlercesine rastlamak mümkündür. Devamlı olarak dışarda bulunanlardan başka, hasat mevsimini müteakip büyük merkezlere doğru dikkati çeken bir akın başlar. Son zamanlarda Ankara ve İstanbul'a kadar uzanan motorlu taşıt seferleri bu akını kolaylaştırmış ve hızlandırmıştır.

Köy evleri kerpiçten yapılmış, damları toprakla örtülmüştür. Pencerelek ekseriya bol güneş ve hava alabilecek şekilde geniş yapılıdır. Köylü, misafirperverdir. Hemen hemen her köylü misafir için ayrı bir oda yaptırmıştır. Bu odalara hususî bir itina gösterilir. İçerisi aydınlık ve temizdir. Odaların üç tarafı, tahta veya topraktan yapılmış bir sedirle çevrilidir. Orta yerde ekseriya kış ve yaz kaldırılmayan bir soba bulunur. Aydınlatma işi petrol lambası ile yapılır. Lüks lambası kullananlar da vardır. Kılık, kıyafet oldukça düzgündür. Genel olarak evlerde ve yaşama tarzında göze çarpan bu intizam ve temizlik, halkın yukarıda izah edilen sebeplerle, devamlı surette dışarı ile münasebettar olması ile kabili izahtır.

Halkın başlıca yiyeceğini sacda pişirilmiş yufka ve tandır ekmeği ile bulgur, yağ, yoğurt, yumurta ve dorak tabir edilen bir nevi yağlı peynir teşkil eder. Kış için sığır veya davar etinden kavurma yapanlar bulunur.

Kaza merkezinde ve köylerde faşiret köyleri) fazla içki kullanılır. Aşiret mensupları içkiye ve saza an'anevî bir kıymet izafe ederler. İçki bulunmayan ev hemen hemen yok gibidir. Misafire içki ikram etmek adet hükmündedir. İçkinin haram olduğu hususundaki dinî prensip kabul edilmez. İçmeyi mübah hatta bazıları savaş telakki ederler. Hemen daima içki âlemini, sazlı ve sözlü eğlenceler takip eder. İçkiye, saza ve söze izafe edilen bu kıymetin mana ve sebebini anlayabilmek için Aleviliğin felsefesine girmek lazım gelir. (Kaza nüfusunun yüzde doksanim, Alevî aşiretlerine mensup Kürtlerin teşkil ettiğini unutmamalıdır). Muharrir Nazmi Sevgen'in, «Tarih Dünyası» nda intişar eden, bu mevzua müteallik bir yazısında, Alevilerin, içkiyi kemale ermek için bir vasıta ittihaz ettikleri ifade edildikten sonra «Kızılbaş - Alevîler, insanla beraber eşyaya, saza, söze de taabbüd ederler» demek suretiyle şayanı dikkat izahlarda bulunmaktadır.

Birden fazla evlenme vak'aları, kazada göze çarpar durumdadır. Bu halin, fazla çocuk yapmak suretiyle iş gücünün artırılması gayesine matuf olduğu söylenebilir.

Emniyet ve asayiş normaldir. En çok işlenen suçlar sırasıyla, kız ve kadın kaçıırma, adiyen darp, ruhsatsız bıçak ve tabanca taşıma, yaralamadır. Hırsızlık, katil vak'aları pek görülmez. Kaçakçılık da yok gibidir. Kız ve kadın kaçıırma muhitte normal kabul edilir. Bilhassa kadın kaçıırma işinde zora tevessül edilmez. Başkası ile kendi rızası dâhilinde giden kadın bilahare kocasına avdet ettiğinde hüsnü kabul görür. Bu yüzden vaki olmuş boşanmalara pek rastlanmaz.

### **EKONOMİK DURUM**

ZİRAAT: Halkın yegâne geçim kaynağı ziraattır. Toprak karasabanla sürülür. Tohumun üzerini kapatma ameliyesi (tapan) tabir edilen bir nevi ağaçla yapılır. Bu işlerde hayvan kuvvetinden istifade edilir. Traktör, geniş arazi sahibi birkaç kişide vardır. Diğer modern zirai makinalara hiç rastlanmaz. Gübreleme işine de pek ehemmiyet verilmez. Bu şartlarda verimin az olacağı tabiidir. En çok buğday ekilir. Sonra sırasıyla arpa, mercimek, fiğ, patates gibi ürünler gelir. Gübreleme ve sulama işine ehemmiyet verilir, bunun için gereken tesisler yapılırsa verimin yükselmesi beklenebilir.

İklimin gayri müsait olması, meyvecilik yapılmasına manidir. Rakımın birdenbire düştüğü İliç kazası topraklarına hudut bazı köylerde çeşitli sebze ve meyve yetişiyorsa da bunlar mahallinde istihlak edilir, ticarî önem taşımaz.

Vaktiyle bütün dağların ormanlarla örtülü olduğu bilinmekle beraber, devamlı kat'iyet neticesinde, ormanlık sahanın bir hiç mesabesine indiği esefle müşahede edilir. Hali hazırda arazinin ancak % 1/2 si ormanlıktır.

Kaza ve çevresi hayvancılığa elverişlidir. En çok koyun beslenir. Miktarı 50.000 civarındadır. Keçi daha ziyade eti ve kılı için yetiştirilir. Keçi kılından el tezgâhlarında kaba bir kumaş dokunur. Miktarı 20.000 kadardır. Büyük baş hayvanlardan öküz, inek ve az miktarda manda vardır. Öküz ve manda çifte ve arabaya koşulur. Cem'an 35.000 kadardır. At ve kısrak adet itibarıyla 1500,merkep 1000, katır 300 civarında olup, bunlar binek ve yük hayvanı olarak kullanılır. Hayvanı mahsullerden yağ ve «dorak» tabir edilen bir nevi peynir piyasaya gelir. Deri, yün

ticareti daha canlı bir manzara arz eder ve civar kasabalara, Vilayet merkezine kadar uzanır.

Kümes hayvancılığında modern usuller tatbik edilmez. Esasen münhasıran bu işle iştiğal eden kimse de yoktur. Kazada 87.000 civarında tavuk ve horoz, 2.000 kaz, 1.000 hindi, 600 ördek vardır. Arıcılık da az miktarda ve iptidai usullerle yapılır.

**TİCARET:** Ticarî hayat gittikçe canlanma yolundadır. Çarşamba günleri kasabada pazar kurulur. Bilhassa hayvan pazarı çok enlidir. Ticarî bağılılık Zara ve Sivas'ladır. Hububat, kuru yemiş, yumurta, peynir, yün, deri ticareti de oldukça hareketli geçer. Sivas'tan gelen esnaf, daha çok ayakkabı, basit elbiselik erkek ve kadın kumaşları ve kuru yemiş gibi şeyleri pazar müşterilerine arz eder. Kazayı vilayet merkezine bağlayan yolun kış ve yaz işleyebilecek bir hale sokulması ile ticarî hayatın daha da canlanacağı söylenebilir.

**ENDÜSTRİ:** Kazanın endüstriyel bakımdan hiç bir önemi yoktur, denebilir. Kızıldağ ve civarında manganez, krom, bakır, amiyant, Karacaveran bölgesinde kömür, kurşun gibi bazı madenler bulunduğu bilinmekte ise de, hiç birisi işletilmemektedir. Sebebi de bu gün için nakil işinin son derece güç, hatta imkânsız oluşudur.

Köylerde, el tezgâhlarında keçi kılından kaba bir kumaş dokunur ve mahallinde pantolon v.s. yaptırmakta kullanılır. Bundan başka, yine kıldan ve yünden halı, kilim dokunarak bir kısmı zatî ihtiyaçlar için alıkonur, bir kısmı da pazara çıkarılarak satılır. Bununla beraber, bu sayılan şeyler, ticarî kıymeti haiz olacak vüs'atte değildir.

### **BAYINDIRLIK**

Kazayı Vilayet merkezine bağlayan şosenin Zara kazasına kadar olan 35 kilometrelik kısmı, yağışlı mevsimlerde, fazla kar ve çamur yüzünden zor geçilir bir hale gelir. Bu yolun 17 kilometresi 1959 yılı içinde kumlanmış ise de, kumun ince olması sebebiyle beklenen netice tahakkuk etmemiştir. Bununla beraber, Devlet Karayollarının teknik yardım şumulüne girmiş bulunan bu yolun istikbal için ümit verici olduğu söylenebilir.

Kasabanın hemen yanı başınızdan geçen Kızılırmak üzerine, çok eskiden mahallî imkânlarla yapılmış olan köprü'nün harap bir durumda olduğu nazara alınarak 1959 yılı içinde modern bir köprü inşasına başlanmıştır. 1960 yılı içinde ikmal edilecektir.

Kasabanın müstakbel imar planı ve haritası yoktur. 1959 yılı sonlarına doğru bu hususta teşebbüse geçilmiş fakat henüz bir neticeye varılamamıştır.

Kasabada elektrik de yoktur. İmranlı, Zara, Suşehri, Ezbider, belediyelerinin iştiraki ile Suşehri'nin Anıklı deresi üzerine kurulması mutasavver hidroelektrik santralı projesi İller Bankası'nın tetkikindedir. Bu teşebbüs müspet netice verirse şehir elektriğe kavuşmuş olacaktır. Şimdilik aydınlatma işi petrolle yapılmaktadır.

Kasaba içme suyuna 1954 yılında kavuşmuştur. Kanalizasyon yoktur.

Modern bir hükümet konağı yaptırılması için teşebbüs vardır. İlk iş olarak arsa temin edilmiştir. Resmî daireye tahsis edilen binaların ekserisi Belediyeye ait olup kira ile tutulmuşlardır.

1954 yılında açılmış 10 yataklı güzel bir Sağlık Merkezi, 1958 - 1959 ders yılında, açılmış bir Ortaokul, 1959 yılı içinde tamir görerek yenileşmiş bir ilkokul binası vardır. Durucin mahallesinde, müstakil köy halinde iken, köy idaresince yaptırılmış olan ilkokul binası harap durumdadır. 1959 yılında bu mahallede de yeni bir ilkokul binası inşasına başlanmış olup 1960 yılı içinde ikmal edilecektir.

Kaymakam evi vardır. İntifa Özel İdareye ait olmakla beraber, mülkiyeti Özel İdare ile Belediye arasında ihtilaf konusudur.

Köyleri birbirine ve Kaza Merkezine bağlayan yollar oldukça muntazamdır. Kurak mevsimlerde bütün köylere motorlu vasıta gidebilir.

Köy içme suları meselesi de aşağı yukarı halledilmiş durumdadır. Mevcut 102 köyden yalnız 19 u içme suyuna kavuşmamıştır. Önümüzdeki bir iki yıl içinde bunların da bu nimetten nasibedir olacaklarına şüphe edilemez.

# KANUNLAR

## 1924 TARİH VE 491 SAYILI TEŞKİLATİESASİYE KANUNUNUN BAZI HÜKÜMLERİNİN KALDIRILMASI VE BAZI HÜKÜMLERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA GEÇİCİ KANUN

Kanun No: 1

Kabul tarihi: 12/6/1960

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### Genel Hükümler

İktidar Partisi idarecileri tarafından Anayasa'nın çiğnenmesi, Türk Milletinin bütün fert ve insanlık hak ve hürriyetlerinin ve masuniyetlerinin ortadan kaldırılması, muhalefet murakabesi işlemez hale getirilerek tek parti dikta oryası kurulması suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi fiilen bir parti grubu durumuna düşürülmüş ve meşruluğunu kaybetmişti.

Ordu Dâhilî Hizmet Kanununun 34 üncü maddesi ile «Türk yurdunu ve Teşkilatı Esasiye Kanunu ile tayin edilmiş olan Türk Cumhuriyetini kollamak ve korumak» vazifesi kendisine verilmiş olan Türk Ordusu, vatandaşı birbirine düşürmek suretiyle Türk Vatanını ve millî varlığı tehlikeye koymuş olan eski iktidara karşı bu mukaddes kanuni vazifesini yerine getirmek ve Hukuk Devletini yeniden kurmak için, Türk Milleti adına harekete geçerek, Milleti temsil vasfını kaybetmiş olan Meclisi dağıtıp iktidarı, geçici olarak, Millî Birlik Komitesine emanet etmiştir.

Madde 1 — Millî Birlik Komitesi, yeni Anayasa ve Seçim Kanunu, demokratik usullere uygun olarak, kabul edilip buna göre en kısa zamanda yapılacak genel seçimlerle yeniden kurulacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisine iktidarı devredeceği tarihe kadar Türk Milleti adına hâkimiyet hakkını kullanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Teşkilatı Esasiye Kanununa göre sahip olduğu bütün hak ve yetkiler, bu süre içinde, Millî Birlik Komitesine aittir.



Madde 2 — Millî Birlik Komitesi üyeleri kendi aralarında ve Türk Milleti huzurunda şu yeminle vazifeye başlarlar:

«Bir karşılık beklemeden, ahlak, adalet, hukuk ve insan hakları prensiplerinden ve vicdani kanaatlerimden başka bir sınırla bağlı olmaksızın kendimi Türk Milletine adadım. Vatanın ve Milletin mutluluğuna ve Milletin egemenliğine aykırı bir ülke gütmeyeceğim. Demokratik Cumhuriyeti yeni Anayasaya göre düzenlemek ve iktidarı yeni Meclise devretmek ülküsüne bağlılıktan ayrılmayacağım. Bunun için şerefim, namusum ve bütün mukaddesatım üzerine and içerim.»

Madde 3— Millî Birlik Komitesi, yasama yetkisini doğrudan doğruya kendisi ve yürütme yetkisini Devlet Başkanınca tayin ve Komitece tasvip edilen Bakanlar Kurulu eliyle kullanır.

Madde 4 — Millî Birlik Komitesi, Bakanları her vakit denetleyebilir ve görevinden çıkarabilir.

Görevinden çıkarılan Bakanın yerine yenisini Devlet Başkam tayin eder.

Madde 5 — Yargı hakkı, tarafsız ve bağımsız mahkemelerce kanun sınırları içinde, Millet adına kullanılır.

Madde 6 — Sakıt Reiscumhur ile Başvekil ve Vekilleri ve eski iktidar mebuslarını ve bunların suçlarına iştirak edenleri yargılamak üzere! Bir «Yüksek Adalet Divanı» kurulur.

Yüksek Adalet Divanı, Adli, İdari ve Askerî kazaya mensup Hâkimler arasından, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Millî Birlik Komitesince seçilecek bir Başkan, sekiz asli ve altı yedek üyeden kurulur.

Sanıkların sorumluluklarını araştırmak ve haklarında, son tahkikat açılarak Yüksek Adalet Divanına verilmeleri gerekip gerekmediğine karar vermek üzere bir «Yüksek Soruşturma Kumlu» teşkil olunur.

Yüksek Soruşturma Kurulu, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Millî Birlik Komitesince seçilecek bir Başkan ile otuz üyeden kurulur; bu Kurulun teşkilatı ve çalışma usulü özel kanunla belirtilir.

Yüksek Adalet Divanının Başsavcısı ile beş yardımcısı, Yüksek Soruşturma Kurulu Başkan ve üyeleri arasından, Bakanlar Kurulunun teklifi ile Millî Birlik Komitesince tayin edilir.

Yüksek Adalet Divanının kararları kesindir; ancak idam kararlarının infazı, kararın Millî Birlik Komitesince tasdikine bağlıdır.

Millî Birlik Komitesi üyeleri, bu üyelikten ayrılmış olsalar bile, Yük' sek Adalet Divanında, Yüksek Soruşturma Kurulunda ve Divan Savcılığında vazife alamazlar.

Yargılanmaları, 1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanununa göre, Divanı Aliye ait bulunan şahıslar hakkında soruşturma ve yargılama yetkisi dahi Yüksek Adalet Divanı ve Yüksek Soruşturma Kurulu tarafından kullanılır.

Madde 7 — Geçici kanun teklif etme hakkı Bakanlar Kuruluna aittir.

Millî Birlik Komitesi üyelerinden her biri de geçici kanun teklif edebilir.

Madde 8 — Millî Birlik Komitesi genel seçimlerle kurulacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevine başlaması ile hukuki varlığını kaybeder ve kendiliğinden dağılmış olur.

## İKİNCİ BÖLÜM

### Millî Birlik Komitesi

Madde 9 — Millî Birlik Komitesi, bu Kanunun altında imzası bulunan Başkan ve üyelerden kuruludur.

Madde 10 — Millî Birlik Komitesi üyeleri, kendi dileğiyle Komiteden çekilebilir; fakat ikinci maddede yazılı yemine ihanetleri mahkeme hükmü ile sabit olmadıkça Komiteden çıkarılamaz.

Madde 11 — Vatana ihanet, irtikâp, hırsızlık, sahtekârlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal gibi şeref ve haysiyet kırıcı suçlardan veya adam öldürmekten mahkûm olanların veya kamu haklarından ıskat edilmiş bulunanların Komite üyeliği düşer.

Madde 12 — Millî Birlik Komitesinin bir üyesi hakkında 10 ve 11 inci maddelerdeki suçlardan biri ile soruşturma açılabilmesi yahut bu üyenin tevkif edilmesi veya yargılanması için Millî Birlik Komitesi üyelerinin yedide altısının katılacağı toplantıda bulunan üyelerin beşte dördünün oyu ile karar verilir. Bir üye hakkında diğer suçlardan dolayı soruşturma yapılması ve bu üyenin yargılanması, Millî Birlik Komitesindeki görevinin sona ermesine bırakılır. Bu süre içinde zamanaşımı işlemez.

Madde 13 — Millî Birlik Komitesi üyeliği ile Devlet memurluğu aynı kişide ancak o'nun rızası ve Komitenin tasvibi ile birleşebilir.

Millî Birlik Komitesi üyelerinden yedide birinden fazlası Hükümet merkezi dışında devamlı görev alamaz.

Madde 14 — Millî Birlik Komitesi müzakereleri, Komite İçtüzüğü gereğince yapılır.

Madde 15 — Millî Birlik Komitesi adi çoğunlukla aksine karar vermedikçe, Komitenin müzakereleri gizli yapılır ve müzakere ve kararlar yayımlanamaz.

Madde 16 — Millî Birlik Komitesi Başkanın bulunmadığı Komite toplantılara üyelerden her biri, soyadı alfabe sırasına göre, başkanlık eder. Başkanlık Kâtipliğini Komitenin en genç iki üyesi yapar.

Komitede her üye bir oy sahibidir. Oylar eşit olursa, Başkanın bulunduğu tarafın oyuna uyulur.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### Devlet Başkanı

Madde 17 — Millî Birlik Komitesinin Başkam aynı zamanda Devletin ve Bakanlar Kurulunun Başkandır.

Devlet Başkam; hastalık, yurt dışına çıkma vesaire sebeplerle vazifesi başında bulunmadığı zaman, kendisine Millî Birlik Komitesinin en yaşlı üyesi vekâlet eder. Bu vekil aynı süre içinde Millî Birlik Komitesine de Başkanlık eder.

Devlet Başkanının çekilmesi, ölümü vesaire sebeplerle Başkanlık boşalırsa, yenisi seçilinceye kadar..., Komitenin en yaşlı üyesi Devlet ve Millî Birlik Komitesi Başkanlıklarına vekalet eder.

Yeni Devlet Başkam, Millî Birlik Komitesi üyeleri arasından ve bu üyelerin yedide altısının katılacağı ilk toplantıda üçte iki çoğunlukla seçilir.

Devlet Başkanı aynı zamanda başkumandandır.

Madde 18 — Devlet Başkanı, Millî Birlik Komitesince kabul edilen geçici kanunları en geç yedi gün içinde ilan eder. İlanını uygun bulmadığı kanunları, tekrar görüşülmek üzere, bu husustaki gerekçe ile bir

likte, Komiteye geri gönderir. Komite, bu geçici kanun beşte dört çoğunlukla kabul ederse, Devlet Başkanını bunu en geç beş gün içinde ilan eder.

Devlet Başkanı, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, hükümlülerin cezalarını, devamlı sakatlık veya yaşlılık gibi sebeplerden dolayı kaldırabilir veya hafifletebilir; ancak Devlet Başkanı bu yetkisini, devrilen iktidar zamanında işlenen siyasî suçlardan veya siyasî maksatlı katil ve müessir fiillerden veya görevi kötüye kullanma, irtikâp, nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle ve başka yollarla haksız servet yapmaktan hüküm giyenler hakkında kullanamaz.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### Bakanlar Kurulu

Madde 19 — Her Bakan, Bakanlar Kurulunca güdülen genel siyasetten, Kurulun diğer üyeleri ile birlikte, sorumludur.

Her Bakan kendi yetkisi içindeki işlerin yürütümünden ve maiyetinin bu alandaki fiil ve işlemelerinden sorumludur.

Madde 20 — İzinli veya mazeretli olan bir Bakana, Bakanlar Kurulu üyelerinden biri Devlet Başkanınca vekil tayin edilir. Ancak her Bakan kendi aslî vazifesinden başka, bir Bakanlığa vekâlet edebilir.

Madde 21 — Bakanlar, Millî Birlik Komitesi üyelerinden veya 27 Mayıs 1960 tarihinde herhangi bir siyasi partiye kayıtlı olmayan vatandaşlardan seçilir.

Madde 22 — Bakanlar Kurulu, kanunların uygulanışını göstermek yahut kanunun emrettiği işleri belirtmek üzere, içinde yeni hükümler bulunmamak şartıyla, tüzükler çıkarır. Tüzükler Devlet Başkanının tasdik ve ilanı ile yürürlüğe girer.

Tüzüklerin kanuna aykırılığı iddia olunursa bunun çözüm yeri Millî Birlik Komitesidir.

Madde 23 — Millî Birlik Komitesi üyeleri, Bakanlar, Millî Birlik Komitesince kurulan «Yüksek Adalet Divanı» Hâkimleriyle Savcılar ve Yüksek Soruşturma Kurulu üyeleri, malî ve iktisadi konularda incelemelerde bulunmak üzere görev alanlar; görevlerine mal beyanı ile başlarlar ve görevlerinin sonunda, mal beyanı ile ayrılırlar.

Millî Birlik Komitesi ayrıca, lüzum gördüğü şahıslardan mal beyanı İsteyebilir.

Madde 24 — 1924 tarih ve 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanununun 4 - 7, 9 - 25, 27 - 36, 38 - 40 ıncı maddeleri ile 41 inci maddesinin ikinci ve üçüncü cümleleri ve 42 - 50, 52, 61 - 67, 95, 102, 104 üncü maddeleri hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Eski iktidar mensuplarından, kendilerinin ve yakınlarının servetlerini meşru yollardan edindiklerini mahkemede ispat edemeyenler hakkında Teşkilatı Esasiye Kanununun 73 üncü maddesinde yazılı müsadere yasağı yürürlükten kaldırılmıştır.

Teşkilatı Esasiye Kanununun yürürlükte kalmış olan hükümlerinin ve bu geçici kanunun hükümlerinden herhangi birinin değiştirilmesi veya kaldırılması, Millî Birlik Komitesi Üyelerinin beşte birinin teklifi üzerine beşte dördünün oyu ile mümkündür.

Teşkilatı Esasiye Kanununun, Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki birinci maddesinde değişiklik yapılması hiç bir suretle teklif dahi edilemez.

Madde 25 — Millî Birlik Komitesince çıkarılan geçici kanunlar, yeni Anayasa'ya göre kurulacak Türkiye Büyük Millet Meclisince kaldırılmadıkça yürürlükte kalır.

Madde 26 — Bu kanun, 27 Mayıs 1960 tarihinden itibaren yürürlüktedir.

Millî Birlik Komitesince ve Bakanlar Kurulunca 27 Mayıs 1960 gününden başlayarak bu geçici kanunun yayınlanması tarihine kadar çıkarılmış olan kararnameler ve alınmış olan karar ve tedbirler muteber ve mer'idir.

Madde 27 — Bu Kanunu Millî Birlik Komitesi yürütür.

12/6/1960

## KANUN

### Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsalarının uzuvlarının teshile yeniden seçimlerinin yapılması hakkında geçici Kanun

**Kanun No: 2**

**Kabul tarihi: 14/6/1960**

Madde 1 — Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsalarının çalışmalarını meslekî ahlak ve memleketin genel menfaatleriyle ahenkli olarak yürütmek maksadıyla seçimlerinin meslekî haysiyet ve tesanüt icapları içinde ve tam bir serbestiyet ile yapılmasına imkân vermek üzere bütün oda ve borsaların uzuvları feshedilmiştir.

Madde 2 — Bu teşekküllerin işleri yeni seçimler yapılınca ve uzuvlar vazifelerine başlayınca kadar Valilerce 5590 sayılı kanunun 30 ve 59 uncu maddelerine istinaden mahallin icaplarına göre tayin edilecek üç veya beş kişilik bir komite tarafından görülecektir.

Madde 3 — İkinci madde ile teşkil edilen komite, bir taraftan teşekkülün cari işlerini mevzuat dairesinde ve bitaraf olarak yürütülmekle beraber, diğer taraftan gerekli seçim hazırlıklarını da ikmal edecektir.

Madde 4 — Seçimler 5590 sayılı kanunun sureti tatbikine mütedair Tüzüğün 59 ve müteakip maddeleri hükümleri dairesinde yapılacak ve seçimlere 20/6/1960 tarihinde başlanarak 5/8/1960 tarihine kadar sona erdirilmiş olacaktır.

Madde 5 — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'î yete girer.

Madde 6 — Bu kanun hükümlerini yürütmeğe Bakanlar Kurulu memurdur.

14/6/1960

## YÜKSEK ADALET DİVANININ MUHAKEME USULÜNE AİT GEÇİCİ KANUN

**Kanım No: 3**

**Kabul tarihi: 16/6/1960**

Madde 1 — 1924 tarih ve 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanununun bazı hükümlerinin kaldırılması ve bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki 12 Haziran 1980 tarihli ve 1 numaralı Geçici Kanununun 6 ncı maddesinde yazılı Yüksek Adalet Divanı ile Yüksek Soruşturma Kurulunca 20/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun işbu Kanuna aykırı olmayan muhakeme usulüne ait hükümleri, sürat gayesini zedelememek kaydıyla, uygulanır.

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### Yüksek Soruşturma Kurulu

Madde 2 — Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanı, bu Kurulun vazifesini kolaylaştırmak maksadıyla, üyeler arasından üçer kişiden az olmamak üzere tali soruşturma kurulları vücuda getirir ve bunların her birine başkanlık edecek üyeyi tayin eder. Bunlardan biri (Merkez Soruşturma Kurulu) adını taşır ve diğer kurullar arasında iş bölümünü düzenler.

Yüksek Soruşturma Kurulunun merkezi Ankara'dır. Merkez Kurulu, lüzumunda ve Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanının tasvibi ile Soruşturma Kurullarının başka mahallerde çalışmasına karar verebilir.

Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanı, mazereti halinde Başkan Vekilliğini yapacak üyeyi, vazifeye başladığı anda, tayin eder.

Yüksek Soruşturma Kurulu, Başkanının davetiyle toplanır. Müzakere nisabı 16 dır. Kararlar ittifak veya ekseriyetle verilir.

Madde 3 — Bu kanunun neşri tarihinde muhtelif mercilerde bulunup da, kanunun şümulüne giren tahkikata ait dosyalar, suç delileri,

vesaik, evrak ve sair eşya Merkez Soruşturma Kuruluna veya bu Kurulun tensip edeceği Kurula makbuz mukabilinde devir ve teslim olunur.

Para, mücevherat ve kıymetli evrak Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanının emrine amade olmak üzere mahallî ziraat bankalarında muhafaza edilir. Tevdi edenlerle banka keyfiyetten Merkez Kurulunu haberdar ederler.

Madde 4 — Bu kanunun mevzuuna giren fiillerden dolayı yapılmış veya yapılacak ihbar ve şikâyetler Merkez Soruşturma Kuruluna verilir ve bu Kurulca gereği yapılır.

Madde 5 — Yüksek Soruşturma Kurulu veya Merkez Soruşturma Kurulu, muhtelif kurullarca yapılan tahkikatı birleştirebileceği gibi tefrik de edebilir.

Madde 6 — Yüksek Soruşturma Kurulu ile Soruşturma Kurullarının yapacakları tahkikat ilk tahkikat mahiyetindedir.

Soruşturma Kurulları heyet halinde vazife görürler. Belli bir tahkik muamelesinin yapılması için bir üyenin naip tayini caizdir.

Soruşturma Kurulları, yaptıkları soruşturmalar dolayısıyla lüzumlu kararları verirler. Şu kadar ki 12 nci maddede yazılı kararları ancak Yüksek Soruşturma Kurulu verebilir.

Madde 7 — Yüksek Soruşturma Kurulu ile Soruşturma Kurulları, sanıkların sıfatlarına göre. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 104 üncü maddesiyle Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 105 inci maddesinde ki sebeplere istinaden tevkif kararı verirler.

Bu kanunun neşri tarihinde nezaret ve muhafaza altında bulunanlar hakkında da bu hükümler uygulanır.

Mevkufların muhaberatı kontrole tabidir.

Madde 8 — Soruşturma sonuna kadar kefaletle veya kefaletsiz tahliye kararı verilemez. Sanıklar Yüksek Adalet Divanına mevkuflen sevk edilir.

Madde 9 — Soruşturma Kurulları, sanıkları ve icabında yakınlarını mal beyanına davet eder ve bîlcümle menkul ve gayrimenkul malları ile alacakları üzerine ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz koyabilirler. Bu kurullar sanıkların yurt dışında veya içinde sahip oldukları menkul ve gayrimenkul malları, sair alacak ve hakları tahkik edebilirler.



Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanı, re 'sen veya Kurulların müracaatı üzerine dışardaki kıymetlerin yurda getirilmesi için gereken tedbirleri alabilir.

Soruşturma Kurulları, sanıkların aile efradından lüzum gördüklerinin, ahzükabza salahiyetli vekillerinin, soruşturmanın sonuna kadar, yurt dışına çıkmamalarına veya tayin edilecek bölgelerde ikamet etmelerine karar verebilir.

Madde 10 — Soruşturmalar gizlidir. Soruşturma safhasında sanıklarla müdafileri evrakı tetkik edemeyecekleri gibi sanıklar müdafileriyle görüşemezler.

Madde 11 — Soruşturmanın sonunda Soruşturma Kurulları tahkikata ait dosyaları yazılı mütalaalarıyla birlikte Yüksek Soruşturma Kuruluna gönderirler.

Madde 12 — Yüksek Soruşturma Kurulu Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre ilk tahkikat sonunda verilecek kararlardan herhangi birini ittihaz eder. Bunlardan son tahkikatın açılması kararı ile kesinleşen muhakemenin men'i kararları sanıklara tebliğ olunur.

Madde 13 — Yüksek Soruşturma Kurulu ile Soruşturma Kurullarının kararlarına karşı kanun yollarına gidilemez. Ancak Millî Birlik Komitesi, kendisine bir sureti tevdi edilecek olan muhakemenin men'i kararlarının bir daha gözden geçirilmesini, tevdi tarihinden itibaren 15 gün zarfında, Yüksek Soruşturma Kurulundan talep edebilir. Bu talep üzerine yapılacak inceleme sonunda verilecek kararlar kesindir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### Yüksek Adalet Divanı

Madde. 14 — Haklarında son tahkikatın açılmasına karar verilen sanıkların duruşması Yüksek Adalet Divanında yapılır.

Divan Millî Birlik Komitesince tayin edilen mahalde vazife görür.

Madde 15 — Duruşma alenidir. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 373 üncü maddesi hükmü mahfuzdur.

Madde 16 — Duruşma aralıksız cereyan eder. Zaruri sebepler varsa duruşmaya en çok 3 gün ara verilebilir. Son müdafaa için Divan daha uzun bir mehil verebilir.

Madde 17 — Her sanık duruşmada isterse üçe kadar müdafî bulun durabilir.

Madde 18 — Duruşma sanıkların huzuru ile yapılır.

Sanık makbul bir mazereti sebebiyle duruşmada hazır bulunamıyorsa müdafinin huzuru ile iktifa olunur. Hazır bulunmama makbul bir mazeretten ileri gelmemişse, duruşmaya müdafî kabul edilmeyerek, sanığın gıyabında duruşma yapılır ve hüküm verilir.

Madde 19 — Yüksek Adalet Divanı 9 uncu maddede gösterilen tedbir ve kararları alabileceği gibi, Soruşturma Kurullarınca alınmış olan tedbir ve kararların devamına mahal olup olmadığım da kararlaştırabilir.

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### Müşterek hükümler

Madde 20 — Yüksek Soruşturma Kurulu ile Yüksek Adalet Divanının Başkan, üye ve zabıt kâtipleri Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 21 inci maddesinde yazılı hallerde bu vazifeleri yapamazlar ve münhasıran bu sebeplere binaen reddedilebilirler.

Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanı ret edilirse, kendisi katılmaksızın toplanacak Yüksek Soruşturma Kurulu bu hususta karar verir. Üyelerden reddi istenenler hakkında Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanının tensip edeceği Kurul ret taleplerini karara bağlar.

Yüksek Adalet Divanı Başkan veya üyesi reddedildikçe, reddedilen kimsenin iştiraki olmaksızın toplanan Divan istek hakkında karar verir.

Reddedilen zabıt kâtipleri hakkında bunların neztlerinde vazife gördükleri Kurul veya Yüksek Adalet Divanı karar verir.

Madde 21 — Şahitlerle bilirkişiler ihzar müzekkeresi ile celp edilirler. Makbul bir mazerete istinat etmeksizin ihzardan kaçman şahit veya bilirkişiler hakkında 3 aydan 1 seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

Madde 22 — Bu kanun gereğince yapılacak soruşturma ve muhakeme sırasında davaya müdahale hükümleri tatbik edilmez.

Madde 23 — Yüksek Soruşturma Kurulu ile Soruşturma Kurullarının ve Yüksek Adalet Divanının emirleri Devlet daireleri, hakikî ve hükmi şahıslar tarafından her işe takdimen ve derhal yerine getirilir.

Kasten yerine getirmeyen veya işi geciktirenlerle hakikat hilafına cevap verenler 6 aydan 2 seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. Bu fiilleri taksirle işleyenler 2 aydan 1 seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Madde 24 — Yüksek Soruşturma Kurulu ile Yüksek Adalet Divanına lüzumu kadar adli tabip, başkâtip, kâtip, steno, daktilo, teyp mütehassısı, teknisyen, mübaşir, hademe ve diğer lüzumlu personel Adalet Bakanlığı tarafından tayin olunur.

Madde 25 — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 26 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

17/6/1960

## GEÇİCİ KANUNLAR

### Hürriyet Mücadelesi uğrunda işlenen bazı suçların affına dair

#### Geçici Kanun

**Kanun No: 4**

**Kabul tarihi: 28/6/1960**

Madde 1 — 27 Mayıs 1960 tarihinden evvel işlenmiş bulunan:

a) Türk Ceza Kanununun 158 inci maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı fiillerden ve 159 uncu maddesine uyan, bakanlıkları alenen tahkir ve tezyif eylemekten,

b) Türkiye Büyük Millet Meclisi Tahkikat Encümenlerinin vazife ve salahiyetleri hakkındaki 7468 sayılı kanuna muhalefetten,

e) Hürriyet Mücadelesi uğrunda, Toplantılar ve Gösteri Yürüyüşleri hakkındaki 6761 sayılı Kanuna muhalefetten,

Dolayı takip altında bulunanlar ile mahkûm edilmiş olanların suçları ve cezaları bütün neticeleriyle birlikte affedilmiştir.

Madde 2 — Millî Birlik Komitesinin 22 sayılı Tebliğinde ve 31 Mayıs 1960 tarihli ve 4/2 sayılı kararında yazılı olanların ve bu tebliğ ve kararda bahsi geçen suçlardan dolayı mahkûm edilmiş bulunanların suç ve cezaları bütün neticeleriyle birlikte affedilmiştir.

Madde3 — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde4 — Bu kanunun icrasına Adalet Bakanı memurdur.

29/6/1960

### Silah taşıyan veya bulunduranların affına dair

#### Geçici Kanun

**Kanun No: 5**

**Kabul tarihi: 28/6/1960**

Madde 1 — Ruhsatsız silah taşıyan veya bulunduranlardan İçişleri Bakanlığının tebliği üzerine, tayin edilen müddet içerisinde bu silahların

teslim etmiş olanlar hakkında taşıma veya bulundurma suçlarından dolayı takibat yapılmaz.

Madde 2 — İçişleri Bakanlığının tebliğinde tayin edilen müddet içinde ruhsatsız ve ruhsatlı silahlarını teslim etmemiş olanlardan bu kanunun yayımı tarihinden itibaren 30 gün içinde askerî makamlara teslim edenler hakkında da takibat yapılmaz.

Madde 3 —İkinci maddede tayin edilen müddet içinde ruhsatlı veya ruhsatsız silahlarını teslim etmeyenler hakkında 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunun cezai hükümleri üç misli artırılarak tatbik olunur.

Madde 4 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 5 — Bu kanunun hükümlerini icraya Bakanlar Kurulu memurdur.

29/6/1960

### **İnkılablı Konulmasına dair Geçici Kanunu**

**Kanun No: 6**

**Kabul tarihi: 28/6/1960**

Madde 1 —Mahallin asayişini veya Devletin nizam, emniyet ve selametini ihlal ve tehdit edenler ile edebileceklerine dair haklarında yeter delil ve emare bulunanlar, mahallin valisinin tasvibi ile ve 30 günü

Geçmemek kaydıyla zabıtaca nezaret altına alınabilirler. Bu şekilde nezaret altına almanlar hakkındaki soruşturmalar 30 gün içinde tekemmül ettirilip kanuni gereği takdir ve ifa edilmek üzere tahkikat evrakı ile birlikte yetkili kaza mercilerine teslim olunurlar.

Madde 2 — Bu Kanun en geç genel seçimler için yapılacak propagandanın başlangıç tarihinden bir hafta evvel yürürlükten kalkar.

Geçici Madde— 14/6/1960 gününden itibaren nezaret veya muhafaza altına alınmış bulunanlar hakkındaki nezaret ve tedbir kararları muteberdir. İşbu geçici kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren yukarıda adı geçenler hakkında da bu kanun uygulanır.

Madde 3 —Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya Bakanlar Kurulu memurdur.

29/6/1960

## GEÇİCİ KANUNLAR

### Anadolu Ajansı Türk Anonim Şirketinin 6162 sayılı Türk Ticaret Kanununun 212 nci maddesinden istisna edilmesine dair Geçici Kanun

**Kanun No: 1**

**Kabul tarihi: 1/1/1960**

Madde 1 — Anadolu Ajansı Türk Anonim Şirketi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun anonim şirketlere ait intibak hükümleriyle 272 ncı maddesi hükmünden istisna edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

4/7/1960

### 3512 sayılı Cemiyetler Kanununa ek Geçici Kanun

**Kanun No: 8**

**Kabul tarihi: 4/1/1960**

Madde 1 — Siyasi partilerin il ve ilçe merkezleri dışında her ne nam ile olursa olsun teşkilat kurmaları memnudur.

İl merkezlerinde genel kurula bağlı bir il idare kurulu, ilçe merkezlerinde il idare kuruluna bağlı bir ilçe idare kurulundan ve bunlara bağlı birer gençlik ve kadın kolundan başka teşkilat kumlamaz.

Madde 2 — Birinci madde hükümlerine aykırı harekette bulunanlar hakkında 6 aydan iki yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

Madde 3 — Siyasi partilerin bu kanunun birinci maddesi hükmü dışında, kalan bütün teşkilatı kaldırılmıştır.

Madde 4 — Siyasi partiler tüzüklerini, faaliyetlerine müsaade olduğu tarihten itibaren bir ay içinde bu kanun hükümlerine uydurmaya mecburdurlar.

Madde 5 — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 6 — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

5/7/1960

**5080 sayılı Basın Kanununa bir maddil eklenmesi hakkında**

**Geçici Kanun**

**Kanun No: 9**

**Kabul tarihi: 4/7/1900**

Madde 1 — Türk Ceza Kanununun 140, 142, 161, 163 ve 426 ıncı maddeleriyle 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hakkındaki Kanunun 1 inci maddesinde gösterilen suçlarla ilgili görülen her türlü neşriyatın (Gazete, dergi ve ajans bültenleri gibi mevkuteler hariç) yetkili kaza mercilerince karar verilinceye kadar dağıtılmalarını men'e ve dağıtılanların toplattırılmasına İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

Madde 2 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

5/7/1960

**Resmî işyerlerinde temsilci işçi seçiminin yenilenmesi**

**hakkında Geçici Kanun**

**Kanım No: 10**

**Kabul tarihi: 4/7/1960**

Madde 1 — 3003 sayılı İş Kanununa tabi bulunan umumi, mülhak ve hususi bütçeli dairelere mütedavil sermayeli müesseseler, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan şirket ve kuramlarla, belediyeler ve bunlara bağlı teşekküller, 3460 ve 3659 sayılı kanunların şümulüne giren İktisadi Devlet Teşekkülleri ve diğer bilcümle kurum, banka, ortaklık ve müesseselerde mezkûr 3003 sayılı kanunun 5518 sayılı Kanunla değiştirilen 78 inci maddesi ve İş Uyuşmazlıkların Uzlaştırma ve Tahkim Tüzüğü gereğince yapılan bilumum temsilci işçi seçimleri feshedilmiştir.

Madde 2 — Anılan işyerlerinde, temsilci işçi seçimleri umumi hükümler dairesinde bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde yemlenir.

Madde 3 — İkinci madde uyarınca yapılacak seçimlerde seçilen temsilci işçilerin temsilcilik süresi, İş Uyuşmazlıklarını Uzlaştırma Tahkim Tüzüğü'nün değişik 1 inci maddesine göre yapılacak genel seçimlere' kadar devam eder.

Madde 4 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 5 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

5/7/1960

## GEÇİCİ KANUNLAR

### Hürriyet İstikrazı hakkında Geçici Kanun

**Kanun No: 11**

**Kabul tarihi: 6/7/1960**

Madde 1 — Hâsılı Hazine ihtiyaçlarıyla İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımlarının finansmanında kullanılmak üzere (500) milyon liraya kadar Hürriyet İstikrazı adı ile uzun vadeli iç istikraz akdine Maliye Bakanı yetkilidir.

Madde 2 — Bu kanun gereğince yapılacak istikraz için hamiline yazılı tahvil ihraç olunur.

Bu istikrazın yıllık faiz nispeti, ihraç fiyatı ve itfa müddeti Bakanlar Kurulu, diğer şartları Maliye Bakanlığı tarafından tespit olunur.

Madde 3 — Tahvillerin itfası, borsada başa baştan aşağı fiyatlar ile satıldıkları müddetçe buradan satın alma yolu ile başa başı bulmuş veya aşmış bulundukları takdirde Kur'a çekmek suretiyle yapılır.

Madde 4 — Bu tahviller ihraç tarihlerinden itibaren 10 yıl geçmedikçe erken ödemeye veya konversiyona tabi tutulamaz. Bu tarihten sonra keyfiyet, Hükümetçe üç ay önce ilan edilmek suretiyle herhangi bir faiz vadesinde tedavülde kalmış olan tahvillerin tamamı veya bir kısmı için başa baş erken ödeme veyahut konveksiyon yapılabilir.

Madde 5 — Tahvillerin faiz ve bedelleri, geçici ve kesin tahviller ve bunların kuponları ile ödemelerine ait evrak ve senetler, ilan ve istikraza ilişkin diğer işlemler, istikrazın tamamen itfasına kadar, her türlü vergi ve resimden muaftır.

Madde 6 — Bu kanun gereğince çıkarılacak olan tahviller genel ve katma bütçe ile idare olunan daire ve kurumlarca, il özel idareleri ve belediyelerce yapılacak artırma, eksiltme ve sözleşmelerde teminat olarak itibari kıymetleri üzerinden kabul olunur.

Teminatın irat kaydına karar verildiği takdirde karar tarihinden önce vadesi gelmiş faiz kuponlarının bedelleri tahvil sahiplerine ait olur. Bu tahviller Hazinece satılmış ve satılacak olan millî emlak bedellerinin ödenmesinde dahi başa baş kabul olunur.



Madde 7 — Bu istikraza ait faiz kuponlarının bedelleri tediyesi iktiza ettiği tarihten itibaren 5 yıl ve tahvil bedelleri tediyesi lazım geldiği tarihten itibaren 10 yıl sonra Hazine lehine zamanaşımına uğrar.

Madde 8 — Bu kanun gereğince yapılacak istikrazın ihraç giderleri, Devlet Borçları Bütçesinde açılacak ayrı bir bölüme ödenek kaydı suretiyle ödenir.

Maliye Bakanlığı ihraç giderleri için (500.000) liraya kadar geçici harcamaya yetkilidir.

Madde 9 — Bu kanunun akdine izin verdiği istikrazın yıllık faiz, itfa ve diğer giderlerini karşılayabilecek ödenek her yıl Devlet Borçları Bütçesinde açılacak ayrı bir bölüme konulur.

Madde 10 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 11 — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

7/7/1960

### **Abdullah oğlu muhittin Tercan'a, vatani hizmet tertibinden**

#### **aylık bağlanmasına dair Geçici Kanun**

**Kanun No: 12**

**Kabul tarihi: 6/7/1960**

Madde 1 — Millî Mücadeleye başından sonuna kadar jandarma eni ve süvari çavuşu olarak iştirak ederek emsallerine nispetle fevkalade hizmet ve yararlığı sebbeden Abdullah oğlu Muhittin Tercan'a, hayatta bulunduğu müddetçe vatani hizmet tertibinden (500) lira aylık bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kanun yayımını takip eden aybaşından itibaren yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

**Milletlerarası iktisadi ve malî münasebetlerimizin tanzimi  
hakkında Geçici Kanun**

**Kanun No: 13**

**Kabul tarihi: 6/7/1960**

Madde 1 — 31/5/1949 tarih ve 5412 sayılı Kanunla kurulmuş bulunan Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatı Maliye Bakanlığına (Hazine Genel Müdürlüğü) bağlanmıştır.

Madde 2 — Milletlerarası malî müesseseler ve yabancı memleketlerin resmî mali müessese ve teşekkülleri ve finansman müesseseleri ile her türlü müzakere ve münasebetler Maliye Bakanlığı tarafından tanzim ve takip edilir.

Madde 3 — Maliye ve Ticaret Bakanlıkları ilgili diğer Bakanlık ve dairelerin mütalaalarını almak suretiyle, çok taraflı iktisadi ve ticari milletlerarası anlaşmaları müştereken müzakere ve intacer ve bunların tatbikatını idare ederler.

Madde 4 — Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile ilgili diğer Bakanlık ve dairelerin mütalaalarını almak suretiyle, iki taraflı ticaret anlaşmalarını müzakere ve intaç ve bunların tatbikatını idare eder.

Madde 5 — 27/2/1951 tarih ve 5743 sayılı Kanuna bağlı ilişik (1) sayılı cetvelde yazılı kadrolar kaldırılmış ve ilişik (2) sayılı cetvelde gösterilen kadrolar 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü kısmına ilave edilmiştir.

Cetvelde başka Bakanlığa ait olduğu işaret edilen kadrolara alakalı Bakanlık tarafından tayin yapılır.

Heyet başkanlıklarına Maliye Bakanlığınca tayin yapılmadan önce ticaret. Bakanlığının mütalaası alınır.

Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürü aynı zamanda İktisadi İş Birliği Teşkilatı Genel Sekreteri vazifesini görür ve müktesep hakkına bakılmaksızın Genel Sekreterlik kadro maaşını alır.

Madde 6 — 31/5/1949 tarih ve 5412 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi gereğince Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatında çalıştırılması Maliye Bakanlığınca lüzumlu görülen memurlara, bağlı bulundukları daire veya müesseselerce gereken muvafakat verilir.

Madde 7 — Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğünün 4910 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde yazılı bulunan vazifelerine işbu geçici

kanun mevzuuna giren hizmetler ilave edilmiş ve Hazine Genel Müdürlüğünün unvanı (Hazine Genel Müdürlüğü ve Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatı) olarak değiştirilmiştir.

Hususi kanun veya kararnamelerle Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatına verilmiş bulunan vazife ve salahiyetler Hazine Genel Müdürlüğü ve Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatına devredilmiştir.

Madde 8 — Bu kanuna istinaden temsilcilik kurulan memleketlerdeki Mali Müşavirliklerle Ticaret Müşavir ve Ataşelikleri Heyet Başkanının emri altında temsilcilik bünyesi içinde vazife görür.

Bunlar hakkında 8/7/1948 tarih ve 5250 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi tatbik olunmaz.

Madde 9 — Maliye Bakanlığının kuruluş ve görevleri hakkındaki 2996 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair 4910 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle değiştirilen 11 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«Hazine Genel Müdürlüğü ve Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatı, Hazine muamelelerini yapmak, Hazine mevcutlarını nemalandırmak, Hazinesinin doğrudan doğruya iştiraki bulunan müessese ve teşekküllerde hissedarlık sıfatının icap ettirdiği muameleleri yapmak, Hazine esham ve tahvilat cüzdanını ve Hazinece muhafazası icap eden kıymetli aynıları muhafaza ve idare etmek, her türlü amme istikrazları ile ilgili ihraç, tediye, itfa ve kayıt işlerini yapmak, Devletçe verilen kefalet, taviz ve yapılan ikrazata mütaailik muameleleri ifa etmek, Devletin yabancı memleketlerdeki bütçe ile ilgili ödemelerini yapmak, Darphane, Amortisman ve Kredi Sandığı, menkul kıymetler ve kambiyo borsası ile Hazinesinin münasebetlerini tanzim ve idare etmek, bunların muamelelerini murakabe etmek, kambiyo kontrolüne ait esasları hazırlamak ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve tayin veya teşkil edeceği diğer merciler vasıtasıyla tatbikatını tanzim ve idare etmek, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu tatbikatını takip ve bu kanunun mali hükümlerine ait tatbikatı tanzim ve murakabe etmek, Petrol Kanununun vergi mevzuları dışında Maliye Bakanlığına verdiği vazifeleri ifa etmek, tediye muvazenesinin hazırlanmasında tatbik olunacak esasları tespit, bu esaslara göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile müştereken tediye muvazenesini ihzar eylemek, kısa, orta ve uzun vadeli kredilerle faiz hadlerini memleket ekonomisinin icaplarına göre tanzim ve mevduatın korunması için lüzumlu esasları tespit ve bu hususta Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile birlikte gerekli tedbirleri ittihaz eylemek, Bankalar Kanununun tatbikatını tanzim ve idare etmek, bankaları mura

kabe eylemek, İktisadi Devlet Teşekküllerinin salahiyyetli organları tarafından tasdik edilmiş bütçelerini ve iş programlarını umumi, malî ve iktisadi muvazene bakımlarından kıymetlendirmek, hususi bütçelerin umumi muvazene ile nakit durumu ve para politikası bakımından ahengini sağlamak, memleketin umumi yatırım politikasının esaslarını hazırlamak, bu mevzuda gerekli tedbirleri almak ve tatbikatını tanzim etmek, iç ve dış İktisadi ve malî hareketleri takip etmek, harîçte malî temsilcilikler tesis etmek ve bunların çalışmalarını tertip, tanzim, takip ve idare eylemek, beynelmilel malî müesseseler, yabancı memleketlerin resmî malî müesseseleri ve alelumm yatırım ve finansman bankaları ile olan her türlü münasebetlerde merci olmak, bu müesseselerle temas ve müzakerelere girişmek, bunları tanzim, takip ve intaç etmek, beynelmilel İktisadi İş Birliği mevzuunda çok taraflı anlaşmalar akdi hususunda yapılacak müzakereleri Ticaret ve diğer alakalı bakanlıklarla müştereken icra ve intaç eylemek, bu mevzuda kurulmuş veya kurulacak teşkilatlar ve Amerikan İktisadi Yardım teşekkülleri ile olan münasebetleri tanzim, bunlarla yapılacak temaslara muhatap ve merci olmak, harîçte İktisadi temsilcilikler tesis ve bunların çalışmalarını tertip, tanzim, takip ve idare eylemek, millî paranın tedavül ve istikrarını ve Devletin para, siyasetini tanzim ve idare etmek görevleriyle ödevlidir.»

Madde 10 — Ticaret Bakanlığının teşkilat ve vazifelerine dair 27/5/1939 tarih ve 3614 sayılı kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«Dış Ticaret Dairesi Reisliği,

Dış ticaret münasebetlerinin tanzimi, bu hususta gerekli mevzuatın hazırlanması, ticaret mukavele ve anlaşmalarının esaslarının tespiti, müzakeresi, akdi ve tatbikatının idaresi, Maliye Bakanlığı ile müştereken çok taraflı ve Milletlerarası İktisadî ve Ticari Anlaşmaların ve meınlekete mal ithalini sağlayacak diğer bilcümle anlaşmaların mal mübadeleleri ile ilgili hükümlerini ihzar, anlaşmaları müzakere, intaç ve bunların mal mübadelesi ile ilgili hükümlerinin tatbikatını idare ve İktisadi İşbirliği Teşkilatında vazife ve salahiyyetlerinin ticari mübadeleye taallük eden kısımlarını ifa ve istimal etmek, ithalat ve ihracat programları hazırlamak ve tatbik etmek, ticaret bilançosu ile ilgili tedbirleri almak, dış ticaret mübadelelerini ihlal eder mahiyetteki hareketleri takip ve tespit ve icabında alınacak tedbirleri, vazifeli diğer mercilerle birlikte tayin etmek, iç ve dış ticari ve iktisadi hareketleri takip ve bu faaliyetlerle ilgili müesseselere gerekli müzaheretle bulunmak,

Umumiyetle sergi ve fuarları teşvik, himaye ve bunlara iştirak etmek ve bu mahiyetteki tam propaganda faaliyetlerinde bulunmak, ecnebi memleketlerdeki müşterek ticaret odaları faaliyetlerini takip ve bunlara müzahir olmak, ecnebi memleketlerdeki ticaret müşavir ve ataşeliklerinin çalışmalarını tertip, tanzim ve takip etmek, ecnebi memleketlerdeki iktisadi temsilciliklerin çalışmalarına iştirak ve bunların ticari mevzulardaki çalışmalarını tertip, tanzim ve takip etmek,

ile vazifelidir.»

Geçici madde 1 — Dışişleri Bakanlığı kadrolarını işgal etmekte olup Milletlerarası İktisadi İş Birliğinin merkez teşkilatında veya yabancı memleketlerdeki misyonlarında vazife görmektedir olanlarla Dışişleri Bakanlığı teşkilatında işbu geçici kanunun mevzuuna giren hizmetlere tahsis edilmiş olan kadrolarda vazife görenlerin bu vazifeleri bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte nihayete erer.

Geçici madde 2 — Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatının 5 inci madde gereğince kaldırılan kadrolarını işgal etmekte bulunanların ilişik (2) sayılı cetveldeki kadrolara yeniden tayini kendilerine ayrılan kadrolar dâhilinde Maliye veya Ticaret Bakanlıklarınca karara bağlanır.

Diğer Devlet daireleri ile kurumlardan naklen tayin edilmiş bulunanlardan yeniden tayini yapılmayanların eski daire ve müesseselerine intikali 5412 sayılı kanunun 4 üncü maddesi dairesinde cereyan eder.

Diğer Devlet daireleri ile kurumlardan naklen tayin edilmiş bulunanlardan yeniden tayini yapılmayanların eski daire ve müesseselerine intikali 5412 sayılı kanunun 4 üncü maddesi dairesinde cereyan eder.

Geçici madde 3 — İşbu geçici kanun gereğince Maliye veya Ticaret Bakanlıklarına tevdi olunan işlerle alakalı olarak Dışişleri Bakanlığı veya Milletlerarası İktisadi İş Birliğinin merkez veya dış teşkilatında mevcut bilumum evrak ve vesikalar bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç bir ay içinde Maliye veya Ticaret Bakanlıklarınca tayin olunacak mercilere devrolunur.

Geçici madde 4 — 1960 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/I) işaretli cetvelin (Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatı) kısmındaki fasıl ve maddelerde mevcut tahsisatlardan işbu Geçici Kanunun yayımı tarihine kadar sarf olunmayan miktarlar aynı cetvelin Maliye Bakanlığı kısmındaki mütenazır fasıl ve maddelere ve (D) ve (E) işaretli cetvellerin (Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatı) başlığı altındaki kısımları aynı cetvelin Maliye Bakanlığı kısmına nakledilmiştir.

Madde 11 — 27/2/1951 tarih ve 5743 sayılı, 4/6/1952 tarih ve 5945 sayılı kanunlar ile 2/18428, 2/18637 sayılı Bakanlar Kurulu kararlarıyla yürürlüğe konulan K/368 ve K/381 sayılı kararlar ve bu geçici kanuna aykırı bilumum hükümler yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 12— Bu Geçici Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 13 — Bu Geçici Kanunun hükümlerini icraya Bakanlar Kurulu memurdur.

7/7/1960

CETVEL (1) MERKEZ

| D. | Görevin adı                                 | Sayı | Aylık |
|----|---------------------------------------------|------|-------|
| 1  | Genel Sekreter                              | 1    | 150   |
| 6  | Özel Kalem Müdürü                           | 1    | 70    |
| 2  | Daire Başkanı                               | 2    | 125   |
| 4  | Haberleşme ve Basın Müşaviri (ihtisas yeri) | 1    | 90    |
| 5  | Basın Müşaviri (İhtisas yeri)               | 1    | 80    |
| 4  | Uzman (İhtisas yeri)                        | 2    | 90    |
| 5  | Mütercim                                    | 1    | 80    |
| 6  | Mütercim                                    | 1    | 70    |
| 5  | Baş raportör (İhtisas yeri)                 | 1    | 80    |
| 7  | Raportör                                    | 1    | 60    |
| 8  | Raportör                                    | 2    | 50    |
| 9  | Raportör                                    | 3    | 40    |
| 7  | Muamelat Müdürü                             | 1    | 60    |
| 8  | Muamelat Şefi                               | 1    | 50    |
|    | Paris Türk Heyeti                           |      |       |
| 2  | Başdelege                                   | 1    | 125   |
| 3  | Delege                                      | 2    | 100   |
| 4  | Müşavir                                     | 3    | 90    |
| H  | Raportör                                    |      |       |
| t  | Washington Bürosu                           | 2    | 60    |
| 5  | Müşavir                                     | 1    | 80    |
| 6  | Raportör                                    | 1    | 70    |

| D. | CETVEL (2) Görevin adı                                        | Sayı | Aylık |
|----|---------------------------------------------------------------|------|-------|
|    | Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatı Merkez Teşkilatı |      |       |
| 2  | Genel Sekreter                                                | 1    | 1 750 |
| 6  | Özel Kalem Müdürü                                             | 1    | 950   |
| 4  | Daire Başkanı                                                 | 2    | 1 250 |
| 5  | Uzman (İhtisas yeri)                                          | 3    | 1 100 |
| 6  | (Biri Ticaret Bakanlığına ait) Baş raportör (İhtisas yeri)    | 3    | 950   |
|    | (Biri Ticaret Bakanlığına ait) Dış Temsilcilikler             |      |       |
| 2  | Başdelege (Heyet Başkam)                                      | 2    | 1 750 |
| 3  | Delege (Heyet Başkanı)                                        | 4    | 1 500 |
| 4  | Delege (Biri Ticaret Bakanlığına ait) Müşavir                 | 3    | 1 250 |
| 5  | (İkisi Ticaret Bakanlığına ait) Raportör                      | 6    | 1 100 |
| 6  |                                                               | 4    | 950   |
| 7  | Raportör                                                      | 4    | 800   |
| 9  | Memur                                                         | 4    | 600   |

**28/12/1946 tarihli ve 4991 sayılı kanuna geçici bir madde  
eklenmesine dair Geçici Kanun**

**Kamın No: 14**

**Kabul tarihi: 6/7/1960**

Madde 1 — 4991 sayılı Sürekli Görevle Yabancı Memleketlerde Bulunan Memurların Aylıkları hakkındaki Kanuna aşağıda yazılı geçici madde eklenmiştir:

Geçici madde — 4991 sayılı kanunun 1 inci maddesi şümulüne giren memurlardan Millî Birlik Komitesince Hükümet teklifine göre vazife verilmek maksadıyla merkeze çağrılanlar hakkında mezkûr kanunun 5 inci maddesi hükmü tatbik edilmez ve memlekete girişleri tarihinden itibaren 6 ay süre için aylıkları mezkûr kanunun 1 inci maddesi ve tadilleri dairesinde ödenir. Bu gibi memurların Yurtta geçen 6 aylık müddetleri Yurt dışı hizmetlerinden sayılır.

Madde 2 — Bu kanun 28 Mayıs 1960 tan itibaren yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunu icraya Bakanlar Kurulu memurdur.

7/7/1960

**Türk Ceza Kanununun 146 ncı iradesine fıkra eklenmesi  
ve 56 ncı maddesinin kaldırılması hakkında geçici Kanım**

**Kanun No: 15**

**Kabul tarihi: 6/7/1960**

Madde 1 — Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

«Birinci fıkroda yazılı suça ikinci fıkroda gösterilenden gayri surete iştirak eden Fer'i şerikler hakkında beş seneden on beş seneye kadar ağır hapis ve amme hizmetlerinden müebbetten memnuniyet cezası hükmolunur.»

Madde 2 — Türk Ceza Kanununun 56 ncı maddesi kaldırılmıştır.

Madde 3 — Yukarı ki madde hükmü, bu kanunun yürürlüğe girmesi tarihinden önce işlenmiş olan ve Türk Ceza Kanununun 125 - 133, 141, 142, 146, 149, 150 ve 163 üncü maddelerinde yazılı bulunan Vatana hıyanet suçları hakkında da uygulanır.

Madde 4 — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde 5 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

7/7/1960



## GEÇİCİ KANUNLAR

### Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki 3312 sayılı Kanuna ek 5250

#### Sayılı kanunda değişiklik yapılması ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında Geçici Kanun

**Kanun No. 16**

**Kabul tarihi: 12/7/1960**

Madde 1 — Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki 14/1/1938 tarih ve 3312 sayılı Kanuna ek 8/7/1948 tarih ve 5250 sayılı kanunun 1 ve 3 üncü maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«Madde 1 — 3312 sayılı kanunun 3 üncü maddesindeki tarife göre Dışişleri meslek memuru olup yabancı memleketlerde vazife gören büyükelçiler, Dışişleri Bakanlığınca Avrupa, Asya, Amerika ve Orta - Doğu işleri ile veya Bakanlığın tespit edeceği diğer işlerle meşgul olmak, bilgi ve görgülerinden istifade edilmek üzere, (Yüksek müşavir) unvanı ile her zaman merkeze alınabilirler.»

«Madde 3 — Dışişleri meslek memuru olup yabancı memleketlerde vazife gören 1 inci sınıf ortaelçiler ve ortaelçiler Dışişleri Bakanlığınca lüzum görüldüğü takdirde her zaman merkeze alınabilirler.»

Madde 2 — 3312 sayılı kanunun 3 üncü maddesi gereğince Dışişleri meslek memuru vasfım haiz olmadığı halde Dışişleri Bakanlığının dış teşkilatına tayin edilen büyükelçiler, 1 inci sınıf ortaelçiler ve ortaelçilerle delegeler, müşavirler ve diğer memurlar Dışişleri Bakanlığınca her zaman merkeze alınabilirler.

Haklarında yukarıdaki fıkra hükmü uygulanan memurlardan Dışişleri Bakanlığındaki görevlerine tayinlerinden önce Devlet daire ve müesseselerinde hizmet görmüş olanlar, bu daire ve müesseseler emrine iade olunabilirler.

Diğerlerinin de, 5434 sayılı kanun ve bu Kanunun ek ve tadilleri gereğince iktisap ettikleri haklar mahfuz kalmak üzere Dışişleri Bakanlığı ile ilişkileri kesilir veya lüzumlu görülenler Dışişleri Bakanlığı Merkez Teşkilatının meslek memurluğundan gayri görevlerinde veya sair Devlet daire ve müesseselerinde hizmete alınabilirler.

Madde 3 — Hariciye' Vekâleti Teşkilat Kanununa bağlı 5 sayılı cetvelin değiştirilmesi hakkındaki 6/1/1943 tarih ve 4351 sayılı kanuna bağlı cetvelin meslek memurları sütununda mevcut 1 inci derece hizasına «Kâtibi Umumî» unvanından sonra yalnız 1 inci dereceye şamil olmak üzere «Yüksek Müşavir» ilave edilmiştir.

Madde 4 — 5250 sayılı kanunun 2 nci maddesi kaldırılmıştır.

Geçici madde — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 8/7/194& tarih ve 5250 sayılı kanun ile merkezde Yüksek Müşavir olarak vazife görmekte olanlar 3 üncü maddedeki Yüksek Müşavirler addedilip işe başlama kaydı aranmaksızın maaşlarının verilmesine devam edilir.

Madde 5 — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 6 — Bu Kanunu Dışişleri Bakam yürütür.

13/7/1960

### **Türk Silahlı Kuvvetleri Başkumandanı Orgeneral Cemal Gürsel'in**

#### **yaş haddinin uzatılması hakkında Geçici Kanun**

**Kanun No. 17**

**Kabul tarihi: 13/7/1960**

Madde 1 — 5434 sayılı kanunun yaş hadlerine dair bulunan 40 inci maddesi hükmü, 12 Haziran 1960 tarih ve 1 sayılı Geçici Kanunun 17 nci maddesi gereğince aynı zamanda Türk Silahlı Kuvvetleri Başkumandanı olan Orgeneral Cemal Gürsel hakkında, seçimleri müteakip kurulacak Hükümetin iktidara gelmesi tarihine kadar uygulanmaz.

Madde 2 — Bu Kanun 12 Temmuz 1960 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu Kanunu yürütmeğe Bakanlar Kurulu memurdur.

13/7/1960

## GEÇİCİ KANUNLAR

### Ödünç para verme işleri kanununun bazı hükümlerinin

#### Değiştirilmesine dair geçici kanun

**Kanun No. 18**

**Kabul tarihi: 14/7/1960**

Madde 1 — 2279 sayılı Ödünç Para Verme işleri Kanununun 3399 ve 5841 sayılı kanunlarla değiştirilen 9 uncu, 3399 sayılı kanunla değiştirilen 14 üncü ve 5841 sayılı kanunla değiştirilen 17 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilir iştir:

Madde 9 — Ödünç Para Verme işlerinde ve mevduat kabulünde alınacak ve verilecek azami faiz nispetleri ile temin edilecek sair menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyet ve azami hadlerini tayine ve bunların mer'iyet zamanlarını tesb'te Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bu hususta memleketin iktisadi faaliyetlerini devamlı surette takip, gereken tedbirlerin ittihazını temin, vade müddetlerini ve buna göre verilecek faiz nispetlerini tespit ve Amortisman ve Kredi Sandığınca mevduat karşılıkları mukabilinde verilecek faiz nispetlerini tayin maksadıyla «Banka Kredilerini Tanzim Komitesi» Bakanlar Kuruluna Maliye Bakanlığı yoluyla tekliflerde bulunmakla mükelleftir.

Madde 14 — 1 inci maddeye göre izin almaya mecbur olan hakikî veya hükmi şahıslardan bu mecburiyete riayet etmeyenlere veya 9 uncu madde hükümlerine göre Bakanlar Kurulunca ittihaz edilecek kararlara aykırı hareket eyleyenlere ve beyannamelerindeki şartları ve faiz hadlerini muvazaa ile gizleyen tefeci denir.

Madde 17 — Tefecilik edenlerle Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilen nispetler üstünde menfaat teminine müncer olabilecek herhangi bir fiil ve harekette bulunanlar veya alınacak faiz nispeti hususunda Hükümetçe ittihaz olunacak tedbir ve kararlara her ne suretle olursa olsun aykırı hareket edenler 6 aydan 2 seneye kadar hapis cezasıyla birlikte, temin ettikleri menfaatlerin 5 misli ağır para cezasıyla cezalandırılır,

Kabul ettikleri mevduata 9 uncu madde gereğince tespit edilen nispetler üzerinde faiz verenler mezkûr madde gereğince tayin olunan esaslar haricinde herhangi bir menfaat sağlayan veya menfaat taahhüdünde bulunanlar veyahut mevduata verilecek faiz hususunda Hükümetçe ittihaz olunan tedbir ve kararlara her ne suretle olursa olsun aykırı hareket edenler hakkında da yukarı ki fıkrada yazdı cezalar tatbik olunur.

Bu suçların tekrerrüri halinde cezalar 3 misline çıkarılarak hükmolunur.

Mezkûr suçların, hükmi şahsiyeti haiz bir teşekkül tarafından işlenmesi halinde para cezaları bu teşekküle, diğer cezalar ise İdare Meclisi veya İdare Komitesi Reis ve Azalarından veya imzaları ile o müesseseyi ilzama salahiyyetli müdür veya memurlarından cezayı müstelzim fiili işlemiş veya buna iştirak etmiş veya buna emir vermiş olanlara uygulanır.

Bankalar Kanununun 80 inci maddesi hükmü mahfuzdur.

Madde 2— 9 uncu madde gereğince tayin edilecek faiz nispetleri Bakanlar Kurulu kararlarının yayımı tarihinden itibaren 15 günden aşağı olmamak üzere müteakip ayın başında yürürlüğe girer.

Madde 3 — 2279 sayılı Ödünç Para Verme işleri Kanununun 10, 11, 12, 16 ve 20 nci maddeleriyle bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 3399, 5841 sayılı kanunla ve 3202 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanununun 5389 sayılı kanunla değiştirilen 22 nci maddesinin 4 üncü bendinin (d) fıkrası ve 7129 sayılı Bakanlar Kanununun 33 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası kaldırılmıştır.

Geçici madde 1 — Bu kanunun meriyetinden evvel mevcut kanunlara uygun olarak yapılmış mukavelelere göre verilen vadeli kredilerin faize müteallik hükümleri mukavele vadesi dâhilinde tatbik olunur.

Tahvilat için tayin edilen faiz nispetleri bunların tedavülde bulunduğu müddetçe devam eder,

Geçici madde 2 — Bu kanun gereğince Bakanlar Kurulu tarafından alınacak kararlar yürürlüğe girinceye kadar bu kanunla kaldırılan hükümlerin uygulanmasına devam olunur.

Madde 4 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 5 — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

16/7/1960

**2834 sayılı kanuna göre kurulmuş Tarım Satış Kooperatifleri  
ile Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri organlarının feshi  
hakkında Geçici Kanun**

**Kanun No. 19**

**Kabul tarihi: 14/7/1960**

Madde 1 — 2834 sayılı kanuna göre kurulmuş olan Tarım Satış Kooperatifleri ile Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerine dâhil ortaklara a t mahsullerin layığı veçhile değerdendirilmesi ve ortak menfaatlerinin korunması için mezkûr teşekküllerin iş başında bulunan Yönetim ve Kontrol Kurulları ve Kooperatiflerin Birlik Umumî Heyetine iştirak için seçtikleri mümessillikler feshedilmiştir.

Madde 2 — Bu teşekküllerin işleri, ilk yapılacak umumî heyet toplantılarına kadar vazife görmek üzere, mahallin hususiyetlerine göre valilerce gösterilecek namzetler arasından, 2834 sayılı Kanunun 11, Kooperatifler Ana Mukavelenamesinin 30 ve 39, Birlikler Ana Mukavelenamesinin 29 ve 38 inci maddelerine istinaden Ticaret Bakanlığınca seçilecek Yönetim ve Kontrol Kurulları tarafından tedvir edilir.

Madde 3 — Birliklerin ilk umumî heyet toplantıları, her 300 ortak için bir mümessil hesabıyla Valiler tarafından gösterilecek namzetler arasından Ticaret Bakanlığınca tespit edilecek mümessillerin iştiraki ile yapılır.

Ortak adedi 300 den aşağı olan kooperatifler bir mümessil ile temsil edilirler.

Madde 4 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 5 — Bu kanun hükümlerini yürütmeğe Bakanlar Kurulu memurdur.

16/7/1960

**3546 sayılı Danıştay Kanunun bazı maddelerinin değıştirilmesi ve bu  
kanıma bir madde eklenmesi ve 28 inci maddesinin kaldırılması hakkındaki  
7354 sayılı kanunun 2 nci maddesinin F fıkrasının değıştirilmesi hakkında  
Geçici Kanun**

**Kanun No. 20**

**Kabul tarihi: 14/7/1960**

Madde 1 — 3546 sayılı Danıştay Kanununun bazı maddelerinin değıştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi ve 28 inci maddesinin

Kaldırılması hakkındaki 7354 sayılı kanunun 2 nci maddesinin F fıkrası aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

«F) 4 üncü derece maaşını müktesep hak olarak almış bulunmaları şartıyla Daniştay'da başyardımcılıkla bu derecedeki kanun sözcülüğünde bulunmuş veya birinci sınıf yardımcılıkla bu derecedeki kanun sözcülüğünde en az üç yıl çalışmış,»

Madde 2 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

16/7/1960

**27 Mayıs İnkılabı sebebiyle emniyet ve nezaret altına alman veya teşkil olunan şahısların işlerine dair Geçici Kanun**

**Kanun No. 21**

**Kabul tarihi: 14/7/1960**

Madde 1 — 27 Mayıs İnkılabı sebebiyle emniyet ve nezaret altına alman veya tevkif olunan şahıslar Deniz Harp Okulu talebe istihlakıyla işe olunurlar.

Madde 2 — Birinci maddede yazılı olan şahıslara sarf olunan yiyecek bedelleri bu zevatı muhafaza altında bulunduran makamlarca her ay nihayetinde tanzim olunacak bir bordro ile tahakkuk ettirilerek mezkûr şahıslara tebliğ olunur.

Bu şahıslar tahakkuk ettirilen yiyecek bedellerini rıza en ödemedikleri takdirde 6183 sayılı kanun gereğince tahsil edilmek üzere tahakkuk bordroları Maliye dairelerine tevdi olunur.

Yiyecek bedellerinden doğacak alacaklar için zamanaşımı cereyan etmez.

Madde 3 — Bu kanun hükümleri 27 Mayıs 1960 tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4 — Bu kanun hükümlerini yürütmeye Millî Savunma ve Maliye Bakanları memurdur.

16/7/1960